

САВАКО АРИЙОШИ СЪПРУГАТА НА ДОКТОР ХАНАОКА

Превод от японски: Ружица Угринова, 1985

chitanka.info

I

Кае беше на осем години, когато за първи път видя Оцуги. Толкова бе слушала за нея от дойката Тами, че взе да я моли всеки ден — да идат в съседното село поне да я зърне. Най-после Тами склони и в един зноен летен следобед поеа към Хираяма. Кае дълго разглежда старата къщица, пред която спряха. Дворът бе потънал в избуяли треви и цветя. По това време цъфтеше татулът и цветчетата му се открояваха като бели облаци сред гъстата зеленина. Бяло като тях бе и лицето на жената, която в този момент излезе от къщата.

— Ето я, млада господарке, виж я!

Поразена от красотата на Оцуги, Кае мълчеше. Не можеше да откъсне поглед от изваяния профил на жената. А тя тъкмо тогава се зае да полива градината и се приближи до оградата, където се бяха притаили Кае и дойката.

Всички знаеха историята на Оцуги, дъщерята на богатия Мацумото от селото отвъд реката, която бе дошла в Хираяма, за да стане жена на доктор Ханаока. В топлия климат на провинция Кишу^[1] полята по бреговете на река Кинокава, особено около село Хираяма, даваха богата реколта. През мирните години от управлението на шогуните Токугава в техния затънтен край рядко ставаше нещо значително и затова случеше ли се, дълго време се помнеше и се предаваше от едно поколение на друго.

Откакто Оцуги бе дошла в Хираяма — по времето, известно като Хоряку^[2], бяха изминали едва десетина години. Всички участници в драматичните събития бяха живи и здрави и за тях все така много се говореше. В цялата област нямаше човек, който да не знае с подробности и миналата история, и сегашния им живот.

Шинджиро Мацумото бил богат земевладелец и собственик на доходни бояджийски работилници. Дъщеря му Оцуги от малка се славела като красиво и умно момиче — до деня, в който я хванала грозна болест по кожата. Родителите ѝ не жалели средства и викали най-добрите лекари, но напразно. И когато вече се били отчаяли, за

станалото научил Наомичи Ханаока от село Хираяма. Той минал река Кинокава, потропал на портата на дома Мацумото и заявил, че ще излекува дъщеря им, но при условие че му я дадат за жена. Като нямали друг избор, родителите се съгласили дъщеря им да се омъжи за непознатия селски лекар. Така Оцуги влязла като снаха в бедния лекарски дом.

След този случай Наомичи можел да си спечели славата на голям лекар, но това не станало по две причини. Първо, селяните не го почитали много, защото бил голям бърбивец и самохвалко, и второ, защото с изключителната си красота и ум жена му го засенчвала. Всеки път, когато някой разказвал за тях, завършвал с думите: „Само да можете да видите Оцуги! Рядко се среща такава красавица!“. Често слушателят, воден от любопитство, отивал чак в Хираяма и се убеждавал, че красотата ѝ надминава всичко казано — така както бе станало и с Кае.

Когато тя я видя, Оцуги беше около тридесетте и се смяташе, че най-хубавите ѝ години вече са минали. Но на Кае тя се стори много помлада. Въпреки нетърпимата жегга Оцуги беше спретнато облечена в памучно кимоно на тесни райета с добре пристегнат пояс. Поразяваха погледа млечнобялата кожа на лицето ѝ и лъскавата ѝ коса, красиво събрана в прическа марумаге^[3]. В паметта на Кае завинаги остана прекрасният образ на тази жена — чисто избръснатите ѝ вежди като на младоженка^[4] и гарвановочерната коса, под която сияеше бялото ѝ лице.

Щом се върнаха вкъщи, Кае, задъхана от вълнение, се втурна да разказва на майка си за Оцуги. Не скри нищо, защото не смяташе, че се е провинила, като е отишла в Хираяма да я види. Майка ѝ кимаше в знак на съгласие, а накрая рече:

— Оцуги е не само красива, но и умна, всички го казват. Не зная наистина ли е така, но онези, които я познават, твърдят, че била много умна.

От този ден Кае боготвореше жената, която и другите смятаха за съвършена. Тя не блестеше с особена външност и ако беше по-голяма, сигурно щеше да ѝ завивда или да се опитва да ѝ съперничи. Но на осемгодишна възраст нищо не можеше да помрачи естественото преклонение на едно дете пред красотата.

Макар Хираяма да се намираше до тяхното село — Ичибамура, Кае, дъщерята на влиятелния Саджихеи Имосе, почти нямаше възможност да вижда Оцуги. Баща ѝ бе предводител на местните самураи, старейшина на селото, и което бе най-важното — в техния дом отсядаше владетелят на провинция Кишу, минавайки през областта Нате на път към храма Исе, където ходеше на поклонение. Кае стоеше по-високо от другите селски момичета и не ѝ се разрешаваше да играе и да тича с тях из полето. Но въпреки положението си, семейство Имосе бяха прости хора. Майката на Кае, почерпила опит от живота в дома на мъжа си, бе решила да научи своята дъщеря на полезни неща — да готви, да чисти и да шие, а не да си губи времето за задължителните обноски и умения, на които учеха момичетата от тяхното съсловие. Кае се научи да чете и пише, запозна се с основните правила на етикета и толкоз. Затова пък на четиринадесет години готвеше някои специални ястия и ги поднасяше на владетеля на Кишу върху черната лакирана масичка със семейния герб.

Заради положението на дома Имосе Кае не можеше да се среща пред други хора с членове на семейство Ханаока, но тя откри начин как да вижда доктор Наомичи. Намираше си повод да влезе в стаята на дядо си всеки път, когато той го посещаваше. Самата Кае рядко боледуваше, не хващаше дори и обикновена настинка, така че успяваше да зърне лекаря само в тези случаи.

Дядото отдавна не беше глава на семейството. Прехвърлил бе това задължение на сина си Саджихеи. Вече стар и болнав, той все често се нуждаеше от лекарски грижи. В селото им имаше няколко добри лекари, които биха могли да го лекуват, а и Наомичи беше главно хирург, но дядото искаше само него — може би защото скучаеше сам по цял ден и се развличаше, слушайки историите му. Когато другите от семейството се разболяваха, викаха местните лекари.

Кае не бе обръщала внимание на лекаря, преди Тами да ѝ разкаже за жена му, и не знаеше често ли е идвал по-рано. Но откакто зърна красивата Оцуги, много ѝ се искаше да разбере какъв е мъжът ѝ. Просто изгаряше от нетърпение дядо ѝ пак да се разболее, та той да дойде.

Лятото отмина. Ден не минаваше Кае да не надникне в стаята на дядото, но той изглеждаше неизменно здрав и бодър. Понякога тя се заседяваше при него и гледаше как почти беззъбият старец, силно премлясквайки, дълго дъвче парченце шаран. Шарана той най-много обичаше суров^[5]. Колко разочарована оставаше Кае, че дядото не показва и най-малкия признак на разболяване! Дойде зимата. През студените утрини дядото се преструваше на болен, за да не става, и спеше по цял ден. От непрекъснатото лежане той наистина се разболя и Наомичи най-после се яви, понесъл вързоп с церове.

Когато пристъпи прага, Кае остана поразена. „Възможно ли е това да е мъжът на Оцуги?“ — питаше се тя. В сравнение с жена си той изглеждаше направо безобразен. Кае помнеше нейната безупречна прическа, затова с отвращение разглеждаше небрежно облечения Наомичи, грапавата кожа на лицето му, червена от честите чашки саке, дебелите му устни и кривите зъби. Той изглеждаше така, сякаш никога не се реши и спи облечен — толкова смачкала и зацапана беше горната му дреха.

Мисълта, че този недодялан и отблъскващ човек е съпругът на красивата жена, ужаси и същевременно озадачи момиченцето. В паметта му отново и отново изплуваше Оцуги със спретнатото си раирано кимоно и Кае не можеше да си обясни как тя е могла да се ожени за такъв човек. Просто не можеше да си ги представи един до друг.

Наомичи седна до болния и гръмогласната му реч се понесе из цялата къща. Той предпочиташе новините от широкия свят пред местните клюки. Това допадаше и на дядото, който можеше до среднощ да седи и да обсъжда големи въпроси, като управлението на шогуна Токугава. Но историите на дядото вече се знаеха от всички, а Наомичи носеше новини, до една интересни. Всъщност той умееше да представя случки отпреди четири-пет години така, като че ли са станали вчера. Разбира се, по онова време новините стигаха късно в Кишу, отдалечена провинция от оживения столичен център Едо. Затова дядото го слушаше благодарен и благоразумно отминаваше без внимание онези места в разказите му, които звучаха съмнително.

— Уверявам ви, — говореше Наомичи, — чуждестранната медицина скоро ще навлезе и в нашата страна. Предричаше го още моят учител Банген Иванага, когато учех при него в Осака. Смятам, че

беше прав. Благодарение на него аз съм запознат с чуждестранните методи на лечение и мога да съдя за състоянието на японската медицина така, сякаш ѝ меря пулса. Пръв доктор Тойо Ямаваки^[6] е започнал да отваря трупове на затворници в Едо. Сега знаменитият доктор Генпаку Сугита^[7] прилага холандски метод, според който трябва да се извърши цялостен преглед на болния, преди да се постави диагноза. Този метод се различава от китайския, който се основава главно на измерването на пулса. Ах, какво чудо на природата е човешкото тяло! Да вземем само пръстите на ръката — какво сложно съчетание на плът, кости, кръвоносни съдове, нерви!

— Аха, аха... — кимаше прехласнат дядото.

— Както вече съм казвал, сега и властите признават значението на чуждестранната медицина и взимат мерки тя да бъде усвоена у нас. А знаете ли колко години са минали, откакто знаменитите холандски лекари Хол и Ван Тано са дошли в нашата страна?

Наомичи все повече се разпалваше. Отдавна бе забравил, че мери пулса на дядото.

— Доктор Хол е пристигнал през 1761-ва — същата година и в същия ден, когато се роди синът ми Умпеи! Като научих за това съвпадение, веднага разбрах значението му. Спомням си много добре — беше двадесет и трети октомври, средата на есента. Ясното небе изведнъж се покри с мрачни облаци. После се разнесе гръм и ослепителни светкавици пробягаха по небосвода. В този момент се роди Умпеи! Аз самият го поех. Когато бурята утихна и птиците отново огласиха ясното небе, аз извиках: „Роди се гений!“. Доктор Хол трябва да е бил много учуден от такова посрещане — едва стъпил на наша земя, и проехтява страшен гръм. Но и на вас е ясно — онзи ден не е бил обикновен. В чест на знаменателната дата нарекох сина си Шин — „гръм“, но всички го знаят като Умпеи — „мирен облак“^[8]. Големи имена, нали? Убеден съм, че синът ми ще открие нови хоризонти пред медицинската наука!

Бъбривият лекар винаги завършваше с хвалби за първородния си син. Кае дълго размишлява над противоречието между вида на лекаря и големите му приказки. Не можеше да свърже вятърничавия и недодялан Наомичи с образа на сина, когото той превъзнасяше. Озадачаваше я и това, че в сравнение с Оцуги той изглеждаше направо старец. Знаеше се, че имат четиринадесет години разлика, но тя

изглеждаше по-млада, а Наомичи — по-стар, и това още повече увеличаваше годините помежду им. Колкото и да се опитваше, Кае не можеше да го възприеме като съпруг на Оцуги.

По време на посещенията си при дядото Наомичи говореше на най-различни теми, но кой знае как — завършваше винаги с хвалби за Умпеи. Превъзнасяше го за най-обикновени всъщност неща и не пропускаше да изтъкне големите надежди, които възлага на него. Може би затова Кае никога не почувства интерес към сина. Но всеки път щом чуеше, че лекарят е дошъл, втурваше се към стаята на дядото.

За жена си Наомичи не споменаваше. Сигурно защото знаеше, че историята с Оцуги е известна на пациента му, или просто спазваше приетите норми на поведение, според които мъжете не говорят за жените си пред хората. Кае искаше да го хареса, но не можа, защото всеки път неговият вид и държание я разочароваха.

---

[1] Старинно име на областта, която днес влиза в територията на префектурите Мие и Вакаяма на полуостров Ние в южната част на централния японски остров Хоншу. — Б.пр. ↑

[2] 1751–1764 г. Тук и до края става дума за периодите от японската система на летоброене (т.н. ненго) — годините, през които един император е заемал престола. Всеки период има свое название, което рядко съвпада с името на императора. Европейската система на летоброене е въведена след 1945 г. — Б.пр. ↑

[3] Високо вдигнат кок; прическа на омъжена жена. — Б.пр. ↑

[4] Обичай в Япония от дълбока древност. Смятало се е за особено красиво жените да бъдат с изрисувани високо на челото вежди, а другите се бръснели. — Б.пр. ↑

[5] Някои видове риба в Япония се ядат сурови и се смятат за голям деликатес. — Б.пр. ↑

[6] Тойо Ямаваки (1705–1762) — виден японски медик, чийто труд „Анатомия на вътрешните органи“ имал епохално значение за националната медицинска наука. — Б.пр. ↑

[7] Генпаку Сугита (1733–1817) — изтъкнат медик, продължител на делото на Тойо Ямаваки, преводач на публикувания през XVIII в. в Западна Европа „Анатомически атлас“. — Б.пр. ↑

[8] Детско и умалително име на героя, който всъщност се нарича Сеишу. — Б.пр. ↑

II

Дядото умря, когато Кае беше на осемнадесет години. Към края на живота си той прекара много приятни часове в компанията на доктор Наомичи. Старецът, общо взето, се радваше на добро здраве, но един ден получи мозъчен удар. Този път пратиха за местен лекар, само че докато дойде, дядото умря. Изминали бяха повече от десет години, откакто бащата на Кае беше станал глава на семейството, така че смъртта му не се почувства много. В селото си говореха, че най-хубаво е човек да умре така, без да се е залежал от тежка болест.

На дядото, влиятелен човек в миналото, се полагаше пищно погребение. Според обичая веднага след известието за кончината му хората от околността започнаха да се стичат към дома на Саджихеи Имосе, за да отдадат последна почит на покойника. Пред портата се струпва тълпа от жени и мъже, дошли да запалят благовония. Семейство Имосе трябваше да приеме всички тези хора и нямаше време да скърби. Пък и атмосферата в дома не бе особено печална — погребението стана повод да се съберат много близки, приятели и роднини, които не бяха се виждали отдавна. Кае също нямаше време да скърби. За нея смъртта на дядото бе дошла някак ненадейно, така че едва след време ѝ домъчня за него.

Кае беше в черно копринено кимоно и с подходяща за случая прическа — тя трябваше да придружава майка си при приемането на съболезнования от гости и съселяни. Тогава видя Оцуги за втори път. Наомичи бе дошъл от предния ден и бе останал у тях за бдението. Цяла нощ беше пил. Оцуги, облечена в подходящо за случая копринено кимоно и с червена молитвена броеница^[1] в ръце, се открояваше сред тълпата селяни, дошли да запалят благовония. На Кае се стори, че Оцуги е прекрасна като богинята Каннон^[2] и от нея се излъчва лазурно сияние. Не можеше да откъсне очи от жената на лекаря.

Не само Кае — цялата тълпа бе вперила поглед в Оцуги, която рядко се появяваше сред хората. Селяните си припомнях старата

история и се чудеха на младоликата Оцуги, Оттогава бяха минали над двадесет години и тя беше родила седем деца. Селските жени към четиридесетте бяха съвсем съсипани от раждания и непосилен труд. Но Оцуги изглеждаше поне с десет години по-млада и стройната ѝ фигура в траурно кимоно изпъкваше в общата маса. Навярно и на други се привиждаше, че от нея се излъчва сияние.

Знаеше ли Оцуги, че всички погледи са насочени към нея? Дали постоянното внимание и възхищение на хората не бяха допринесли младостта и красотата ѝ да се запазят? Макар да бе свела смирено глава, гърбът ѝ бе прав като струна и тя сигурно виждаше всичко наоколо. Но простодушната Кае не забелязваше нищо. Стоеше в захлас пред жената, която ѝ се стори още по-прекрасна от образа, останал в паметта ѝ от детските години.

Селяните не се допускаха вътре в къщата, където бе ковчегът. Те се молеха пред олтар, издигнат за случая в единия край на градината. На Наомичи като близък на семейството бе разрешено да влезе в къщата, но без жена си — което бе напълно в реда на нещата. Но дори Оцуги да имаше право да влезе, Кае едва ли би имала смелост да се приближи и да я покани. Тя дори спря да диша, когато жената на лекаря мина покрай нея.

Кимоното на Оцуги бе останало сигурно от чеиза ѝ — доста се различаваше от дрехите на селяните около нея, които работеха на аренда земята на Имосе. По-хубаво беше дори от официалните облекла на роднините на починалия и изглеждаше така, сякаш бе ушито вчера. Направено бе от грубовата, ръчно тъкана коприна. Навремето родителите на Оцуги сигурно не бяха включили в чеиза ѝ официално кимоно от мека лъскава коприна, защото са знаели, че няма да има случай да го облече — семейство Ханаока заемаше много по-ниско положение от рода Мацумото. Но и това кимоно в наситен черен цвят стоеше много красиво на Оцуги, с изящно откритата отзад шия, малкия триъгълен отвор на гърдите и високо пристегнатия пояс. Тя се приближи до олтара и ниско се поклони. Показа се бледосинята панделка, завързана под кока ѝ. Докато гледаше как Оцуги скланя глава над съдината с благовонията и как нежните ѝ пръсти придържат зърната на броеницата, Кае си помисли, че у красивите хора всичко е красиво — от косата до крайчеца на пръстите на краката. Тя разбра, че освен хубост, Оцуги притежава още нещо — зад изпълненото ѝ с

достойнство държание се криеше онзи ум, за който говореха хората. Оцуги се поклони към къщата, където бе ковчегът с починалия, а после на стоящите наблизо членове на семейство Имосе. Кае стоеше малко настрана и не очакваше да бъде забелязана. Затова когато Оцуги обърна поглед към нея, стори ѝ се, че към челото ѝ се насочи върхът на меч. Без да подозира какво вълнение е събудила у нея, жената на лекаря ѝ се поклони и се отправи към портата. И в гръб кимоното ѝ стоеше също така красиво, плътно обгърнало стройната ѝ фигура.

---

[1] Броеница със 108 зърна, колкото според будистката религия са земните грехове. — Б.пр. ↑

[2] Каннон (Бодхисатва Авалокитешвара) — будистка богиня на милосърдието, която според поверието можела да се превъплъти в тридесет и три различни образа за спасението на хората. — Б.пр. ↑

III

Късно пролетта на третата година от смъртта на дядото Оцуги отново се яви в дома на семейство Имосе. Кае я чу да казва, че иска да говори с баща ѝ. Саджихеи я покани в стаята, в която държеше разни документи и използваше за приемна. Тази стая беше отделена от другите помещения в къщата, за да може несмуцаван да решава деловите въпроси. Кае нямаше как да разбере защо е дошла Оцуги — на жените и децата бе забранено да стъпват там. Тя съжали, че Тами не е вкъщи. Дойката беше отишла да ѝ купи някакви конци. Измъчвана от любопитство, остана наведена над бродерията си, като се чудеше как да пита на другия ден баща си защо е идвала Оцуги. И през ум не ѝ мина, че повод за посещението е тя самата.

Саджихеи Имосе също нямаше представа за какво е дошла Оцуги. Той я покани, защото в момента не беше зает, и подхвана радушен разговор. Макар да бяха минали три години, спомените за баща му го спохождаха често и го натъжаваха, затова бе настроен доброжелателно към всички, които някога са били близки със стареца. Въпреки че никога не бе прибягвал до услугите на съпруга на Оцуги, той попита любезно:

— Как е господин Ханаока?

Тя сведе глава и отговори:

— Съпругът ми тежко преживява кончината на вашия баща. Откакто баща ви почина, той просто е сломен. Днес съм дошла по негова поръка.

— Да, за какво става дума?

— Дошла съм да поискам дъщеря ви Кае за съпруга на сина ни Шин.

Саджихеи остана поразен. Чуваше ли се тази жена? Забравила ли бе, че семейство Имосе произхожда от известния едноименен род, построил величествения замък в долината Таниширо в Нюдани? Не знаеше ли, че в още по-стари времена семейството му води началото си от славния род Имубе? Сега Имосе имаха годишен доход над сто и

двадесет коку^[1] ориз. Приходите им растяха и от участието на Саджихеи в работата на съдилищата и в събирането на данъци. Земите им се простираха от Годжо до устието на река Кинокава. В тяхното имение отсядаше владетелят на Кишу, когато минаваше по тези места. Тази жена сигурно беше загубила ума си, за да иска той, Саджихеи Имосе, произхождащ от такъв знатен род, да се сроди със семейството на беден лекар! С лице, изкривено от подобие на усмивка, той отвърна:

— Това е доста неочаквано, не сме мислили...

Но Оцуги без ни най-малък признак на смущение се зае да обяснява защо семейство Ханаока желае да вземе за снаха Кае. Саджихеи неволно се заслуша. Тя изброяваше какви качества трябва да притежава съпругата на един лекар:

— Да бъде здрава преди всичко. Необходимо е също да не е малодушна. Освен това — да проявява разбиране за задълженията, които има един лекар. Хората не страдат само в приемните часове. Лекарят трябва да се отзовава, когато и да го потърсят — било то денем или нощем. Ако са го извикали някъде, съпругата му поема работата, докато се върне. Например ако дойде някой тежко болен или наранил се човек, тя трябва да знае как да му окаже първа помощ. Една сърцата, твърда жена не изпада в ужас, ако види кръв или грозен недъг. Тя почиства раната и прави всичко друго необходимо. — Оцуги не спираше дори да си поеме дъх. — Дъщеря на земеделец например би ли могла да се справи със задълженията на лекарска съпруга, след като знае само да копае и сее? Жените понякога се приспособяват към новата среда, след като се омъжат — съгласна съм, така е. Но все пак ми се струва, че когато едно момиче от малко не е научено на нужното, после не може да се очаква кой знае какво от него. Дъщеря на търговец също не би могла да е лекарска жена — в семейството на един лекар никой не трябва да се блазни от мисълта за печалба. Какво да правят тогава онези болни, които не могат да си платят? Болестите, както знаете, не подминават ни бедни, ни богати. Една лакома за пари жена ще хвърли лоша сянка върху съпруга си, който е воден от най-благородни помисли, не е ли така?

Думите ѝ се лееха в непресекващ поток. Саджихеи я слушаше като в захлас.

— Да не говорим за дъщерите на занаятчиите и за това как са научени само да използват хората! Съпруга от такова потекло ще гледа

на учениците и помощниците на лекаря като на чираци. Ето така стоят нещата. Нито дъщеря на земеделец, нито на търговец, нито на занаятчия може да бъде лекарска жена!

Думите ѝ — оскърбителни, изпълнени със смайващо високомерие — можеха да изкарат от кожата и най-благодушния човек. Ако на нейно място беше Наомичи, щеше да е намерил пътя към къщи, преди да е изрекъл и половината. Но Саджихеи, сякаш омагьосан от Оцуги, седеше безмълвен. Тя продължи:

— Казах ви всичко това, защото зная, че аз самата така и не станах истинска лекарска жена. Причината е, че отраснах сред земеделци, търговци и занаятчии. Съпругът ми е усвоил най-доброто не само от нашата, но и от чуждестранната медицина, но не е постигнал много. Може би защото аз не бях добра съпруга за него. И до ден-дневен полагам всички усилия, но някои неща само с желание не се постигат... Синът ни Умпеи замина пролетта за Киото да учи медицина. След три години ще се върне. Като майка аз съм длъжна да му намеря подходяща съпруга, която да го насърчава, за да достигне висините на своята професия. Като не можах да бъда достойна за лекарско семейство, трябва да изпълня поне това свое задължение...

Без да даде възможност на Саджихеи да се обади, Оцуги продължи:

— Разбира се, не може и сравнение да става между почитания род Имосе и моето семейство. Зная, че ще погледнете на предложението ми като на оскърбление, а държането ми ще сметнете за непочтително. Но аз ви моля за едно. Попитайте дъщеря си Кае какво би предпочела — осигурен, спокоен живот в някое заможно семейство или живота от мечтите си? Може би тя ще избере да издигне от колибата замък? Чувала съм, че дъщеря ви е възпитана, както подобава на девойка от семейство като вашето, и се радва на добро здраве. Сигурна съм, че е подходяща за съпруга на сина ни.

Добродушен, мек по характер, Саджихеи никога не изливаше гнева си върху жена или дете. Като се поотърси от смайването, той изчака Оцуги да довърши думите си — дан към съпруга ѝ, на когото се чувстваше донякъде задължен, и великодушен жест от страна на селски старейшина. Когато най-после тя млъкна, отговори ѝ кратко:

— Ще ви дадем отговор, след като размислим. Предложението ви дойде така неочаквано.

Съпроводи я до портата любезно усмихнат, макар да нямаше и най-малкото намерение да обмисля предложението ѝ. Вече бе решил да изпрати веднага по някого от слугите писмо с категоричен отказ.

На вечеря Саджихеи спомена за посещението на Оцуги, като се пошегува със старата пословица, че хартиеният фенер не трябва да се мери с медната камбана. Той заговори за случката само колкото да каже нещо на масата — и без това не бе имал намерение да се съветва с жена си за „предложението“.

— Наомичи с налудничавите си брътвежи сигурно е заразил Оцуги — каза Саджихеи развеселен. — Станала е по-голяма бърбрица и от него. Трябва да се е побъркала от сметки и кроежи как да ожени сина си.

Жена му го изслуша, без да каже нищо. Той реши, че въпросът е приключен.

Същата вечер и Кае научи защо бе идвала Оцуги. Случи се така, че прислужницата, която беше сервирала на вечеря, бе чула какво говори господарят и разказа на Тами, а тя на свой ред предаде новината на младата господарка. Кае бе обзета от радост и вълнение, каквито не бе изпитвала дотогава. В главата ѝ се завъртя рояк въпроси — кога ли Оцуги за първи път е помислила за нея, с какво ли е привлякла вниманието ѝ. В този момент чу Тами да казва, че баща ѝ няма намерение да приеме предложението, и пребледня. Цяла нощ не можа да заспи.

Саджихеи също преживя известно вълнение. Това стана на следната утрин, когато жена му неочаквано повдигна въпроса отново. Започна с това, че Наомичи наистина едва побира своето голямо семейство в старата си къща и далеч не е богат — има само един помощник и една прислужница за домашната работа. После припомни, че макар родът Ханаока да бе живял от няколко поколения в провинция Кишу, местното общество го беше приело, след като Наомичи бе взел Оцуги за жена. Чак тогава, може би с покровителството на рода Мацумото, семейство Ханаока беше заело малко по-високо положение. Ето, и в техния дом Наомичи бе получил достъп едва след като се ожени.

— Хората ненапразно говорят колко е умна Оцуги — продължи жена му. — Ясно е, че каквото е постигнал Наомичи през последните години, се дължи на нея. Освен това досега не сме имали нито едно

такова... определено предложение. — Личеше как тя много внимателно подбира всяка дума. — Не съм ли права? Дори държането на Оцуги да е било непочтително... Дъщеря ни би била щастлива, щом е толкова искана от това семейство.

Неочакваната загриженост на жена му накара Саджихеи да се замисли. Мина му през ум, че няма да е лесно да омъжи единствената си дъщеря. Кае вече беше прехвърлила първа младост, а той бе отказал няколко предложения — наистина до едно неподходящи. Още по-трудно бе да признае за себе си факта, че положението на Кае като дъщеря в семейство, у което отсяда владетелят на Кишу, беше някак двусмислено. Мина му през ума, че това може би е погубило възможностите ѝ за подходящ брак. И сигурно беше станало причина жена му да погледне сериозно на предложението на семейство Ханаока. Саджихеи упорито бе пропъжда мисълта какво говорят хората за дъщерята на домакините на високия гост. Имаха всички основания да вярват, че гостоприемството на семейство Имосе стига дотам, дъщеря им да дели постелята с него. Не че това щеше да се смята за нещо позорно, напротив — за нея щеше да е чест да бъде харесвана от владетеля на цялата провинция, който бе и роднина на шогун. Ако ли пък мислеха, че господарят никога не ѝ е обръщал внимание, щеше да означава, че е грозна и няма защо да се гордее със своето целомъдрие. Саджихеи осъзна, че високото положение, вместо да ограда дъщеря му от хорските приказки, бе я превърнало в тяхна мишена. Дори другите да смятаха, че владетелят на провинцията ѝ е оказал високата чест, сигурно вече бяха преценили, че тя би останала само забава за една вечер, без възможности да се издигне поне до положението на любовница. Така стояха нещата, а Кае вече беше на двадесет и една година и все още живееше под бащин покрив без изгледи за добър брак.

Сбърчил чело, Саджихеи потъна в дълбок размисъл. Лекарите не принадлежаха към никое от четирите съсловия — самураи, селяни, занаятчии и търговци, но не можеше и съвсем да се пренебрегнат — те бяха образовани и изпълняваха благороден дълг пред обществото. Повечето от тях бяха втори или трети синове в заможни семейства. Обикновено преживяваха от ренти, а медицината бе за тях само допълнително занимание, нещо като начин на изява. Саджихеи си спомни, че Наомичи се хвалеше с произхода на семейство Ханаока,

което водело началото си от известния през четиринадесети век род Кусуноки. Но всички Ханаока, живели в Нате, доскоро са били само прости селяни. Бащата на Наомичи беше първият, посветил се на медицината. Не, тези хора стояха много по-долу от семейство Имосе и нямаше да получат дъщеря му за снаха.

Саджихеи каза на жена си:

— Може би си права за Оцуги. Но я погледни Наомичи! Няма да забравя как накара Мацумото да му даде дъщеря си за жена — възползва се от нейната болест. Сигурно той е накарал Оцуги да дойде с такова предложение. Семейство Ханаока може да са свикнали да си взимат жени от заможни семейства, само че при мен това няма да мине!

Но жена му продължи да упорства. От настоятелния ѝ тон можеше да се заключи, че и тя много бе мислила по въпроса.

— Защо да не предложим на семейство Ханаока да приемат Кае без чеиз? Казват, че Оцуги не донесла никакъв чеиз, родителите ѝ дали само дрехи. Вижте само каква съборетина е къщата на Наомичи и колко е малка!

Докато Саджихеи се чудеше какво да отговори, неочаквано, без да е повикана, влезе Тами:

— Простете, че се намесвам в разговора ви, но трябва да ви кажа нещо. Кае е зле, просто не е на себе си. Снощи я попитах какво ѝ е, ала не ми каза. Но аз мисля, че... иска да иде снаха у семейство Ханаока. Затова дойдох, да ви кажа.

Изненаданите родители попитаха как е научила Кае за предложението, но Тами, без ни най-малко да се смути, отговори с познатата поговорка:

— И стените имат уши.

— Кае познава ли Умпей? — попита разтревожен Саджихеи. Оставаше дъщеря му да е влюбена!

Тами поклати глава:

— Не, не е виждала момчето. Тя много харесва майка му, онази красивата жена, дето идва вчера. Сега непрекъснато плаче... иска да ѝ стане снаха. И снощи никак не е спала, ама не е мигнала...

— А откъде познава Оцуги?

— Е, кой не познава Оцуги и не се възхищава от нея? Тя произхожда от богато семейство — има ли човек да не го знае, — но не

се оплаква от бедността, в която живее. Та нали заради нея хората се отнасят благосклонно към семейство Ханаока! Кае се радва, че Оцуги е избрала нея, ама плаче, щото може да не ѝ разрешите да се омъжи за Умпеи.

Думите на Тами, макар и малко пресилени, предаваха тъкмо онова, което ставаше с Кае. Отначало Саджихеи се учуди, после се ядоса на жена си, защото реши, че се е наговорила с дойката.

— Какво толкова хвалите тази Оцуги? Ти можеш ли да посочиш друга жена, която да се е държала така непочтително?

— Може би е говорила откровено, за да няма недоразумение — показала е, че ясно си дава сметка кой къде стои. Вие сам казахте, че...

— Оцуги говореше така, като че ли медицината е най-важното нещо на света! Ако искаш да знаеш, това може да е лоша поличба и да ни сполетят болести!

— Хората са благодарни, когато има кой да им помогне, щом се разболеят, но после забравят, че са оздравели от лекарствата, и благодарят на всевишния. Бързо забравят за лекаря!

Думите ѝ не звучаха много убедително за Саджихеи, защото откак бе починал дядото — вече три години, в семейството никой не беше боледувал. Пък и той никога не бе смятал, че лекарите заемат кой знае какво място в обществото. Но жена му продължи да настоява на своето — медицината била много важно нещо, лекарите спасявали живота на хората.

Разговорът ставаше все по-неприятен за Саджихеи, а и жена му бе не по-малко раздражена. Като я гледаше как от време на време въздиша тежко, мина му през ума, че сигурно си припомня как са се оженили.

За майката на Кае животът в тази къща бе тежък от самото начало. Дълги години трябваше да слугува на роднините на мъжа си, надменни особи, преизпълнени с високомерие за това, че произхождат от стар род. Подчинила се бе на обичаите на семейството, а при всяко разногласие, заплашващо да прерасне в открит сблъсък, беше проявявала въздържаност. Но в първите години на семейния живот просто се задушаваше в стаите, населени с призраци от минали времена. Живяла беше осигурен живот без особени вълнения в благоденстващо семейство — точно както се бе изразила Оцуги.

Странното бе, че сега, докато лелееше надежди дъщеря ѝ да бъде избавена от такива изпитания, тя — без да го съзнава — се държеше със снахите си така, както навремето бяха се отнасяли с нея.

Майката на Кае не познаваше семейство Ханаока, но доколкото можеше да съди от Наомичи и от вида на малката им къща, надяваше се, че Кае поне няма да се задушава там. Настойчивостта ѝ пред Саджихеи се подхранваше от спомените за първите години у семейство Имосе и грижата за бъдещето на дъщеря им.

— А пък Умпеи, както казват всички, бил гордостта и надеждата на доктор Ханаока. Много се говори за него и някои предричат, че ще стане голям лекар. Баща му може да си има някои... слабости, но в случая е важен синът, а не бащата, нали?

— Аз пък съм чувал, че синът бил глупак — изръмжа Саджихеи.

— Е, и аз съм чувала какво ли не. Разправят, че веднъж намерил нещо на пътя и чакал там цял ден някой да дойде и да си го потърси. Казват също, че никога не отива на празненства, колкото и да го викат. И че ходи в планината не за дърва, а да събира разни семенца.

— Кое момче ще вземе да прави такива работи? Да не искаш да дадеш дъщеря си на малоумен?

— Хорските приказки или превъзнасят, или очернят. Знаеш ли — доктор Ханаока сам научил сина си да чете и пише, така че нямало защо да ходи в началното училище. Щеше ли да се научи на грамотност, ако не е с всичкия си? Някои казват, че той не бил глупав, ами напротив — необикновено умен.

— Както и да е, това момче сигурно нещо не е наред.

— Дим без огън няма. В слуховете все има някаква истина, а тя е, че...

— Напълно съм съгласен, дим без огън няма!

Но жена му не се предаваше:

— Дори да е глупав и умен едновременно! Това значи, че е даровит. Не забравяй колко е умна майка му!

Саджихеи не намери веднага какво да отговори и тя се възползва от мълчанието му, за да събере кураж и да изрече:

— Намирам предложението приемливо. Кае я поиска жена, която умее правилно да преценява и да предвижда нещата.

Докато Саджихеи се ядосваше на жена си, че е готова едва ли не да благодари на семейство Ханаока за високата чест, дойде му наум

съкрушителен според него довод:

— А не ти ли се струва, че е смешно да седим и да говорим за тая работа, когато бъдещият младоженец току-що е заминал за Киото и както казва майка му, няма да го има поне три години? Това не е малко време. Може ли някой да каже какво ще стане дотогава? А дори и да се върне след три години, на колко ще е Кае тогаз? На двадесет и четири!

Саджихеи правилно бе предвидил, че това ще е най-важното за жена му. Оцуги и Наомичи, разбира се, не биха изпратили Кае при сина си в Киото. А майка ѝ искаше да я омъжи още през тази година, защото бе много загрижена, че е прехвърлила възрастта за женитба. Тя наистина не намери какво да му отговори, а той побърза да изпрати човек от селската управа с официален отказ от името на семейство Имосе.

Но без ни най-малко да се смути, Оцуги изпрати по същия човек писмо, в което се казваше:

С ваше позволение бихме искали дъщеря ви да дойде в нашия дом още до края на тази година. Така ще бъде най-добре, за да може тя да привикне към живота в лекарска къща и когато синът ни Умпеи се върне, да го посрещне като член на семейство Ханаока. За нас ще бъде голяма радост да поемем уреждането на предварителна сватбена церемония и разгласяването ѝ.

Родителите на Кае отново имаха пред себе си доказателство за проницателния ум на Оцуги. В писмото тя предлагаше още да дадат Кае без чеиз, защото къщата им и без това е твърде малка. Сякаш бе знаела какво си говорят Саджихеи и жена му!

Главната причина семейство Имосе и Ханаока да се сродят стана самата Кае. Когато разбра, че дъщеря му нито яде, нито спи, Саджихеи се видя принуден да се откаже от първоначалното си решение. Кае не гладуваше, за да накара родителите си да се съгласят. От вълнение, редуващо се с отчаяние, тя просто не можеше да поеме зрънце ориз. Чувстваше болки в гърдите и нощем не можеше да спи, та покрай нея се измъчи и Тами.

Една нощ Кае има видение: пред нея се разстила озарена от ярка светлина пътека, а в края ѝ стои Оцуги като богиня пред вратите на рая^[2]. Обхвана я радостно вълнение, каквото не бе изпитвала дотогава в спокойния си живот под бащиния покрив. Но то трая само миг. Блясъкът угасна, пътеката изчезна и тя видя, че е в стаята си. Кае не се замисли за значението на това видение, но то така я порази, че загуби интерес към всичко наоколо. Тя не обвиняваше родителите си за нищо, просто изпадна в пълно безразличие.

Оцуги, която вярваше, че Кае се радва на добро здраве, би се изненадала, ако я видеше тогава. Пред очите на близките си тя слабееше все повече и повече, сякаш се топеше. Детинският начин, по който възприемаше нещата, наивността ѝ бяха резултат от уединения живот в строгия самурайски дом. Изправена пред първия кръстопът в живота като жена, тя все още бе във властта на красотата на Оцуги. Младоженецът — Умпеи — нито веднъж не се яви в мислите ѝ.

---

[1] 1 (един) коку се равнява на около 150 кг. — Б.пр. ↑

[2] В будистката религия също има рай и ад. — Б.пр. ↑

IV

През есента на втората година от периода Теммеи^[1] семейство Имосе даде голяма гощавка по случай изпращането на Кае. Когато всичко свърши, Кае, облечена в красиво сватбено кимоно и бяло памучно було, се отправи към Хираяма в носилка с отворено прозорче. Както беше обичаят, никой от близките ѝ не я придружаваше. Когато пристигна, пак според традицията, трябваше да влезе в новия си дом съвсем сама. Вътре вече я посрещна нетърпеливата Оцуги, хвана я за ръка и я въведе в гостната. Там ѝ бяха приготвили за сядане специална възглавница. Сватбената церемония щеше да се състои без младоженеца.

(В написаната години по-късно биография на доктор Сеишу Ханаока има някои неточности относно датата на женитбата му, дължащи се именно на обстоятелствата, при която е станала. Такива сватби е имало много рядко, но на тях не се е гледало като на нещо ненормално. Щом младоженецът е смятал да се върне в бащиния дом, неговото отсъствие не е пречело на младоженката да заеме своето място в новото семейство.)

Кае никак не се тревожеше от това положение, защото напълно се уповаваше на Оцуги. На мястото на Умпеи бе положен свитък, носещ заглавието „Основи на познанията за билките“ — красив ръкопис, направен с фина четчица и туш. Автор на този ценен труд, смятан за главното китайско ръководство по билколечение, бе Ли Шъчън^[2] от епохата на династията Мин. Дядото на Умпеи — Унсен Ханаока — го преписал още докато учел за лекар. Медицината бе влязла в семейство Ханаока с Унсен и затова на този ръкопис се придаваше историческо значение. Представители на три поколения — дядото, бащата и Умпеи — бяха го изучили от край до край. За това говореше и поизтърканият му вид. Присъствието на дълбоко почитания, макар и безмълвен ръкопис на сватбеното тържество бе някак осезаемо. На Кае той непрекъснато напомняше, че отсега нататък става член на семейство, посветило се на медицината.

Дошла от шумното, многолюдно тържество в бащиния ѝ дом, в един момент тя се почувства някак самотна. Усецаше, че ще започне да трепери под насочените от всички страни погледи. Освен родителите, там бяха четирите сестри на Умпеи и най-малкото му братче. Имаха още двама сина, родени след Умпеи. Единият бяха изпратили да учи за търговец — благодарение на посредничеството на семейство Мацумото, а другият бе приел монашески сан. Новите ѝ роднини бяха Окацу — връстница на Кае, Корику — две години по-млада, още две по-малки сестри и тригодишният Ръохеи. Кае едва различаваше лицата им през булото.

По едно време Оцуги стана и тържествено откри лицето ѝ. Ръоан Шимомура, помощникът на Наомичи, започна да налива саке в старинни лакирани чашки. Докато Кае гледаше как чашата ѝ се пълни, объркани мисли за новия ѝ живот пробягваха през главата ѝ. В момента едно ѝ се струваше главно — ако това саке ще я приобщи към новото ѝ семейство, трябва да го изпие до последната капка! Тя вдигна очи и срещна погледа на Оцуги, ласкав и ведър, сякаш говореше: „Всичко ще бъде наред. Само изпий това саке. Ние всички отдавна те чакахме“. Кае се почувства стоплена от нейния поглед, развълнува се и побърза да вдигне червената чашка, за да не забележи някой сълзите в очите ѝ. Освен на новогодишните празненства, когато ѝ позволяваха да опита ароматизираното с разни подправки саке, тя никога не беше пила алкохол. Почувства как течността минава надолу по гърлото ѝ и постепенно я сгрива и неочаквано за себе си въздъхна от облекчение. После се сети, че не подобава да се отпуска така пред още непознати хора и силно се изчерви.

Оскъдицата в този дом бе по-голяма, отколкото беше предполагала. Вечерята се състоеше само от две ястия, като едното беше задължителният за случая варен ориз с червен боб. Не бе сервирана дори цяла риба, както подобаваше на такова събитие. Затова пък Наомичи имаше под ръка две бутилки саке. Не можеше да става и сравнение между тази вечеря и гощавката в дома на баща ѝ, където на четиридесетте гости бяха поднесени по четири ястия и отделно за всеки имаше по един поднос, от който можеха да си вземат допълнително, колкото искат. Тук, докато се хранеха, само Окацу и Оцуги отидоха по един път до кухнята, за да си досипят от яденето.

Кае се заслуша в свекъра си, който, с позамайна вече глава, се бе заел да разказва историята на семейството, водещо началото си едва ли не от император Битацу^[3]. След самотата, която бе почувствала в началото, сега тя се радваше на обземащото я чувство на почит към тези хора. Не съзнаваше, че когато човек попадне в нова среда, отначало винаги му е интересно. Познаваше само живота в бащиния си дом, където отдавна всичко ѝ бе познато и омръзнало. Наомичи вече бе стигнал до произхода на фамилията си име. Според него „Ханаока“ идело от името на едно село в провинция Кавачи, недалеч от Осака, където някой си Горо Вада някога се бил заселил. Окацу и Корику започнаха да прибират масата. Кае понечи да стане, но Оцуги не ѝ даде:

— Недей, недей! Седи си там, до мястото на младоженеца, и слушай. Сега идва най-важното. От Горо Вада до твоя свекър има шест поколения. Ние сме слушали тази история много пъти, но за тебе ще е интересно. Не се безпокой, ако не успееш да запомниш всичко — ще има да я слушаш още много.

Побелялата коса на Наомичи беше оредяла. Както винаги небрежен към външността си, той не се бе постарал дори да се среши както трябва. Косата му беше събрана на хлабав възел, при това вързан накриво. Около очите му имаше цяла мрежа от бръчици, но червенината на бузите му придаваше бодър вид. Едрата му фигура изпълваше раираното памучно кимоно и късото хаори^[4] с извезана пауловния — фамилията герб. Голямото дърво от герба сякаш символизираше едрия ръст на стопанина. Немарливиет вид на Наомичи особено биеше на очи в сравнение със спретнатата, както винаги, Оцуги. Но Кае го слушаше внимателно — не само защото се чувстваше задължена да изучи корените на рода Ханаока. Тя наистина бе завладяна от дългата история, с която свекърът ѝ искаше да изтъкне и постоянния стремеж към покоряване на високи цели, който бил характерен за семейството. Наомичи разказваше надълго и нашироко и на моменти изглеждаше, че се увлича от собствения си глас:

— Кой каквото ще да казва, но дългът на лекаря е да спасява човешкия живот. Когато някой болен умре, сърцето ми се изпълва със скръб дори когато човекът си е отишъл просто от старост. Разбира се, един лекар не трябва да показва чувствата си, това би навредило на името му... Та докъде бях стигнал? Да — аз, значи, съм вторият в рода,

който се е посветил на медицината, а Умпеи ще е третият. Много грешки сме допускали в миналото, прискръбни грешки, но едно трябва да кажа: никой от нашето семейство не е използвал медицината за лична облага! Знам, че някои хора ми се присмиват — те мислят, че прекалено се хваля с Умпеи. Но работата е там, че не гледам на него само като на мой син. Аз смятам, че е дошло времето, когато дървото на фамилията Ханаока ще роди истински плодове. Умпеи е този, който ще въплъти стремежите и мечтите на прадедите ни. Ние, потомци на самураи, не сме останали доволни от замяната на меча с плуга и затова сме се отдали на благородното дело да помагаме на своите съселяни. Ето, изпратихме третия си син в будистки храм в планината Коя — да стане монах, за да се моли за онези, които са умрели поради нашето неумение... или защото така им било писано. Нужни са близо сто години, за да се роди един велик човек, а семейство Ханаока се занимава с медицина от около един век. Така че предопределението на съдбата скоро ще се прояви. Умпеи ще бъде този велик човек!

Привършили работата в кухнята, сестрите се върнаха в общата стая. Всички слушаха Наомичи — и Оцуги, и Окацу, и Корику, и момиченцата кимаха в знак на съгласие, въпреки че всичко им бе добре познато. Кае се възхити от вниманието, с което слушаха бащата. Голямо впечатление ѝ направи и самият Наомичи, макар да знаеше, че всички в околността му се подиграват. Докато той говореше, у нея започна да се заражда чувството на гордост от това, че великият човек в неговия разказ бе нейният съпруг. Голяма чест ѝ беше оказала Оцуги, като я избра за негова жена.

Наомичи продължи да разказва до среднощ.

— Отдавна, още преди да се роди Умпеи, бях определил бъдещето му. Решил бях, че преди всичко трябва да си намеря умна, красива жена, която ще роди моите деца. И затова, като чух за болестта на Оцуги, разбрах, че това е случаят, който съдбата ми изпраща.

Кае хвърли крадешком поглед към Оцуги, но тя слушаше Наомичи без ни най-малък признак на смущение. Мина ѝ през ума, че по същата причина семейство Ханаока бяха поискали и нея за снаха. Вълна от неизпитана дотогава радост я заля, като осъзна ролята, която ѝ се отреждаше в рода Ханаока.

— Умпеи се роди преди двадесет и три години — разказваше Наомичи, навярно за стотен път. Самата Кае си спомняше голяма част

от тази история, още когато лекарят я разправяше на дядо й. Но тази вечер всичко звучеше някак по-различно, по-тържествено. Освен това Наомичи подробно описа родилните болки на Оцуги — нещо, което явно си позволяваше само в дома си. — По едно време Оцуги започна да се задъхва. Сигурно изпитваше страшни болки и аз не можех да понеса тази гледка. Обърнах поглед навън и тогава забелязах колко хубав е денят. Нито едно облаче на небето! Реших да изнеса малко билки да съхнат на слънце и точно тогава си спомних предчувствието, което бях имал — че наследникът на Ханаока ще се роди в такъв прекрасен ден. Отказах се да суша билки. Раждането вече започваше. Дадох нареждания на жените: „Стоплете вода! Извикайте акушерката!“. И точно тогава внезапно рухна проливен дъжд, а по притъмнялото небе пробягна светкавица. Разнесе се оглушителен гръм и планината Кацураги потрепери. Държах Оцуги здраво и й вдъхвах кураж. Акушерката не можа да дойде заради бурята и аз сам поех Умпеи. Още помня как изплака за първи път. — Той показа с ръце как е държал бебето до гърдите си. После се опита да преглътне сълзите, които напиреха в очите му при спомена за онзи миг. — Още седем деца ми роди Оцуги, но аз поех само онова. А колко силен бе викът му! Тогава забелязах, че небето се е прояснило! Есенният ден отново беше ясен и слънчев. Разбрах, че това е детето, което родът Ханаока е чакал да се роди. Акушерката дойде чак след като бях го изкъпал и аз го оставих на грижите й. Излязох в градината. По небето преминаваше лек бял облак. Тогава ми дойде наум, че най-подходящото име за сина ми ще бъде Умпеи — „мирен облак“. Прекрасно име, нали?

Докато Наомичи говореше, Кае си представяше колко доволна и щастлива трябва да е била Оцуги от раждането на дългоочаквания син. Тя забеляза, че свекърва й слушаше мъжа си с израз на нежност и умиление. Помисли си, че никога няма да й омръзне да слуша как се е появил на бял свят Умпеи.

— Е, след като наследникът вече се роди, можем да завършим празненството, нали? — обади се усмихната Оцуги и умело сложи край на безконечните приказки на Наомичи.

Въведоха Кае в една малка стая. Окацу и Корику й донесоха вода да се измие. Те нямаха красивите черти, нито ярко изразения характер на майка си. И двете бяха тихи, сдържани, а Кае — стеснителна, затова помежду им се създаде напрежение и неловкост. Кае бе свикнала Тами

да поема грижите около тоалета ѝ и не знаеше какво да прави, докато двете момичета ѝ помагаха да свали сватбената премяна. Пък и обстановката бе съвсем непозната и тя просто не можеше да си намери място. Докато сгъваше кимоното, дойде ѝ наум, че майка ѝ никога не ѝ бе говорила как се е родила тя. После реши — причината е, че в нейното раждане не е имало нищо знаменателно. Изведнъж ѝ домъчня за майка ѝ. Припомни си, че макар денят на сватбата да бе определен набързо, майка ѝ много старателно беше избрала кимоното ѝ. На празненството в дома Имосе всички се възхищаваха от цветовете и рисунките му, а тук никой не каза дума. Майка ѝ сигурно би се натъжила, ако узнаеше. Но тя се ободри при мисълта, че най-последно е в семейството, в което копнееше да влезе. Сгъвайки сватбеното кимono, даде си сметка, че бащиният ѝ дом вече е останал в миналото.

В съседната стая започна да плаче малкият Ръохей. Изглежда го събудиха сестрите му, които още сновяха насам-натам.

— Искам да видя булката — хленчеше той.

С бялото було и разкошното си кимono Кае сигурно му беше направила голямо впечатление. Сестрите му се опитваха да го успокоят, но той не спираше. Накрая Оцуги го накара да млъкне, като му обеща, че ще спи при булката, и наистина го донесе в стаята.

— Ето, Ръохей, тук е булката на твоя батко — каза тя.

Детето гледаше с недоумение Кае, която вече беше по долно кимono. За разлика от сестрите си, то много приличаше на майката, особено в очите и устата. Кае се замисли как да накара момченцето да повярва, че тя е булката, която бе видяло. Изведнъж се досети, посегна към пъстрото кимono и го разпери пред себе си.

— Колко е хубаво, нали, мамо! — възкликна детето.

— Наистина е хубаво — каза само Оцуги, но Кае разбра, че сватбената ѝ премяна най-последно получи оценка.

Тази нощ Кае и Оцуги спаха в една стая. Ръохей спа до майка си, сложил ръка на гърдите ѝ, сякаш я прегръщаше. Докато наместваше твърдата възглавница под главата си, Кае се замисли на кого прилича Умпеи — на майка си или на баща си. Нито за миг не ѝ мина през ума, че има нещо нередно или смешно да спи при свекърва си през първата брачна нощ. Напротив.

---

[1] 1781–1789 г. — Б.пр. ↑

[2] В специалната литература сборникът се среща и под заглавие „Основи на фармакологията“. В него великият ботаник и фармаколог на средновековен Китай Ли Шъчън (1518–1593) е описал 1892 лекарства главно от растителен произход и е направил своя класификация на растенията. Книгата е била издадена след смъртта му — през 1596 г., а десет години по-късно тя попада в Япония. — Б.пр. ↑

[3] Полумитичен император, който според древните писмени паметници управлявал от 572 до 585 г. — Б.пр. ↑

[4] Къса горна дреха. Има кройката на кимоно, но без характерното загръщане на двете предници. Носи се и от мъже, и от жени — най-често като официално облекло. — Б.пр. ↑

V

На следния ден животът в дома възвърна обичайния си ход. Окацу и Корику сготвиха и изпраха, надзиравани от майка си, а прислужницата почисти. Тя имаше и задължението да наглежда помалките деца. Рьоан Шимомура се зае със своята работа — да помага на лекаря. На жените не бе позволено дори да се приближават до шкафчетата с медикаментите. Приготвянето на простите гозби и подреждането на малката къща не отнемаше много време, така че всичко свърши бързо. Но никой не остана със скръстени ръце. На чардака от едната страна на къщата имаше тъкачни станове и двете големи дъщери веднага седнаха пред тях. Не мръднаха от местата си до вечерта. Тъчеха с боядисани памучни конци, които сигурно идеха от работилниците на Мацумото.

Отначало Кае мислеше, че Окацу и Корику тъкат платове за чеиз. Веднъж Тами ѝ бе казала, че дъщерите на селяните сами тъкат платовете за дрехите, които ще им трябват за семейния живот, а каквото изтъкават в повече, отива за продан и парите се заделят пак за чеиза. „Ще им трябват и копринени дрехи“ — помисли си Кае и дори реши да им подари някои от своите неща.

Но скоро откри, че момичетата не готвят прикя. От време на време пристигаше търговец отвъд реката и събираше изтъканото платно от всички къщи в Хираяма, а след това го препродаваше на собствениците на магазини в Сакаи. На връщане донасяше на селяните разни занаятчийски стоки или им плащаше в пари. Кае забеляза, че Оцуги никога не поръчва нещо за домакинството или за чеиз на девойките. Тя искаше да ѝ се плаща само с пари, които после къташе някъде, докато събере определена сума. Тези пари се изпращаха в Киото, когато някой познат отиваше по работа там.

Щом Кае разбра къде отиват парите, реши, че и тя трябва да помага. Като чу молбата ѝ, Оцуги се усмихна, после седна и подробно ѝ обясни как се тъче и как се борави със совалката, но я предупреди:

— Само недей да бързаш, защото нишките се оплитат.

Дотогава Кае не бе сядала пред стан, но бързо се научи да тъче. Тя беше израснала без сестри и затова се почувства щастлива, че се сближава с Окацу и Корику. Приятно ѝ бе да слуша как задружно потракуват станове им. Забеляза, че Окацу повече прилича на майка си по характер, докато Корику бе по-свита и винаги чакаше сестра ѝ да ѝ каже какво да прави. Кае се стараеше да работи като тях, без да спира, и след време вече изтъкаваше над пет суна^[1] платно на ден. Вроденият ѝ вкус и уменията да бродира ѝ подсказаха скоро други начини за съчетаване на тоновете и тя започна да тъче платна с нови, разнообразни разцветки. Двете сестри им се възхищаваха, но никоя не се опита да прави като нея. Окацу продължи да тъче раирано платно, а Корику — едноцветно. Но Кае беше щастлива. Струваше ѝ се, че е приета вече в семейството. Отминали бяха дните, когато се чувстваше несигурно, не знаеше какво да прави и как да се държи. Радваше се на похвалите от търговците, които казваха, че нейното платно много се търсело в Сакаи. Но най-много я ласкаеха оценката и насърчението на Оцуги, която не се скъпеше на похвали и пред чужди хора.

— Ето, вижте този десен — казваше тя. — Не е ли прекрасен? Макар Кае да не е научена на тежка работа, много се старае да помогне на семейството ни. Умпеи ще бъде горд със съпругата си.

От красивите цветове, в които бе свикнала да се облича, и от моделите бродерия, които бе работила, Кае бе усвоила някои правила за съчетаване на тоновете. Само че търговците, които изкупуваха платното, на думи се съгласяваха с Оцуги, но не даваха по-висока цена. Кае допускаше, че десените ѝ не са нещо кой знае какво, пък и платното бе просто, памучно. Но винаги много се радваше, когато видеше, че Оцуги е доволна. Стараеше се всеки ден да изтъкава повече. Имаше и още нещо, което самата тя не можеше да осъзнае — дълбоко в нея се зараждаше копнеж по невидяния още съпруг. Когато някой споменеше Умпеи, Кае веднага се заслушваше, а после, седнала пред стана, си припомняше и най-малките подробности от разговорите за него. В невинността си не разбираше, че събуждащата се у нея любов рисува във въображението ѝ все нови и нови цветове и фигури, които тя втъкаваше в платното.

Умпеи нито веднъж не ѝ писа. Той не благодареше и на родителите си за парите. Наомичи се бе примирил, че от сина му рядко идват вести.

— Щом няма вест, значи всичко е наред — казваше той. — Когато някой отдава всичките си сили на учението, няма време да мисли за къщи. — Но въпреки жизнерадостния си нрав често се натъжаваше.

Той от опит знаеше, че животът в града е скъп и особено труден за един студент. Всичко, каквото припечелваше, даваше на жена си, за да бъде изпратено в Киото. На шейсетия си рожден ден той бе все така енергичен и държа думата цяла вечер, но след това някак изведнъж започна да се състарява. Когато му стана трудно да прави посещения по къщите, замести го помощникът му Рьоан. Наомичи остана да приема болни само в дома си. Като типичен селски лекар, той лекуваше всичко — от настинки и малки рани до счупвания на крайниците и тежки болести. Но най-много бяха пациентите му с кожни заболявания, защото се славеше като специалист в тази област. Стенанията и писъците, които долитаха от приемната, плашеха Кае и пълнеха с кошмари съня ѝ не една нощ. След около година тя посвикна с тях, но понякога някой ужасяващ вик я караше да спира работа. Привиждаха ѝ се просмукани с кръв превръзки или кръв, капеща от мястото, където е била отрязана брадавица. Болните, с които се сблъскваше най-често, бяха не по-малко ужасни — покрити със струпей деца, жени с грозни обриви по лицето и какво ли не още. Когато видеше тези клетници да се тълпят пред приемната, Кае си припомняше историята как Наомичи излекувал бъдещата си жена. Но тя вярваше, беше убедена, че не неговото лечение, а красотата, съвършенството на Оцуги бяха прогонили болестта от тялото ѝ!

Оскъдицата настъпваше в дома на семейство Ханаока. Спрени бяха — ако въобще бе имало някога — приготвянията за чеиз на големите дъщери. Изчезна от масата дори неизменната чашка саке, която Наомичи пийваше на вечеря. Имаше дни, когато ядяха само картофи и оризова каша. Понякога нямаше дори с какво да купят лекарства за болните. Но въпреки лишенията, които търпяха, никога не падаше духом, нито протестираше. Всеобщата надежда и упование беше Умпеи. А най-голяма подкрепа за всички бе държанието и дори самото присъствие на Оцуги — винаги бодра и приветлива. Наомичи, Окацу, Корику и Кае удвояваха усилията си, въодушевени от неизчерпаемата сила на духа ѝ.

Кае дотолкова се отдаде на работата, че съвсем занемари външността си. За разлика от нея свекърва ѝ бе винаги спретната, свежа. Уверените ѝ и същевременно изящни движения напомняха жестове и стъпки на актьор от театър Но. Колкото рано и да станеше, Кае намираще Оцуги вече на крак, облечена и безукорно сресана. Дълго се чудеше как свекърва ѝ успява винаги да е стегната, но скоро разбра, че няма никаква тайна. Просто Оцуги ставаше още в зори, за да бъде готова преди другите. Нощем слагаше кимоното си под дюшека, за да е изгладено за следващия ден. Освен това всяка вечер, като се къпеше, използваше за изтривалка торбичка, пълна с оризови трици. Кае реши, че и да се старее, никога няма да бъде като свекърва си. Колкото наблюдаваше какви грижи полага Оцуги за външността си, толкова повече ѝ се възхищаваше, а същевременно се убеди, че не е способна да положи същите усилия за себе си.

Не можеха да се сравняват с майка си и Окацу и Корику, които се задоволяваха да се къпят с използваната вече от нея изтривалка. Понякога и Кае се търкаше със същата торбичка. Тя забеляза, че освен оризови трици, в нея има кафява захар и изпражнения от славей, които Оцуги слагаше, за да поддържа свежестта на кожата си. Кае не се надяваше, че като се къпе с изтривалката на свекърва си, ще стане красива като нея, но ѝ се струваше, че кожата ѝ става по-мека и гладка. След банята старателно окачваше копринената торбичка да изсъхне.

Оцуги полагаше и други грижи за външността и дрехите си. Когато се канеше да мете, връзваше главата си с кърпа, а ръкавите и полите на кимоното си навиваше нагоре. Отиваше ли в градината да скубе бурени, надяваше специални ръкавици. Цяло чудо бе, когато започваше да полива — тя някак успяваше да не пръсне нито капчица върху дрехите си.

Понякога Кае отиваше да ѝ помага в градината. С търпение и внимание, които не можеха да се сравняват дори с търпеливостта на майка, Оцуги ѝ показва различните растения и обясни кои от тях се използват за лекарства. Кае внимаваше и се старееше да запомни всичко. От първата нощ след сватбата двете неизменно спяха в същата стая и тя вече не се чувстваше така скована и напрегната в присъствието на свекърва си. Когато се умореше да тъче, Кае изтичваше в градината, прилякаше до Оцуги и започваше да плеви. Никога не ѝ мина през ума да си сложи и тя ръкавици.

— За какво се използва лудата петуния? — попита веднъж Кае.

— Кое? Това ли? Луда петуния ли му викат в Хираяма? Отвъд реката, откъдето съм родом, го наричат утринна заря. Спомням си как целият бряг се покриваше с неговите цветове напролет.

— Утринна заря... Какво красиво име! — Кае не се издаде, но се почувства засрамена, защото винаги бе мислила, че това са две различни растения.

— Свекър ти и Ръоан му викат татул. Предупредили са ни да не го пипаме, защото е отровен. Казват, че който вкуси от него, започва да се смее като луд и накрая умира. Може би наистина е по-правилно да се нарича луда петуния.

Листата на татула се сушеха, после се смесваха с тютюн и се използваха като лек за астма или упойващо средство.

Веднъж, докато бяха в градината, Кае си спомни как видя Оцуги за първи път.

— Запомнила съм цветовете на татула отпреди. Бяха толкова бели и красиви — каза тя.

— Така ли? Кога е било това? — учуди се Оцуги.

— Когато бях на осем години.

— Нима си идвала тук още тогава? Не си спомням. — Оцуги помисли, че са водили Кае болна при Наомичи. Озадачена, тя спря да плеви и се опита да си припомни.

— Аз идвах да ви видя... скришом.

— Скришом ли?

— Да, мамо. Когато дойката ми разказа колко сте красива и как... сте дошли да живеете в Хираяма, помолих я да ме доведе, за да ви видя. Простете ми, но тогава бях малка и...

Оцуги се разсмя така заразително, че и Кае започна да се усмихва. После свекърва ѝ внезапно стана сериозна и каза:

— Ти ме наричаш „мамо“, макар да не си ми дете. И аз те чувствам като родна дъщеря. Свързани сме още отдавна и това, изглежда, е предопределение на съдбата.

Кае развълнувано кимна. Тя беше убедена, че още в предишния им живот съдбата е отредила да станат майка и дъщеря^[2].

---

[1] Мярка за дължина — 3,8 см. — Б.пр. ↑

[2] Става дума за един от постулатите на будизма — т.н. карма (санскр. — деяние) — съвкупност от причини и следствия, свързана с идеята за прераждането. Смята се, че всяко ново раждане на личността се определя от характера на извършените от нея постъпки в предишния живот. — Б.пр. ↑

VI

Предишната година поройни дъждове бяха унищожили почти цялата реколта. Пролетта започна пак с дъждове. Становете стояха на чардака и Кае, Окацу и Корику бяха на сухо, но нищо не ги пазеше от вятъра, студа и течението. От дългото седене навън ръцете на Кае, постоянно сини от боядисаните конци, се напукаха така, че трябваше да ѝ ги намажат с мехлем и превържат. Превръзката ѝ пречеше да тъче — совалката непрекъснато падаше, конците се късаха. Зълвите ѝ, на които сякаш нито влагата, нито студът влияеха, все така равномерно потракваха със становете.

Една мрачна и студена утрин Кае се почувства съвсем отпаднала. Изглежда, се разболяваше. Към обед вече едва издържаше пред стана, а всяка скъсана нишка я разстройваше до сълзи. По едно време откъм пътната врата се чу висок мъжки глас.

Тя помисли, че това сигурно е свекър ѝ и улисана в работа, не забеляза, че Окацу е спряла да тъче, а Корику се е изправила със совалката в ръка.

— Това не е ли батко? Той е! — извикаха те в един глас и хукнаха към двора.

Постепенно до съзнанието на Кае стигна, че нейният съпруг, Умпеи, се е върнал. Тя също стана и тръгна полека след тях. Не се сети дори да приглади косата си.

Умпеи стоеше, наобиколен от сестрите и майка си. Една през друга те възкликаваха:

— Най-после, най-после се върна!

— Колко си се променил!

— Не те чакахме толкова рано!

Умпеи не успяваше да каже нищо. Една кошница бе преметнал през рамо, а друга държеше в ръка. Сламената му наметка^[1] бе подгизнала от дъжда, мокър беше от глава до пети, но не зъзнеше. Изглежда, свикнал бе с дъжда по дългия път до дома.

— Трябва да си измиеш краката с гореща вода! — плесна с ръце Оцуги. В този миг тя забеляза Кае, която стоеше отстрани. Кае видя, че свекърва ѝ някак се сепна, присви очи, после с престорена усмивка се обърна към сина си:

— А това е Кае. Тя също те чакаше.

Умпеи обърна поглед към нея. Големите му очи я разглеждаха без ни най-малко смущение. Но, изглежда, не намери думи да се обърне към жена си, която никога не беше виждал, и само издаде някакъв неясен звук. А жена му, смутена и объркана, можа само да се поклони. След това се обърна и заситни към кухнята.

Тя намери ведрото, отиде до кладенеца и го напълни до половината, после се върна в кухнята, за да долее гореща вода. Взе и един леген и излезе да търси Умпеи. Но той вече беше се измил и избърсал с кърпа, донесена от сестрите му, и когато Кае се появи с леген и ведро в ръце, мина покрай нея, забързан към вътрешните стаи на къщата.

— О, той вече свърши, нямаше защо да си правиш труда — рече с усмивка Оцуги, като побутваше сина си към спалнята, където лежеше схванат Наомичи.

Кае остана като закована на мястото си. Почувства се ненужна и отритната. Не можеше да повярва на очите си. Мислите в безредица напираха в главата ѝ: „Такъв ли трябваше да бъде денят, когато съпругът ми се връща? Аз съм негова жена. А той мина покрай мен, сякаш не съществувам, и отиде да види баща си!“.

Тя отиде полека до кладенеца, изсипа водата и дълго гледа как парата се кълби в студения въздух.

Още по-чужда се почувства, когато се върна в кухнята. Беше си мислила, че когато мъжът ѝ си дойде, тя ще сготви първия обед за него. Но завари Окацу и Корику да обсъждат оживено кое от любимите ястия на брат си да сготвят.

— Трябва да нарежем и повече ряпа!

— О, вярно, той толкова обича!

Можеше ли една новодошла в семейството да се мери със сестрите на мъжа си? Откъде би могла да знае какви са неговите вкусове, предпочитания? Окацу и Корику не ѝ обръщаха внимание и Кае почувства, че няма какво да прави в кухнята. Но не ѝ беше удобно да отиде и в стаята, където лежеше Наомичи. За миг се усъмни дали не

възприема прекалено болезнено нещата. Не, имаше нещо в този ден — дори Оцуги, винаги мила и внимателна с нея, се държеше някак студено. „Какво съм аз за тези хора?“ — запита се Кае. Върна се назад, към първите дни в този дом. Призна си, че отначало Умпеи не заемаше главното място в мислите ѝ. Но сега, когато вече беше тук, той ѝ се стори точно човекът, за когото е мечтала, а безсърдечните му роднини ѝ пречеха да се приближи до него!

Опита се да си спомни как изглежда. Той беше две години по-голям от нея. На покритото му с прораснала брада лице се открояваха гъсти вежди, изпод тях гледаха големи умни очи. Главата му бе малко едра за ръста — не че бе нисък, но не беше и много висок. Явно от всички деца само шестгодишният Ръохеи бе наследил красивите черти на майка си. Кае винаги си бе представяла Умпеи много хубав. Но макар различен от образа, който си беше създала, тя някак изведнъж го почувства близък, сякаш се познаваха отдавна. Не би могла да обясни топлотата, с която сега мислеше за него — просто вярваше, че е в реда на нещата една жена да изпитва такива чувства към мъжа си.

Този ден на вечерята цареше празнично оживление. Наомичи стана от постелята и зае мястото си на масата срещу Умпеи. Любопитни да чуят новини от Киото, там седяха също Ръоан и Йонеджиро Имосе, далечен роднина на Кае, който от една година работеше като помощник на Наомичи.

Никой не мислеше за трапезата, вниманието бе насочено към младия лекар, а той с готовност задоволяваше всеобщото любопитство. Колкото до Кае, интересуваше я главно една бенка отляво на шията му, която се движеше нагоре-надолу, докато той говореше.

— Доктор Ямато преподава хирургия по метода на холандския лекар Каспар. Всички медицински инструменти, които съм донесъл, са холандски. Някои ще ви направят голямо впечатление, татко. Съвсем различни са от испанските, които ползвате вие. А доктор Ямато и неговият учител — доктор Кенсуи — твърдят, че за да се извърши успешно една операция, хирургът трябва да вземе под внимание общото състояние на пациента, а не да разглежда изолирано само болното място. Трябва да се търсят основните причини — това е, което прави от медицината наука. За да имам поглед върху различните

методи, аз учих и при доктор Йошимасу^[2]. Той пък е китайски възпитаник.

Умпеи се обърна към Наомичи:

— На вас, татко, до голяма степен дължа познанията си и умението да правя наблюдения. Вие сте хирург по специалност, но като селски лекар се налага да лекувате всякакви болести. Известно е, че в много случай не може да се постави диагноза с абсолютна точност. Често пъти не е ясно дали трябва да се оперира, или по-подходящо ще е медикаментозно лечение. Стигнал съм до заключението, че бих могъл да направя хирургията по-резултатна, ако съчетая идеите и метода на доктор Каспар с широките познания за човешкото тяло на доктор Йошимасу. Отсега нататък моята цел е да открия законите, по които функционира човешкият организъм.

— Законите на човешкия организъм! — повтори възхитен баща му.

Умпеи продължи:

— Както холандската, така и китайската медицина имат своите преимущества и недостатъци. На онези, които се посвещават само на холандската медицина, не достигат познания за човешкия организъм и за това как той действа като едно цяло. Те се занимават повече с теория и не правят практически наблюдения. А онези, които учат само китайска медицина, знаят безброй неща за човешкото тяло, но не могат да правят изводи, да определят кое е причината и кое следствието, и затова привържениците на холандския метод им се надсмиват. Според мен истинският лекар трябва да разбира как функционира организъмът и същевременно да може да прави логическа връзка.

— Точно така — съгласи се баща му.

— Истински хирург е онзи, който познава цялостно медицината — продължи Умпеи. — Не е достатъчно да знаеш как да отвориш цирей и да изчистиш гнойта. До хирурга трябва да стига само пациент, когото лекарят не е могъл да излекува. С други думи скалпелът трябва да бъде последното средство — както мечът при самураите е съдникът, който в крайна сметка решава кое е право и кое криво. И докато не бъде поставена пълна диагноза, към него не трябва да се посяга!

— Добре го каза, Умпеи!

— Най-важното за един лекар е да може да мисли. И, разбира се, да не следва сляпо всяко ново течение. — Той просто не успяваше да

изрече всичко, което искаше да каже. — Хирургът трябва да бъде викан само когато не са помогнали лекарствата, нито иглолечението, нито обгарянето с пелин. Той е, така да се каже, като главното действащо лице в пиеса на Кабуки, което се появява в последната сцена. Това е ролята, която ми харесва! Аз искам да стана японски Хуа Ту!

— Хуа Ту? Велик човек си избрал за подражание, Умпей — каза Наомичи. Свикнал да го вземат за самохвалко, той бе удивен, когато чу от сина си такива гръмки думи. Да иска да се сравнява с великия китайски лецител Хуа Ту, живял преди хиляда и шестстотин години!

— Хуа Ту от епохата на Трицарствието^[3]... — повтори Наомичи с широко разтворени очи. В този момент баща и син имаха еднакъв израз на лицето.

— Да, същият Хуа Ту — отговори спокойно и уверено синът. — Учението ми в Киото бе само началото. Разбира се, за знанията, които получих, и уменията да поставям правилно диагнози аз съм дълбоко признателен на моите учители Ямато и Йошимасу. Но те не могат да се сравняват с Хуа Ту. Освен това има болести, които остават загадка за медиците и на Изток, и на Запад. Ракът например. Да не говорим за рака на гърдата — нали не може да се оперира, защото се смята, че жената ще умре, ако ѝ се отреже гърдата! Какво може да направи в такъв случай хирургът? Та той е с вързани ръце!

— Да, това наистина е неразрешима задача...

— Известно е, че Хуа Ту не само премахвал тумор в черепа, той правел операции с отваряне и затваряне на гръдния кош! Може би успехите му се дължат на упойката — една отвара, с която според преданието приспивал пациентите. Колко жалко, че не са се запазили никакви записки за тази упойка и за операциите, които е правил! Какво ще кажете, татко?

— Жалко е наистина. Но много от онова, което се разказва за Хуа Ту, може да е чиста измислица. Той е живял толкова отдавна! Пък и китайската литература от онзи период е пълна с какви ли не легенди...

— Така е, но не ми се вярва всичко да е измислица. Дори половината само да е истина... Представете ли си какво би било пациентът да спи по време на операция! Като не чувства болката, той би могъл да издържи два пъти по-дълго.

— Може и повече — вметна Наомичи.

— Така стоят нещата, татко. Аз искам да откроя лекарство за болест, която нито един лекар не е излекувал, и в този смисъл да стана Хуа Ту. — Умпеи замълча, после продължи: — Според мен първото нещо, което трябва да се направи, е да се изнамери упойка, за да може да се оперира пациентът, каквото и да е поразеното място. Ако се е появил тумор, да се изреже, преди да е станал злокачествен. Сега, ако една жена има рак на гърдата, тя е обречена и ако не бъде оперирана, и ако бъде оперирана. Въпреки че, както ми се струва... Би могло да се намери решение по хирургически път. Например ако се тръгне от подмишницата или откъм гърба...

— Не бързай с оперирането — предупреди го баща му. — Хората искат от лекаря да ги излекува по друг начин.

— Добре, а ако пациентът е сигурен, че няма да чувства болка? Няма ли да изчезне страхът му от операция?

— Ако ти, Умпеи, постигнеш това, ще бъда спокоен на оня свят! — тържествено каза Наомичи. Лицето му грееше от щастие, че синът му ще изпълни неговите неосъществени мечти.

— Виж какъв е станал синът ни, Оцуги — обърна се той към жена си с треперещ от вълнение глас. — Чуй само какви велики цели си е поставил!

— Умпеи никога не е обещавал нещо, което не може да изпълни — каза тя гордо. — От малък си е такъв. Каквото е намислил, ще го постигне.

Умпеи взе една от кошниците си и започна да вади различни инструменти, изработени по холандски образец. Какво ли нямаше там: пипета, скалпели — големи и малки, — разни ножички, шпатули от китова кост, конци, различни триони, хирургически щипци, огледалца, игли за пункция, игли за зашиване, инструменти за впръскване на лекарства.

Едно по едно вадеше той съкровищата си, а през това време Кае се любуваше на дългите му изящни пръсти. Наомичи се оживи и вниманието му се насочи към инструментите:

— А, това пък какво е?

— Това са холандски ножици.

— Добре ли режат?

— Иска ли питане! Ето, вижте.

Рьоан и Йонеджиро се наклониха напред, за да видят по-добре. Те разбираха, че Умпеи е донесъл всичко най-ново, за да го използва в бъдещата си работа. „Ето защо са му трябвали толкова пари“, помисли си Кае. Приятно ѝ бе да гледа тези странни предмети, като знаеше, че поне малка част от тях са били купени с парите от нейното платно.

Умпеи извади и няколко бинта — навити на руло ивици от тънка памучна тъкан, и докато разберат какво става, ловко нави един бинт около ръката на Йонеджиро от лакътя до китката.

— Както и да движиш ръката си, превръзката няма да падне — заяви категорично младият лекар.

Йонеджиро усърдно въртеше ръка на всички страни и току я пъхаше под носа на Рьоан — да види, че бинтът не се смъква. А Рьоан през това време мислеше, че Умпеи не си е губил времето в Киото.

— Ние можем да тъчем такава платно — каза Окацу на брат си.

— Добре, пригответе повече от него. Ще ми трябва много.

— Окацу и Корику станаха големи майсторки в тъкането — обади се Оцуги. — Да знаеш, че сестрите ти през цялото това време не са станали от станове, за да можеш да продължиш да учиш.

„Сестрите ти...“ Кае помисли, че не е чула добре. „Само Окацу и Корику ли седяха пред станове от сутрин до вечер? Ами аз? Нали аз тъчех красивото раирано платно! Нали мен хвалеше Оцуги пред търговците? Защо не казва нищо сега!“ Тя не можа да се сдържи и хвърли обиден поглед към свекърва си.

Преди Оцуги винаги се стараяше да я включва в общите разговори, но странното ѝ държане тази вечер накара Кае да се усъмни в истинското ѝ отношение. Благодарение на Оцуги тя бе започнала да се чувства член на семейството и затова не можеше сега изведнъж да приеме, че я смятат за чужд човек.

— А сега погледнете тук, татко — обади се Умпеи. Той разгърна някакъв свитък, запълнен с красиво изписани йероглифи.

Наомичи първо се взря в подписа:

— Кеидзан (Хаку) Асакура... Известният учен конфуцианец ли ти е посветил това напътствено послание?

— Да. Тук навсякъде пише за Хакугьо. Това е моят псевдоним.

Наомичи хвърли поглед на текста. Края прочете на глас: Хакугьо ще успее там, където други не са могли или са се отказали. Тук мнозина смятаха, че не трябва да се връща вкъщи, а да отиде да работи

в столицата, където ще постигне най-големи успехи. Но Хакугьо ми съобщи, че баща му не е в добро здравословно състояние и изрази пред мен желание да се върне в родното си село. Той ме помоли да му напиша нещо на раздяла и аз се чувствам задължен да заявя: „Твоята енергия и постоянство са изключителни, а целите, които си си поставил — високи. Убеден съм, че в бъдеще ще добиеш известност с големи постижения“.

— Е, хубаво — промърмори удовлетворен Наомичи. От подробното послание на Кеидзан Асакура той получи представа с какво се е занимавал Умпеи през тези три години в Киото. Сега първородният им син се бе върнал вече като лекар, а оценката за него надхвърляше бащините очаквания.

— Е, дочакахме този ден, Оцуги — обърна се той към жена си. — Сега вече мога да умра спокойно.

Умпеи се засмя и започна да навива свитъка:

— О, татко, не говорете така. Аз искам да стана добър лекар, но, както вече казах, Киото бе само началото. Трябва да продължала се уча, ако искам да стана истински хирург и да правя операции, които други не са могли да направят. Има един въпрос, по който съм решил да започна изследвания сега... Така че аз не се каня да заема вашето място. Мисля да остана настрана от всекидневната работа още известно време, а вие да продължите да лекувате болните.

— Не — поклати глава Наомичи. — Както виждаш, аз съм болен, уморен. Напоследък не мога да приемам пациенти, Рьоан се грижи за тях. Явно времето ми е изтекло... А ти ще работиш по метода на доктор Каспар, той е по-добър от моето „прилагане на постиженията в чуждестранната медицина“... Достатъчно е човек да погледне тези инструменти... — каза той печално и млъкна. Оцуги веднага се постара да повдигне всеобщото настроение:

— Баща ти е много уморен. Пък и тези непрестанни дъждове действат потискащо на всички... Отивай да спиш, Умпеи. Вече е късно. Утре баща ти отново ще е бодър и ще ти каже — сигурна съм, — че няма намерение да се оттегли от работата. Искаме да ни разкажеш още много за Киото, но ще го отложим за друг път.

— Добре, мамо. Аз... исках да донесе подаръци на всички ви, но парите отидоха за тези неща. Наистина много ми е неудобно, че се връщам с празни ръце, но...

— Я не говори такива работи. Инструментите ще са от полза за всички ни. Те са най-хубавите подаръци, които би могъл да донесеш. А сега — не зная какво казва доктор Каспар, но според мен след дълъг път най-доброто лекарство е дълга, хубава почивка. Отивай да си легнеш и добре се наспи!

Всички се засмяха и започнаха да стават от масата. Кае отиде в стаята и приготви постелята за свекърва си и за себе си. После седна и се замисли. Какво значеше: „Отивай да си легнеш?“ Не ѝ ли отреждаше Оцуги място при мъжа ѝ тази вечер?

Тя чу как Окацу и Корику приготвиха на брат си да спи в спалнята на Наомичи и се прибраха в стаята си. Но Оцуги остана с Умпеи. Дълго тя му говори, говори — през тънките стени долиташе приглушеният ѝ глас и отекваше болезнено в душата на Кае, която лежеше в самотната си постеля с очи, вперени в мрака. Оживеният тон, смехът на Оцуги издаваха радостта на щастлива майка, чийто любим син се е върнал. Но на нея ѝ бе противно да слуша тези звуци, които приличаха на гукане на влюбена жена.

От тази вечер Кае намрази завинаги Оцуги. Тя дори не можеше да си даде сметка какво точно събуди ненавистта ѝ. Може би това, че ненадейно ѝ дадоха да разбере колко чужда е в този дом — въпреки чашката саке, изпита преди три години. Или фактът, че тъкмо тази вечер осъзна колко силно е онова, което свързва Наомичи и Оцуги — съюз, скрепен чрез децата им. Кае на свой ред се озова в положението на всички жени, които, след като влязат в ново семейство, се опитват да премахнат връзките на кръвното родство. Изгаряща от ревност, тя жадуваше да отмъсти на жената, към която по-рано бе изпитвала единствено любов и уважение. Дотогава само бе чувала за враждата между снаха и свекърва. Може би Оцуги нареди на Умпеи да иде „да си легне“ не нарочно, за да я обиди, а от чисто майчинска загриженост за сина си. Но по този начин тя унижи Кае. Така приятелството между двете жени — снахата и свекървата, която бе настоявала тя да дойде в дома ѝ — завърши с появата на онзи, когото и двете обичаха и трябваше да делят. Младоженката, която до този ден само мечтаеше над стана, се превърна в жена, готова да воюва.

По едно време в стаята се появи тъмна сянка. Кае наблюдаваше как Оцуги все така внимателно сгъва дрехите си и ляга. Като долови, че свекърва ѝ се опитва да разбере дали е заспала, тя широко отвори

очи и впери поглед в тавана, за да види Оцуги, че не спи. Свекърва ѝ се обърна на другата страна и се престори, че заспива. Безсънна бе тази нощ и за двете жени: майката, която искаше синът ѝ да си отспи и почине, и съпругата, която научи какво е да се меси свекърва в живота на младоженците. Двете лежаха неподвижни, всяка заслушана напрегнато в дишането, долитащо от другата постеля.

---

[1] Наметка от плетена слама или грубо конопено влакно, която японските селяни са носели, за да се пазят от дъжд. — Б.пр. ↑

[2] Тодо Йошимасу (1702–1773) — виден японски медик, привърженик на т.н. метод на наблюдението. Неговият син — Нангаи Йошимасу (1750–1813), също медик, без да скъсва изцяло с практицизма, развива теорията за необходимостта да се търсят причините за болестите. — Б.пр. ↑

[3] Период от историята на Китай (220–265 или 220–280 г. от н.е.) след разпада на Ханската империя, когато са се образували трите царства Вей, У и Шу. — Б.пр. ↑

VII

Наомичи Ханаока, известен като веселяк и самохвалко сред съселяните си, се помина тихо и кротко половин година след завръщането на Умпеи. Отиде си от този свят, сякаш искаше да покаже, че щом е видял сина си вече зрял мъж и с ясно бъдеще, няма други земни грижи.

Получи се така, че погребението стана повод Умпеи и Кае да се представят пред хората като мъж и жена. Учението в Киото бе струвало на семейството прекалено много, а след като платиха разносните по погребението, стана ясно, че за сватба не може да става и дума. А и не беше време за веселби — от предишната година в страната вилнееше глад, лоши бяха реколтите дори в плодородните земи на Кишу, където смъртта също покоси немалко хора. Пролетта вече отминаваше, но студентите дъждове не спираха и селяните още ходеха със зимни дрехи. В полутъмните влажни стаи у Ханаока всички изглеждаха бледи като призраци.

Кае знаеше, че парите не стигат. Но не можеше да се отърве от мисълта, че Оцуги нарочно не иска да направят сватба. Понякога с горчивина си спомняше дългите разговори, които двете водеха по времето, преди да се върне Умпеи, особено деня, когато Оцуги й каза, че било предопределение на съдбата да станат майка и дъщеря.

Откакто умря Наомичи, Оцуги започна да отбягва снаха си още повече. Никой, разбира се, не забелязваше това, защото тя бе твърде умна, за да го прави открито. Но Кае усещаше затаената й неприязън — най-вече, когато се случеше двете да останат насаме — като хладно острие на нож, насочен срещу нея. А Оцуги явно разчиташе всичко да остане потулено благодарение на самурайското възпитание на Кае, което не й позволяваше да дава израз на чувствата си.

Една сутрин Кае седеше в стаята и си шиеше изтривалка за баня от парченца червена коприна, които си бе запазила. Докато нижеше бод след бод тя ядосано се питаше как е могла по-рано да се принизява до положението на слугиня и да използва изтривалката на свекърва си.

Кае бе забравила, че тогава на нея самата ѝ бе приятно да използва вещи на Оцуги и сега се сърдеше на себе си, че е допуснала такава унизителна близост. Спомни си как за първи път се къпа със своя изтривалка и почти я скъса — така яростно се търка, за да премахне всяка следа от Оцуги по себе си.

По едно време в стаята влезе Оцуги. В първия момент се сепна, като видя, че Кае е там, после, без да ѝ обръща внимание, дръпна стенната рамка и взе старинното красиво огледало, което сигурно бе дошло навремето от бащиния ѝ дом.

Оцуги имаше навика от време на време да идва в спалнята, за да си приглади прическата или да оправи кимоното си. Обикновено сресваше бързо непослушните кичури, прибираше огледалото на мястото му и излизаше. Но този път имаше да прави друго. Седна в противоположния край на стаята и започна да маже корените на косата си с масло. Кае забеляза, че тя нарочно върши всичко със забавени движения, за да ѝ покаже, че трябва да излезе. Явно искаше да остане сама в стаята.

Отношенията им наистина бяха станали много странни. Без да са се карали, двете почти не си говореха. Ако преди половин година Оцуги видеше Кае да шие, най-малкото щеше да я попита какво шие. А ако Кае завареше свекърва си пред огледалото, щеше веднага да ѝ донесе своето, за да може да види косата си и отзад. Сега и двете запазиха пълно мълчание. Всяка изчакваше другата да излезе.

Кае взе червената макара и много бавно издърпа един конец, после дълго го къса със зъби. Като показваше всячески, че няма закъде да бърза, тя довърши шиенето си, после сложи готовата изтривалка на масичката и внимателно я заглежда от всички страни. Хвърли крадешком поглед към свекърва си и тогава забеляза онова, което дотогава не бе видяла: под силната дневна светлина, струяща отвън, около очите на Оцуги се виждаха безброй малки бръчици. Кае стана и бързо излезе навън.

В градината, сякаш приспана от ръмязия дъжд, цареше тишина. От постоянната влага слънчогледите не бяха пораснали много и питите им висяха, клюмнали надолу. Гъсти бурени покриваха земята като зелен килим. Тъжно бе човек да гледа как силните им стъбла задушават другите растения. След дъждовната пролет бе започнал и обичайният дъждовен сезон. Потоците вода, които се изливаха от

небето, сякаш нямаха край. Селяните ходеха с угрижени лица — втора година реколтата щеше да е лоша. Оризовият разсад не бе поникнал както трябва, на много места беше изгнил от многото вода още преди да е пуснал здрави корени.

Кае тръгна към другия край на градината, където растяха лековитите треви. В главата ѝ витаеха такива мрачни мисли, че в един момент пожела да рукнат още по-поройни дъждове и да отнесат всичко. Не знаеше, че и без това водите на Кинокава опасно са се вдигнали и може всеки момент да залееят бреговете.

Да разгледа лехите с билки беше благовиден предлог за разходка из градината, а освен това ѝ създаваше илюзията, че има някакво място и роля в едно семейство, в което оставаше чужда и някак излишна. На лековитите треви, всъщност диви растения, дъждовете не бяха навредили и те бяха избуяли дори повече от плевелите. Някои вече цъфтяха. Белите, почти прозрачни цветове на татула плуваха в море от зеленина. Колко буйно растеше татулът! Пуснал здрави корени в пръстта, той покриваше лехите с отровните си листа, под които тук-там се виждаха корави червеникави стъбла. Белите цветове, толкова красиви отдалеч, отблизо не изглеждаха така нежни с твърдите си назъбени листенца. Кае мразеше тези бели цветчета, защото ѝ напомняха деня, когато за първи път видя Оцуги, а този спомен я караше да се гневи на себе си. Помисли си, че тогава навярно е била омагьосана от Оцуги — същата Оцуги, която сега с бръчиците около очите си изглеждаше най-обикновена жена. Сега за Кае прекомерните грижи, които свекърва ѝ полагаше за външността си, опитите ѝ да прикрие бръчките си бяха проява на глупаво упорство и най-вече на безсрамие. Тя просто не можеше да гледа вече тази над петдесетгодишна жена с огледало в ръка — и то по няколко пъти на ден! На строго възпитаната Кае такова поведение изглеждаше неприлично. А Оцуги правеше всичко това така, сякаш бе най-естественото нещо на света.

Кае протегна ръка и започна да къса белите цветове на татула.

— Знаеш ли как се казва това растение? — чу тя нечий глас.

Унесена в мислите си, не бе чула стъпките зад себе си. Стисна в юмрук откъснатите цветчета и уплашена се изправи. В първия миг не можа да разбере какво точно я пита Умпеи.

— Мисля, че е татул — отвърна тя колебливо.

— А, значи знаеш...

Свикнала от малка да нарича татула луда петуния, Кае не искаше да си спомни, че Оцуги ѝ бе казала това име. Но то изплува в паметта ѝ веднага — едновременно с ужасната мисъл, че къса цветовете без разрешение! Умпеи забеляза, че е смутена, приклепна и също започна да къса белите цветчета.

— Нямам търпение по-скоро да вържат и дадат семена — каза той.

Кае не разбра какво иска да каже и остана права, стиснала листенцата в ръка.

— А защо ли да не опитам първо с цветовете? Само че те трябва бързо да се изсушат, преди да е попила влагата в тях. Има ли някъде къщи подходящо сухо място?

— Ами... в кухнята, на гредите под тавана. Там е съвсем сухо.

— Да, там ще е добре.

Умпеи продължи да къса татуловия цвят, а Кае изведнъж се досети какво трябва да направи. Мушна краищата на широките си ръкави в пояса и вдигна ръце. Получи се нещо като торба, в която Умпеи започна да пуска цветчетата. Щастлива, че е насаме с мъжа си, Кае вече не забелязваше дъжда.

— Искам да ги избършеш внимателно със суха кърпа.

— Да.

— И после непременно изхвърли кърпата.

— Добре. И цветовете на татула ли са отровни?

— Не толкова отровни като клубените от самокитка^[1], но все пак трябва да се внимава.

— Добре.

— Йонеджиро върна ли се?

— Не, още не е.

— Каж ми веднага щом се върне.

— Добре.

Сърцето ѝ биеше като лудо. За първи път се случваше двамата да останат сами през деня и така да си говорят! Притиснала набраните цветчета до гърдите си, Кае се втурна към къщата. В стаята завари Оцуги да простира своите кимона върху покрития с татами^[2] под, за да се проветрят.

— Какво има? — попита тя подозрително, като огледа измокрената Кае от глава до пети.

— Умпеи ми каза да сложа татуловия цвят да съхне в кухнята — отговори невъзмутимо Кае. Недоволството на Оцуги я накара да почувства един вид превъзходство над нея.

Тя измъкна едно от старите си кимона и най-безмилостно го раздра на парчета. Имаше ли значение някакво си кимоно, щом трябваше да направи нещо за Умпеи? Та той помоли нея, а не майка си!

Оцуги отново се зае с дрехите си, но мърмореше непрекъснато: „Къде се бави този Йонеджиро“. Кае знаеше какво иска да каже свекърва й — че ако помощникът си бе вкъщи, тази работа никога нямаше да бъде възложена на нея. Но тя продължи да бърше листенцата, без да й обръща внимание.

— Тези цветове са отровни. Внимавай да не сложиш после тая кърпа при другите. Гледай да забравиш и да я прибереш в шкафа!

— Да, зная, мамо. Умпеи ми каза да я изхвърля след това.

— И да си измиеш добре ръцете. Няма да пипаш нищо в кухнята, преди да си си измила ръцете.

— Добре, мамо — отговори весело Кае, без да обръща внимание на острия заповеднически тон на Оцуги. Тя бе толкова щастлива, че нищо не можеше да я засегне.

Оцуги привърши набързо каквото имаше да прави и като хвърли още един строг поглед към снаха си, излезе от стаята.

Загубили предишната си свежест, белите цветове лягаха безжизнени в ръцете й. Докато Кае ги сушеше, мислите й се върнаха отново към първата нощ, която прекара с мъжа си. Тя се изчерви, после се сепна и въздъхна от облекчение, че свекърва й не е в стаята.

Това стана много, много дни след завръщането на Умпеи. В самурайските домове по онова време вече бе прието съпрузите да имат отделни спални, но Оцуги не можеше безкрай да дава вид, че следва този ред. И една вечер, като отбягваше погледа на снаха си, тя й каза да отиде при Умпеи. Кае си взе възглавницата и пламнала от срам, плахо влезе в стаята на мъжа си.

През деня той приемаше там болни. От спалнята на Наомичи я делеше само тънка преграда, а в стаята от другата страна спяха Йонеджиро и Рьоан. От това близко съседство Кае се притесняваше още повече. Струваше ѝ се, че щеше да е по-спокойна, ако това бе първата нощ след сватбата, когато още не знаеше разпределението на къщата. Най-добре щеше да е, ако Оцуги им бе отстъпила стаята, която двете дяляха, и бе отишла да спи при дъщерите си. Но тъй като тя не показва и най-малка готовност за това, Кае трябваше да дойде тук. Можеше ли някой да я убеди, че Оцуги не го направи нарочно?

Умпеи се държеше съвсем спокойно и естествено с треперещата Кае. Но когато ръката му се плъзна по гърдите ѝ, тя така трепна, че без да иска, извика.

— Заболя ли те? — запита той, неволно повишил глас.

Кае, изгаряща от срам, не може да отговори. Той я попита отново, след това продължи да я гали. Покриваше с две ръце гърдите ѝ, после хващаше малките им зърна и лекичко ги подръпваше. Кае не бе и подозирала, че между съпрузи може да има такива ласки. За брачното ложе знаеше само каквото ѝ бе казала дойката Тами. И в неведението си реши, че Умпеи ѝ прави нещо като лекарски преглед. Тя дори си спомни вечерта след пристигането му, когато бе казал, че гърдите са неделима част от женския организъм и не може да се режат дори в случай на рак, защото жената ще умре. Но някак неприятно ѝ стана, че е избрал тъкмо този момент да проявява професионален интерес.

— О-о! — Кае, без да усети как, отново изстена високо.

Умпеи веднага махна ръце от гърдите ѝ, но след малко започнала прокарва пръсти по цялото ѝ тяло. Кае изпадна в унес, после на моменти чувстваше как се разтърсва от странни тръпки. Забравила всичко наоколо, тя се покори на волята на мъжа си.

През тази нощ непрестанният шум на дъжда във особено дразнеше Кае. Струваше ѝ се, че подгонена от него, всичката тишина на света се е събрала между четирите стени на къщата. На сутринта бе сигурна, че виковете ѝ са се чули в съседните стаи, стигнали са и до спалнята на Оцуги. Не я беше грижа много-много какво си е помислил прикованият на легло Наомичи. Но отношението на Йонеджиро, Рьоан, Окацу, Корику и дори на по-малките деца я караше да се чувства засрамена. Всички се държаха някак странно с нея и сякаш отбягваха

да я приближат. Само у свекърва ѝ особена промяна не се забелязваше, но то бе, защото Оцуги и без това не ѝ говореше в последно време.

След като Наомичи умря, Умпеи се премести в неговата стая. Там Кае вече не се притесняваше толкова, че вдигат шум, а и Умпеи стана по-дързък. Понякога, без да гаси лампата, той галеше тялото ѝ, любуваше му се. Кае обикновено захапваше ръкава на кимоното си, за да не нададе вик, и мислено пожелаваше всичко да свърши по-скоро. Но ако това ѝ диктуваше съзнанието, тялото ѝ говореше друго. Тя изцяло се отдаваше на усещанията, в забрава стенеше от наслада, а замъгленият ѝ поглед улавяше единствено бенката на шията на Умпеи, която отблизо изглеждаше толкова голяма!

Най-ужасен бе моментът на завръщането при Оцуги. Понякога в изнемога Кае заспиваше при Умпеи, но пропееха ли първи петли, знаеше, че тутакси трябва да стане. Само че винаги заварваше Оцуги вече облечена, дори сресана, и усещаше осъдителния ѝ поглед, който сякаш говореше: „Какви бяха пак тия викове! И то до сутринта! Срамота!“. От тези неизречени думи в душата ѝ нахлуваше хлад, но странно — в същото време те някак повдигаха самочувствието ѝ.

Кае стегна здраво вървите около кошницата, в която бе наслагала татуловия цвят. После пъргаво се изправи и започна да сваля мокрите дрехи от гърба си. Извади от шкафа едно червено копринено кимono и го облече. Меката тъкан приятно галеше кожата ѝ. Миговете, прекарани с Умпеи в градината, сякаш с магическа пръчка бяха изличили всичките ѝ страхове и сега вече не се вълнуваше какво мислят за нея зълвите или свекърва ѝ. Една нова, щастлива и уверена в себе си Кае се появи в кухнята и озадачи прислужницата и Корику с приповдигнатото си настроение.

— Помогни ми, ако обичаш! — Това бяха думи, изречени от господарката на дома с уверен и внушаващ респект тон. — Ще кача татуловия цвят там, горе, за да съхне — тя посочи към една от гредите, където нямаше да достигат дим и пара.

Прислужницата донесе масичка, Кае стъпи върху нея и окачи кошницата. Въпреки мрачното дъждовно време щастливото настроение не я напускаше. Радостта, преливаща у нея, тя насочи към Йонеджиро, който влезе в това време в кухнята.

— Добре сте дошли! Ама вие сте вир-вода мокър! Ау, какво е това? — тя бе забелязала, че нещо мърда в ръцете му.

Йонеджиро се наведе и внимателно остави на пода три котенца, които бе скрил под сламената си наметка. Те бяха съвсем мънички, още не можеха да ходят.

— Дадоха ми ги едни хора — котката им родила много тоя път и се чудеха какво да ги правят. В днешно време за хората не достига, камо ли за животните... Зарадваха се, че ги взех. Искях да дойда по-скоро, за да ги покажа на доктора, ама те настояха да остана да ме гощават.

Докато разказваше, Йонеджиро измъкна от кошницата, закрепена за колана му, още три котета. Кае пресметна наум, че сега имат вкъщи общо единадесет котки заедно с онези, затворени в клетка на чардака. На Йонеджиро бе поръчано да довежда и бездомни кучета — в задния двор вече имаше девет. Кой знае защо, скоро след като се върна от Киото, Умпей започна да събира кучета и котки. „Добре поне, че котенцата не ядат колкото кучетата“ — помисли си Кае. Поколеба се за миг дали да ги остави на грижите на Окацу и Корику, после реши, че това е нейна работа. Една жена трябва да се старее да радва мъжа си, отбеляза си мислено тя, дори ако се налага да избутва зълвите си.

По-късно у тях се отби пътуващ търговец на лекарства, който обикаляше цялата страна. Тъкмо се бе прибрал и Рьоан и цялото домочадие се събра да слуша разказите на госта за бедствието, което продължаваше вече трета година.

— Страшно нещо е — започна той. — По някои места хората мрат като мухи. Тук, в Кишу, е пак по-добре, макар че тая година реколтата няма да е като друг път. И в хамбарите на замъка оризът бил на привършване. — Той говореше бързо като търговците по градските улици. — Та, казвам ви, от тия проклети дъждове не само че е погубена оризовата реколта, но е започнала да се шири и една болест — като че хващаш настинка, ама не оздравяваш от нея. Е, трябва да се признае — от тия неща аптекарите имат полза, така е. Да вземем например женшена — колкото и да поскъпва, купуват го. Така е, от живота по-мило няма! А цената на ориза тая година е два пъти по-висока от миналата! Много е тежко положението, ще знаете. Същото е и с лекарствата — ония, които продават на едро, ще продължат да дигат цените, щото складовете им се били опразнили. Ако питат мен,

аптекарите трябва да се трудят безвъзмездно, да са безкористни като лекарите. Ето, на мен например съвестта не ми позволява да слагам прекомерно високи цени на лекарствата. Ама не мога да осигуря церове за всички — та почти във всяка къща има болен. Знаете ли, от тия дъждове не само оризът се е похабил. И тялото човешко се е повредило нещо... Та казват, че около град Сакаи плъзнала някаква странна болест.

— Каква е тази болест? — Умпеи се наведе напред, очите му блестяха от любопитство.

— Ами разправят, че костите на човек сякаш започвали да гният или се изкривявали и щръквали на разни страни. Тялото наглед уж здраво, а щом натиснеш с ръка на някое място, започва да те боли. Както се случило с жената на един мой клиент — започнало така да я боли под окото и сега има голям оток, който расте с всеки изминат ден. Сигурен съм, че тая болест е заразна! Както разбрах, имало вече десет и повече случая.

— Да не е саркома? — обърна се Рьоан към Умпеи.

— Не, нещо друго ще да е. Подутините са от задържане на течност в тъканите.

— А дали е заразно?

— Не. Според мен заболяването се дължи на продължителното недохранване.

— Как мислите, лекува ли се?

— Сигурно — отговори Умпеи.

Аптекарят чукна леко по барабанчето, каквото според обичая носеха всички пътуващи търговци, после се обърна към Умпеи и го заразитва за учението му в Киото. Изказа мнение, че щом Умпеи е учил там, сигурно е станал много добър лекар. Той говореше на смесица от диалекта в Кишу и говора в ония краища, откъдето бе родом. Накрая взе кошницата си и започна да вади билките, поръчани от доктора:

— Ето клубени от самокитка, ето и сенкю^[3], както му викат тука. Давам ви ги по старата цена. Но пищялка^[4] не ви нося — много се търси, защото хората я използват за спиране на кръвотечения. Не ми беше лесно да изпълня поръчката ви! Нали разбирате, положението е такова... Оставам на вас да решите каква да бъде цената...

В този момент кучетата в задния двор се разляяха едновременно. Стреснат, търговецът попита какъв е този лай. Умпеи му обясни, че държи десетина кучета.

— И защо са ви толкова? — попита смаян гостът.

— Имаме и много котки — усмихна се Умпеи.

— Чувал съм, че наоколо бродят много бездомни кучета и котки, ама вие защо...

— Слушай, ако всеки път ми носиш и по няколко котки и кучета, ще ти плащам и за тях.

— Добре, защо не, нищо няма да ми струва, ама...

— Те ми трябват, за да мога да спасявам живота на хората — изрече твърдо Умпеи.

Търговецът нищо не разбра, но кимна с глава и произнесе важно:

— Вие сте напълно прав.

После побърза да смени темата:

— Ама колко е лошо времето, а? Лично аз предпочитам дъждовете да спрат, казвам ви най-откровено, макар че търговията върви все по-добре. Чух да казват, че за първи път се случвало да вали непрекъснато две години подред. И още не му се вижда краят! За пътник като мен, дето през цялото време е на открито, такова време е много вредно. Не ме утешава пословицата: „Онзи, който лекува, последен се грижи за своето здраве“. Затова щом спра в някоя странноприемница, правя си едно питие, аз си знам какво, дето пресича всяка настинка...

— Малцина могат да си купуват лекарства днес, нали? — попита Умпеи.

— Ами да, нали ви казвам — хората не могат да намерят пари за ориз на болните, камо ли за лекарства! Но тук, в Кишу, все пак е по-добре. Може би защото господарят е така великодушен — той наредил да се раздава храна на хората от неговите хамбари. А из страната, както разправят, вече над сто хиляди души били умрели от глад.

— Да, нашият владетел наистина е грижовен. Чувах, че в южните райони на Кишу върлува много по-страшен глад, отколкото при нас на север — каза Умпеи.

Рьоан закима с глава и на свой ред разказа някаква печална история, чута в къщата на един болен. Търговецът продължи разговора с други трагични случаи, които бе научил по време на пътуванията си.

Цялото семейство седеше около тях и слушаше. Тези разкази навяваха тъжни мисли, защото всички знаеха, че същата съдба може някой ден да сполети и тях. Влезе Кае с поднос в ръце.

— Моля, заповядайте чай!

Яркото кимоно, което още не бе свалила, и жизнерадостният ѝ тон разсеяха тягостната атмосфера. Всички като че ли се сепнаха и дойдоха на себе си от тежките мисли. Тя спокойно сервира чая, без да обръща внимание на укорния поглед на Оцуги.

---

[1] *Tuber aconiti*. — Б.пр. ↑

[2] Подова настилка в японския дом. Наподобява дюшек с размери около 1,5 кв.м., покрит с рогозка от оризова слама. — Б.пр. ↑

[3] *Snidium officinale*. — Б.пр. ↑

[4] *Angelica acutilola*. — Б.пр. ↑

VIII

Две години по-късно Кае забременя.

(Според историческите документи гладът и болестите, сполетели по онова време страната, продължили цели пет години, а броят на умрелите надхвърлил няколкостотин хиляди. В провинция Кишу, където нямало толкова бедни селяни, както на други места, а и местният владетел отпуснал храни на хората, положението останало спокойно. Но в други райони и провинции избухнали селски въстания^[1].)

Домът на семейство Ханаока обедня повече от когато и да било. Кае, Окацу, Корику, а и по-малките дъщери отново седнаха пред становете. Бедността дойде в дома им не от поскъпването на ориза, нито от недостиг на пациенти. Напротив, прииждаха толкова болни, че Умпеи не излизаше от приемната от сутрин до късна вечер. Както навсякъде из страната, непрестанните дъждове донесоха какви ли не бедствия. Най-много се ширеха епидемиите, а непознатата болест, която отначало се бе появила само около Сакаи, вече бе стигнала до селата по горното течение на река Кинокава.

Но макар че болните ставаха все повече, малцина можеха да си платят за лечението. А и Умпеи, известен с безкористността си, не отказваше на никого преглед или скъпо лекарство. Нови и нови болни се стичаха към техния дом — някои идваха от селата отвъд реката, други чак от Ямато. Онези, които бяха се разболели вследствие недохранване, естествено нямаха с какво да платят, други даваха по малко ориз или зеленчуци, а някои, дочули, че докторът обича котки и кучета, носеха кой колкото беше намерил. Но тези начини на отплащане не носеха никакви приходи. Колкото и да работеха жените, парите от платното едва стигаха за скъпите лекарства и малко нещо оставаше за изхранване на домочадието. Но никой не хленчеше, защото бяха свикнали, че в лекарски дом бедността е чест гост. Въпреки цялата си омраза към Оцуги, Кае понякога изпитваше възхита

от свекърва си, спомняйки си с каква гордост бе говорила тя за твърдостта, която трябва да притежава съпругата на лекар.

Кашата от чумиза, в която понякога имаше малко картофи, стана неизменен и понякога единствен гост на трапезата им. Но когато разбра, че Кае е бременна, Оцуги започна да заделя за нея ориз и я оставяше да яде колкото иска, а понякога добавяше парченца костур или пъстърва, случайно донесени от някой пациент — голям разкош за онези дни. Като повечето бременни жени, Кае през цялото време чувстваше глад. Но тя не искаше да яде — не ѝ беше така тежко да седи гладна, колкото да се чувства задължена на Оцуги. Това не остана незабелязано от свекърва ѝ. Един ден тя строго ѝ каза:

— Това, което правиш, е глупаво. Разбирам, че ти е неудобно да ядеш пред другите, но помисли за онзи, който е на път да се яви на този свят. Ще бъде Ханаока, може би ще е продължител на рода. Твой дълг е да родиш здраво дете. Смятай, че допълнителното, което получаваш, е храна за детето. Нито аз, нито който и да е от нас би пожалил нещо за него.

Отстрани изглеждаше, че Оцуги проявява грижи за Кае. Трогната, майка ѝ дори се просълзи, като научи, колко добра е Оцуги към дъщеря ѝ. Но Кае, която от всичко, казано от свекърва ѝ, не чу нито дума за себе си, не мислеше така. А и не разбираше защо всички смятат, че детето ще носи само кръвта на Ханаока. Каква беше нейната роля в такъв случай? Нима нейното тяло, зъби, стомах бяха само средства за създаване на наследника на рода Ханаока? Започна да изпитва още по-голямо отвращение към допълнителното ядене. Несъмнено любезните думи на Оцуги бяха чисто лицемерие. Струваше ѝ се, че всички тук ще я тъпчат с храна девет месеца, а после ще се радват, ако въобще я няма, ако умре дори. Понякога сравняваше съдбата си с участта на опитните котки и кучета, които неизменно завършваха погребани под райската ябълка в задния двор.

Но гладът ѝ ставаше все по-неутолим и започна да заглушава всичко друго. А Оцуги взе да оставя разни неща и край стана ѝ — ту плодове, ту печени бобови зърна. Кае, която всеки път щом ги видеше, пожелаваше да ѝ ги хвърли в лицето, в следния миг просто се нахвърляше и унищожаваше всичко. След това се презираше, а Оцуги намразваше още повече. Когато влезе в седмия месец, наедрия толкова, че не можеше вече да се навежда над стана. Сега оставаше по цял ден

в стаята и шиеше пелени и дрешки от свои стари кимона. Движенията ѝ бяха спокойни, бавни, но пък нямаше и за какво да бърза.

Един ден Оцуги влезе и каза, че иска да си поговорят. Седна не до нея, а малко по-назад, така че ако искаше да я види, Кае трябваше да се извъръща. Но тя разбра, че свекърва ѝ нарочно е седнала така, за да не се гледат в очите, и продължи да шие, без да променя позата си.

— Вече приближава, а, Кае?

— Да, мамо.

Всъщност имаше още два месеца. Кае не можеше да отгатне накъде клони Оцуги, но за всеки случай реши да се съгласи.

— Не знам как е в Нате — нали аз съм от село отвъд реката, но струва ми се, обичаят е жените да раждат първото дете в дома на родителите си, нали?

Това беше вярно. Кае си спомни, че жената на брат ѝ се бе върнала в родния си дом, когато щеше да ражда първото им дете. Но тя се опита да се изплъзне от отговора:

— Така ли?

Ако беше казала веднага, че иска да си иде вкъщи, свекърва ѝ навярно би побързала да се съгласи. И не би пропуснала да подчертае, че в никакъв случай няма да я задържа насила. Но след тези нищо значещи думи Оцуги трябваше сама да изрече какво има наум. И тя каза:

— Добре, помисли си. Умпеи сан каза, че би било добре да отидеш у вас.

Кае знаеше, че бременните жени се дразнят и от най-малкото нещо. Но този път я обхвана такава ярост, че почувства как кръвта нахлува в главата ѝ. Не беше рядкост по техните места, когато се говори за най-големия син, наследника на семейството, към името му да се прибавя вежливото „сан“. Но като знаеше колко са близки майка и син, такава почителност ѝ звучеше съвсем изкуствено. Ядоса се най-вече от факта, че Оцуги бе отишла първо да говори с Умпеи, преди да пита нея. Почувства се така, сякаш я пъдеха. И защо Оцуги наблягаше, че това бил обичай по тукашните места? Знаеше се, че го има и в нейното родно село. Трябваше ли въобще да спазват този обичай и семейството да се разделя? Та нали Наомичи бе присъствал на раждането на Умпеи! Колко пъти се разказваше за това! Защо семейство Ханаока да не сложат началото на един нов обичай —

първото дете да бъде поето от бащата! Кае отново си спомни ледената вежливост на Оцуги и потръпна.

Баща ѝ и майка ѝ, които нищо не подозираха за нейните терзания, се зарадваха много, когато пристигна вкъщи.

— Много пъти искахме да изпратим нещо за ядене, само че се страхувахме да не обидим семейство Ханаока. Но щом са се грижели за тебе, спокойна съм — каза майка ѝ.

— Пригответе ѝ нещо вкусно, нека си похапне колкото иска. Някой да иде на езерото за шаран! Направете и оризови питки! — разпореждаше се баща ѝ разнежен, че вижда отново дъщеря си.

Саджихеи много се притесняваше напоследък какво става у Ханаока. Тежките времена се бяха почувствали дори в неговия оholen дом. Спрял бе да получава част от реколтата, която му даваха арендаторите. Когато той и жена му чуха от Кае, че Оцуги е гледала да не лишава дъщеря им, отдъхнаха си. Саджихеи се впусна да я хвали:

— Нали знаеш, има една поговорка: „На снаха и гнили круши са ѝ много — казала свекървата“. Та рядкост ли е майката на мъжа да тормози булката? Ти трябва да си благодарна — никоя свекърва не е била така добра към снаха си, както твоята!

— Така е, ненапразно хората се възхищават от Оцуги — поде и майка ѝ. — Кае има късмет. Вече съм спокойна, случихме да се сродим с добро семейство. Ами и Умпеи — ето на, славата му вече се носи, както предричаха всички!

Кае не можеше повече да слуша всичко това. Избухна в ридания, които я разтърсваха цялата. Майка ѝ много се изненада, но побърза да я прегърне и утеши. Мислеше, че дъщеря ѝ се е изтормозила от бременността и сега, озовала се при родната си майка, се е разчувствала:

— Хайде, стига, успокой се! Ще видиш, всичките ти тревоги ще свършат, щом се роди детето. Сега трябва да почиваш и да не се безпокоиш за нищо. Гледай само красиви неща наоколо и си мисли за хубави работи. Както гласи поговорката, по-лесно е да родиш, отколкото да го мислиш. Ще видиш, че не е толкова страшно. Стига, Кае, ти трябва да се пазиш от вълнения. Успокой се!

Да се пази от вълнения! Кае не можеше да се сдържа повече и започна. Разказа всичко, което се беше натрупало в душата ѝ през тези години. Първо каза за грозните бръчки на Оцуги, които личаха въпреки

помадите ѝ. После разправи колко студена и себична е тя, как не се и погрижва за облеклото на другите от семейството, най-малко на дъщерите си. Нещо повече, тя беше убедена, че свекърва ѝ нарочно ги оставя да са такива повлекани, за да изпъква колко спретната е тя самата. Добави, че Оцуги гледа недоволно и нея, Кае, когато я види в ново кимоно. Накрая заяви — тази пресметлива жена е искала да отиде в дома им, преди да се е върнал Умпеи от Киото, само за да има още един чифт работни ръце. А сега, когато Кае вече не можеше да седи пред стана, отпрати я да си върви вкъщи!

Майка ѝ остана безмълвна, поразена от ожесточението, с което Кае се нахвърляше върху свекърва си. Смутена от този неочакван обрат в разговора, тя се опитваше да разбере доколко думите на дъщеря ѝ отговаряха на истината. Най-невероятно ѝ се стори това, че Оцуги имала бръчки! За нея, както и за всички, майката на доктора бе все така неизменно красива. Нито пък можеше да повярва, че оставя децата си да ходят как да е, само и само тя да изглежда хубава. А пък това, дете Оцуги била искала Кае да иде да живее у тях, за да ѝ печели пари, направо я накара да се усъмни в разсъдъка на дъщеря си!

Майката на Кае я изслуша, свъсила вежди, но когато заговори, гласът ѝ бе мек:

— Не говори така за добрата си свекърва, защото съдбата ще те накаже за неблагодарността ти.

Кае изстена и отново избухна в сълзи.

— Ама какво ти става? Помисли най-последно и за детето! Хайде, Кае, стига вече! — Майка ѝ се опитваше да я утеши, като все пак си мислеше, че всичко е от бременността. Не беше забравила колко лесно се разстройваше и от най-малкото нещо през тези периоди от живота си.

Кае виждаше, че майка ѝ не я разбира. Може би защото не ѝ беше казала всичко? Не бе споменала за ревността, която изпитва към Оцуги за това, че е родила Умпеи, за това, че майка и син бяха живели тридесет години заедно. Но не би могла да обясни защо ѝ се струва, че отношението на Оцуги към сина ѝ е повече от майчинско, по-скоро напомня държането на влюбена жена — особено онази първа нощ след завръщането му, когато бе настояла Умпеи да спи сам. Кае не можеше да разкаже всичко това на майка си и знаеше, че затова тя никога няма да разбере какви са всъщност отношенията в дома Ханаока. Представи

си колко обърквана би била майка ѝ, ако ѝ кажеше, че Оцуги я е изпратила вкъщи, защото не иска Умпеи да присъства на раждането на детето. А в това Кае беше убедена.

Майка ѝ отново се обади:

— Едно време и аз не се разбирах с моята свекърва, баба ти. Но тя бе жената, която е родила моя мъж, и аз много пъти си повтарях това и се заставях да търпя всичко. Повярвай ми, Кае, не може да става и дума за сравнение между нея и Оцуги. Моята свекърва гледаше да изкара лошо всичко, каквото правех. Понякога просто се чудех защо ме мрази толкова! Случеше ли се някоя сутрин да остана в постелята по-дълго — когато бях бременна и ми беше лошо, тя на всеослушание ме обявяваше за мързелана. По няколко пъти на ден ме караше да чистя клозета — уж според поверието, за да се родяло хубаво детето. Кимоното ми се пропиваше от ужасната миризма, а нали на бременна жена обонянието и без това е изострено, непрекъснато ми се повръщаше и бях като болна през цялото време. Но тя отново и отново ме пращаше да мия клозета...

Майка ѝ се усмихна тъжно при спомените от своята младост. Кае бе започнала да се успокоява.

— Но знаеш ли какво забелязах? — продължи тя. — Когато жената на брат ти забременя, започнах да се моля да роди здраво дете. Всеки път, когато отивах в храма и заставах пред олтара на Буда, аз го молах да ни дари със здраво и умно внуче. А когато ти забременя, молитвите ми се промениха. Започнах да се моля ти да си здрава, лесно да родиш и после бързо да станеш на крака. За тебе мислех аз, а не за бъдещото дете. Сега, като слушах какво разказваш, дойде ми на ума, че сигурно и аз съм била така лоша към снаха си, без дори да съзнавам това... Просто се стреснах от тази мисъл!

Часовете, прекарани в разговори с майка ѝ, останаха най-скъпи за Кае от времето, докато беше вкъщи. Всеки път, след като двете си говореха, тя дълго размишляваше, опитваше се да си представи каква майка ще бъде тя самата и как ще се отнася със своето дете. Но случеше ли се в паметта ѝ да изплува онзи ден в градината, когато двете с Оцуги беряха татулов цвят и решиха, че по предопределението на съдбата са станали майка и дъщеря, ненавистта ѝ отново се разгаряше и тя разбираше, че никога няма да прости на свекърва си.

— Вярно ли, че Умпеи имал нов ученик? — попита веднъж майка ѝ.

— Да, казва се Шутеи Накагава. Родом е от Хашимото, недалеч от планината Коя. Всички казват, че бил много способен, макар и толкова млад. И той е учил в Киото няколко години.

— Умпеи става прочут лекар, хората много разправят за него. Ето, вече е и почитан сенсей.

— Да, Накагава и другите ученици се обръщат към него с „уважаеми Сеишу сенсей“.

— Наистина ли? Тогава ти си почитаемата госпожа докторша!

— Е, не, не сме станали чак толкова известна лекарска къща. Пък и нали свекърва ми държи всичко в ръцете си, тя е госпожа докторшата. Мен никой не ме забелязва...

Разговорите им често завършваха с онова, което терзаеше Кае. За жалост майка ѝ имаше задължения като съпруга на най-видния човек в Нате и не можеше да ѝ отделя много време. Преди да настанат тези години на недоимък и глад, тя бе водила необезпокояван от нищо живот зад дебелите стени на дома Имосе. Но сега трябваше да застане редом с мъжа си и да поеме част от грижите за жителите на селото. Тя помагаше в разпределението на помощите и особено се стараяше да не бъдат оцетени семействата, в които имаше бременни. Вярваше в поличба, която сама си бе измислила — че ако всички бременни жени в селото благополучно родят тази година, ще мине леко и раждането на дъщеря ѝ.

Глеещата омраза към Оцуги донякъде отвличаше Кае от мислите за едно друго нещо, което най-много я тревожеше, но не смееше да го сподели дори с майка си. Без сама да разбере, започнала бе да се подчинява на негласното правило в дома на Ханаока — да не се издават семейни тайни.

На пръв поглед решението на Рьоан Шимомура да напусне Умпеи и да започне самостоятелна практика в храма Мьоджи отвъд реката, като че ли нямаше нищо общо с тайнствената смърт на безбройните кучета и котки, минали през дома им за две години. Естествено е Рьоан да се оттегли след смъртта на своя пръв учител Наомичи, към когото беше много привързан. Но Кае подозираше, че Рьоан не пожела да остане заради странните неща, които вършеше

мъжът ѝ, и както подразбра, другият помощник — Йонеджиро — също се тревожеше от тях.

Сега в стаята на Умпеи винаги имаше по няколко котки и кучета и те все спяха. Хранеха се с каша от ориз или риба, в която той изливаше и някаква отвара, приготвена лично от него. Щом погълнеха кашата, животните започваха да издават странни звуци и да правят още по-странни движения — едни кучета скимтяха и се влачеха по корем, други виеха проточено и се въртяха на място, а котките жално мяукаха и опъваха треперещи лапички. Ако някое куче или котка се измъкнеше и тръгнеше из двора, Йонеджиро имаше задължението да го хване и прибере. Но повечето време те лежаха в стаята и спяха.

Отначало, когато животните бяха по-малко и децата измисляха име на всяко куче и котка, с храненето им се занимаваха Йонеджиро и новият ученик Шутеи. После, когато започнаха да идват все повече болни и двамата трябваше да помагат на лекаря, тази задача се падна на Кае. Умпеи беше наредил да не се икономисва от храната на животните, дори когато не достигаше за децата и възрастните. Така че през онези дни само котките, кучетата и Кае се хранеха добре — още една причина тя да сравнява съдбата си с тяхната!

Един ден, когато донесе храна за животните, Кае завари такава сцена: мъжът ѝ държеше една от котките — наричаха я Миру — и я натискаше по главата, за да яде от паницата. След малко котката като че побесня, започна да мяука отчаяно, а на моменти спираше, сякаш се давеше. Доктор Сеишу я наблюдаваше съсредоточено и чак след време забеляза жена си, която стоеше вцепенена от ужас.

— Това е от татула — усмихна ѝ се той.

Кае не разбра какво иска да каже. Но изостреното ѝ обоняние усети мирис на саке.

— Помпиш ли татуловия цвят, дето заедно го брахме? Смесил съм отвара от него със саке. Ела пак след половин час и ще видиш резултата.

— Да, добре. — Кае побърза да излезе от стаята. Но после любопитството ѝ надделя. Предполагаше, че ще завари котката съвсем побесняла. А иначе нямаше и представа защо мъжът ѝ прави всичко това. Когато надникна плахо в стаята, видя го сведен над дебелия тетрадка, в която записваше как протичат опитите.

— А, време ли е вече? — попита той, после стана и отиде при Миру, която спеше в единия ъгъл на стаята. Премери пулса ѝ от долната страна на едната лапичка.

Кае видя как мъжът ѝ взе една игла и я заби в хълбока на котката. Животното започна да се гърчи, бликна кръв. Умпеи наблюдаваше съсредоточено, забравил за жена си, която трепереше. Когато ѝ стана толкова зле, че се уплаши да не падне, тя излезе. Миру лежа още четири дни в ъгъла, после бе погребана при другите под райската ябълка.

По същото време Умпеи държеше при себе си и две кучета — едното петнисто, бяха го нарекли Кумомару, а другото — Удзуичи, червеникаво. Хранеха ги само с каша, примесена с татулова отвара, и те през цялото време спяха, проснали крака на всички страни.

Може би от бременността Кае беше станала прекалено чувствителна, но след всичко това започнаха да ѝ се привиждат кошмари всяка нощ. Веднъж като се събуди, видя Оцуги надвесена над постелята ѝ.

— Пийни малко вода! Ти пак викаше силно — каза ѝ тя.

На Кае, която още не бе дошла на себе си, лицето на Оцуги се стори като едно от ужасните видения, тревожещи съня ѝ. Дори когато се върна у дома, призраците на злочестите животни продължиха да я преследват. Как тъгуваше сега Кае за старата дойка Тами, при която в детските години винаги бе намирана утеха и защита. На нея би могла да довери и онова, което не смееше да каже на майка си. Тами би я изслушала — така както само тя умееше да слуша: на пръв поглед безучастно, без да отсъжда веднага кое е право и кое криво. Кае знаеше, че ако може да сподели с някого тревогите си, страшните видения щяха да спрат да я преследват и затова старата дойка, която ѝ бе като втора майка, още повече ѝ липсваше.

И още нещо не ѝ даваше мира — беше си внушила, че ако не облекчи измъчената си душа, върху нероденото още дете ще тегне проклятието на душите на умрелите животни. Затова един ден реши да отиде на гроба на Тами.

В последния месец беше вече, но майка ѝ я пусна, като нареди на една стара прислужница да я придружи. Угрижена от потиснатото състояние на дъщеря си, тя беше готова да ѝ разреши каквото пожелае, само и само да се разведри малко.

Тами почиваше в гробището в подножието на хълма Кацураги. Когато стигнаха до малкия надгробен камък, Кае каза на прислужницата да я остави сама. Тук бяха погребани всички от семейството на Тами, което от няколко поколения служеше на рода Имосе.

Кае се отпусна на колене и дълго се моли. Изливаше насъбралото се в душата ѝ, докато в един момент почувства, че всичко, което е искала да каже, е стигнало до Тами. Остана дълго загледана в стария паметник. Питаше се това ли е предопределението на човека — надгробен камък с едва различим надпис...

След време, придържайки с ръце корема си, Кае полека стана. От нечутия разговор с Тами сякаш цялото ѝ същество бе намерило утеха и покой. Родилните болки започнаха още щом двете с прислужницата заслизаха по стръмната пътека. Възрастната жена, родила много деца през живота си, не се уплаши. Караше я да върви, когато болките утихваха, а започнеха ли отново, разтриваше я по гърба и ѝ говореше успокоително. Докато се приберат, мина много време.

Майка ѝ нареди на прислужниците да стоплят вода, а на Кае — да си измие косата, защото ѝ предстои да остане дълго на постеля. Кае бе изненадана от силата на болките и от начина, по който внезапно започваха и изчезваха.

Не след дълго не можеше вече да сдържа стоновете си, а на моменти пълзеше из стаята и драскаше с нокти покрития с татами под. По едно време започна да кърви, дрехата и постелките ѝ се просмукаха с кръв. Внезапно си спомни как бяха умрели двете кучета в стаята на мъжа ѝ — червеникавото, Удзуичи, виеше и повръщаше кръв, а Кумомару, вече в агония, изведнъж изопна крака и повече не се помръдна. Обхвана я ужас. Потънала в пот, без да съзнава нищо от страх, тя започна да вика Тами. Виковете ѝ ставаха все по-силни, повтаряше името на дойката безброй пъти. В момент на непоносима болка, когато ѝ се стори, че костите ѝ се пропукват и тялото ѝ ще се разпадне, почувства как нещо топло започва да се плъзга надолу. Болката намаля. Бебето бе изскочило и след миг се разнесе пронизителният му вик.

Кае никога не бе предполагала, че може да изпита такова облекчение. Страхотните болки, които сякаш стигаха до всяка частица на тялото ѝ, изчезнаха като с магическа пръчка. Единственото, което

съзнаваше в момента, беше, че детето се е родило. По едно време ѝ мина през ума, че всичко това — болките, раждането — прилича на зараждането на гръм и светкавица, прорязващи тъмната нощ. Тя си спомни разказа на Наомичи за раждането на Умпеи и за първи път му повярва.

Първите радости на майчинството могат да се сравнят само с тържеството на победителя в момента на неговия триумф. Кае реши, че отсега нататък нито Оцуги, нито който и да било от семейство Ханаока не ще ѝ съперничи, защото тя бе жената, родила дете на Умпеи.

Чул за раждането, Умпеи побърза да дойде. Загледан в спящото дете, той се усмихна щастливо и се обърна към Кае:

— Колко е хубава, нали? Искаш ли да я наречем Кобен? Знаех си аз още отначало, че ще е момиче!

Разнежените родители винаги мислят децата си за красиви и Кае не направи изключение. Но в малкото още личице тя откри чертите на Оцуги! Внучката ще е хубава като баба си, признаваше си тя и в същото време ѝ бе странно, че отново смята Оцуги за красива. Великодушието ѝ идваше от щастиято, че е станала майка, макар Кае да не осъзнаваше това.

Три дни по-късно дойде и Оцуги. Тя не остана дълго при нея:

— Е, Кае, добре си се потрудила. Благодарни сме ти. А следващия път ще ни зарадваш с едно момченце, нали?

Сякаш ледена вода обля Кае. Свекърва ѝ говореше с неприкритата гордост и превъзходство на жена, родила момче.

Съкрушена, тя едва можа да промълви:

— Да, следващия път...

— Сега гледай добре да си починеш и не бързай да се връщаш — добави Оцуги. — За домакинската работа не се притеснявай — достатъчно жени сме вкъщи.

После се обърна към родителите на Кае и с любезна усмивка се сбогува:

— Оставям скъпата си снаха на вашите грижи, затова съм спокойна за нея.

---

[1] В края на XVIII и началото на XIX в. в цялата страна избухват антифеодални въстания на селяните, често придружавани от бунтове в

градовете. През 1787 г. гражданите на Осака се разбунтуват срещу високите цени на ориза, налагани от богатите търговци с подкрепата на токугавските власти. По-късно и други градове биват обхванати от вълненията, влезли в историята като оризовите бунтове. Само за периода 1803–1867 г. в страната избухват 483 въстания. — Б.пр. ↑

IX

През лятото, когато Кобен навърши четири години, се разбра, че Окацу е болна. Кае първа забеляза, че зълва ѝ носи вода все с лявата ръка, пази дясното си рамо, а походката ѝ е по-бавна. След време иначе издръжливата и работлива Окацу започна да се оплаква, че много се изморява на стана и спря да тъче. Тежките години бяха отминали, славата на доктор Сеишу се носеше навред и семейството се замогна, така че каквото жените изкарваха от тъкане, си оставаше за тях.

— Какво ти е, како, не ти ли е добре? — реши да попита един ден Кае.

— Защо, зле ли изглеждам? — усмихна се слабо Окацу и не ѝ отговори.

Кае ѝ викаше кака, макар да бяха на едни години. Окацу, вече над тридесетте, остана неомъжена. Годините, когато ѝ беше време за това, тя прекара пред стана, а всичко припечелено, което следваше да се заделя за чеиз, отиваше за брат ѝ. Не ѝ се усмихна щастие и когато той се върна. Заредиха се гладните години, злата съдба не подмина нито един дом. Можеха ли да мислят за сватби хората, когато едва намираха пари да погребат мъртъвците. Никой не дойде да я иска за жена. А и да бяха се намерили кандидати, тя едва ли би приела — още бе нужен всеки чифт работни ръце в дома, за да може Умпеи да купува скъпите лекарства. Въпреки всичко, ако бе настояла, Окацу можеше да се омъжи, макар и без зестра и чеиз. Но и тя, и Корику — вече двадесет и осем годишна, бяха пожертвали своето щастие за успеха на по-големия брат.

Както бе казала Оцуги след раждането на Кобен, в дома им наистина имаше много жени. И от зоркото око на Оцуги не убягна, че Окацу все по-неохотно посяга към яденето и от ден на ден става по-бледа.

— Ако нещо ти е зле, искай лекарство от брат си. Нали знаеш, няма човек да не е оздравял от неговите церове. Иначе защо ще идват

хора от селата отвъд Кинокава, та чак и от провинция Сенгау? — неведнъж я уговаряше тя.

Окацу кимаше послушно с глава, но така и не отиде при Умпеи.

Беше един следобед, всички седяха в общата стая. Влезе Тане, една от по-малките дъщери, и ни в клин, ни в ръкав изведнъж изтърси:

— А пък на каква Окацу едната гърда е голяма колкото диня.

Оцуги пребледня като смъртник. Йонеджиро и Шутеи, помладият помощник, замръзнаха по местата си. Всички погледи се обърнаха към Умпеи.

— Окацу, дай да видя — обади се той накрая, като с мъка изговаряше думите.

Тя покорно започна да се приготвя за преглед. Корику изведе по-малките деца, но Оцуги, която зае мястото зад Умпеи, даде знак на тринадесетгодишния Ръохеи да остане. Тя беше избрала и за него професията на лекар. Кае се скри зад Йоген, Шудзо и Шосаи, тримата ученици, които отскоро бяха в дома им.

Едната гърда на Окацу бе толкова голяма, че ръката на Умпеи покриваше само нищожна част от нея.

— Боли ли? — попита той, като натискаше леко. Кае неволно трепна при спомена за тези думи, произнесели както онази нощ...

— Да, малко...

— И откога... е така?

— От празника на цъфналите вишни, от март... Но отначало имаше само малка бучица.

— Защо не ми каза още тогава?

Вместо да отговори, Окацу кротко попита:

— Имам рак на гърдата, нали, батко?

Умпеи не отговори. А и тя не повтори въпроса си.

Онова, което Умпеи бе говорил за тази болест първата вечер след завръщането си, оставаше вярно и до тоя ден. Начин на лечение не беше намерен. Окацу, която знаеше как стоят нещата, бе решила, че няма смисъл да тревожи брат си, защото и той не би могъл да ѝ помогне. Неизлечима беше болестта, поразила тази гърд, непогалена от мъжка ръка и недокосната от детска устица.

„Точно на нея ли трябваше да се случи?“ — помисли си натъжена Кае.

Започнаха да слагат на Окацу компреси и да ѝ дават една отвара против възпаления. Но на всички беше ясно, че само се залъгват. Тя също разбираше това. После, когато започна да става по-зле и болките ѝ се усилиха, Окацу взе да моли да ѝ дадат нещо, което ще облекчи страданията ѝ. Преди време Сеишу бе изнамерил едно обезболяващо средство, което използваше за малки операции. Оперираниите навред се хвалеха, че не изпитвали никаква болка. Но в случая с Окацу операция беше немислима. Измъчена от страшните болки, тя молеше да ѝ дадат поне малко от тази отвара.

— В тази смес има много татул и самокитка — обясни ѝ веднъж Умпеи. — Бъди твърда, Окацу, недей да разчиташ на това...

— Тогава дай ми нещо, за да умра, докато спя — започна да го моли тя. Спомнила си бе за сместа, която брат ѝ даваше на опитните животни.

Оцуги, която седеше до постелята на дъщеря си, стана и излезе. Кае почувства как по бузите ѝ се стичат сълзи. След малко, съвзела се, Оцуги се върна и започна да ѝ говори:

— Дълг на лекаря е да спасява човешкия живот, Окацу. Не му е позволено да... приспива пациента, дори болките да са непоносими.

— Тогава оперирай ме, батко — извърна лице болната към Сеишу. — Нали толкова добре оперираш!

— Окацу, мислиш ли, че ако беше възможно, щях да те оставя така досега?

— Тогава... отрежи ми гърдата! И да умра, нека да е от твоята ръка! Поне ще съм ти полезна с нещо!

Оцуги не можа да сподави стона си. Кае забеляза, че мъжът ѝ плачеше — някак безгласно и без сълзи, само се разтърсваше от ридания, а черната бенка играеше нагоре-надолу по шията му.

След време и самата Оцуги взе да моли Сеишу да даде на сестра си нещо, което да облекчи мъките ѝ. Беше към края на годината. В дома цареше тягостна атмосфера, никой не мислеше за новогодишните празници.

— Виж колко те моли Окацу, смили се — обърна се тя един ден към сина си. — Защо не ѝ дадеш от обезболяващото лекарство поне малко? Сложи ѝ го с компрес.

— То не действа на рака на гърдата.

— Но може би ще я успокои и тя ще вярва, че...

— Мамо, да не искаш да убиеш Окацу?

Острите думи и тон сепнаха Оцуги:

— Как можеш да говориш така?! Та кой иска да убие детето си? Да можех, аз щях да застана на нейно място.

— Ако ѝ сложа такъв компрес, както предлагаш ти... Тя ще се опита да... смукне и да глътне от упойката. Нима не разбираш, мамо, защо толкова иска? Сместа е отровна!

Лицето ѝ се изкриви от страх и болка. Почувствал, че я е уплашил, Сеишу заговори по-сдържано. Опита се да ѝ обясни нещо, което от дълго време не му даваше покой:

— Ти си чувала — ракът на гърдата се смята пагубен за жените. Но не е вярно, че не е намиран начин за лечение. Когато бях в Киото, прочетох в книгата „Пътни записки“ от Докушоан Нагатоми бележките по този въпрос на един холандски лекар — Ван Тано. Ще ти прочета какво си преписах тогава: „От векове сме склонни да вярваме, че ракът на гърдата е неизлечим. Но в една холандска медицинска книга са описани случаи с жени, които са били излекувани. В ранния стадий на развитието се прави разрез и се отстранява още малкият злокачествен тумор, след което гърдата отново се зашива. Разпространението на болестта спира. Разбирам и се прекланям пред значението на този вид операция, който аз не съм могъл да направя. Нека този скъпоценен документ послужи на поколенията“.

Сеишу сложи настрана дебелата тетрадка, запълнена с гъсто изписани йероглифи.

— Разбираш ли, мамо, откакто Окацу се разболя, препрочитам тези редове безброй пъти, денем и нощем. При нея туморът е голям почти колко юмурука ми. Появили са се още два — под мишницата и на рамото. С такива разсейки... положението ѝ все повече се влошава. Дори да можех да я оперирам, тя не би понесла болките, пък и загубата на кръв. Ако бях готов с упойката, може би...

— Мислех, че вече си изнамерил подходяща упойка. Като гледам, и кучетата, и котките всеки път се събуждат и рядко вече някое умира...

— С хората не е като с животните. Никога не съм изпробвал сместа върху човек и няма върху кого да го направя. Зная какво е всичко това за теб. Но повярвай — за мен е не по-малко тежко. Не само

че губя сестра си, но и като лекар съм съвсем безпомощен, остава ми да гледам как умира. Какъв Хуа Ту съм аз... Безсилието ме отчайва!

Прекъснаха го виковете, които се разнесоха от двора.

— Батко, батко! — викаха по-малките сестри.

— Какво става? — изправи се Сеишу.

В стаята се втурна Йонеджиро. Носеше една бяла котка, с която Сеишу правеше опити напоследък. Децата я бяха нарекли Бякусен.

— Вижте, докторе!

— Какво се е случило?

— Падна от чардака и си удари главата в каменните стъпала.

Бякусен лежеше на пода. От очите, от носа и устата ѝ течеше кръв, лапите ѝ потръпваха. След минута умря.

— Сама ли падна?

— Да, вървеше по края на чардака, изведнъж залитна и падна.

Десетина дни преди това Сеишу бе опитал една нова упойка с тази котка и макар че тя спа цели три дни и нощи — и то така, че не усещаше убожданията, пулсът ѝ остана равномерен. Сеишу я наблюдаваше внимателно след събуждането. Отначало ѝ даде топла подсолена вода. Бякусен полека тръгна, но неуверено, сякаш беше пияна. Когато сложи пред нея паница с рибена каша, храни се нормално. Но не прояви никакъв интерес към мишката, която пробяга просто под носа ѝ. А сега беше паднала. Котките се славят с това, че са много пъргави и винаги падат на лапите си, дори ако ги подхвърлят високо във въздуха. Те притежават необикновено гъвкаво тяло и изключително силно чувство за ориентация. Но Бякусен вече не можеше да се ориентира, нито да скача. Очевидно упойката беше засегнала по някакъв начин мозъка ѝ.

Дойде и Кае да види какво става. Всички стояха мълчаливо около мъртвата котка. Не че се случваше за пръв път някое от опитните животни да умре — вкъщи вече бяха свикнали. Но котка да падне от толкова ниско и да си счупи главата! Просто не можеха да го проумеят.

Окацу се помина скоро след новогодишните празници. Семейството се събра в първия ден от новата година, но никой не бе настроен празнично. Дори най-малкият — Рьохеи — беше потиснат и не поиска допълнително от любимото си ястие ван^[1], както друг път. Всички знаеха, че смъртта вече витае над дома. Семейство Ханаока всъщност бе в траур още преди Окацу да умре.

Ръохей бе свидетел как гасне сестра му от началото до края. Дали смъртта ѝ, или това, че умря така млада, разстроиха неукрепналата му душа, но момчето започна да излиза от къщи и с часове да броди из полето. Веднъж, като се върна от скитане из околността, той събщи какво се разправя из селото за смъртта на Окацу:

— Хората говорят, че кака била прокълната от умрелите котки и кучета...

— Шшт, да не си го повторил вече! — нахвърли се върху него Оцуги, а лицето ѝ стана синьо-бяло като порцелановата кана на полицата. Тя нито веднъж не бе пропуснала да се помоли на душите на умрелите животни, погребани под дървото в задния двор.

В последно време опитните кучета и котки се събуждаха всеки път, след като преминеше въздействието на упойващата отвара, но се влачеха из къщата като в полусън подобно на бялата котка Бякусен. Душите на мъртвите животни сигурно можеше да бъдат умилостивени, но знаеше ли някой какво да се очаква от тези — лишени от душа, изпаднали във вечен унес? Ако над Окацу бе тегнало някакво проклятие, то сигурно бе дошло от полумъртвите животни! Нямаше човек в дома, който да не мисли така. Кае знаеше колко би се разстроил Сеишу, ако научеше, и се опита да разубеди другите.

— Недей да мислиш, че Окацу е била прокълната — обърна се тя веднъж към Ръохей. — Ако имаше някакво проклятие, Кобен нямаше дори да се роди. А ето че тя е жива и здрава, расте...

Едва изрекла тези думи, Кае спря сепната. Но вече беше късно. Лицето на Оцуги, която стоеше наблизко, се изкриви от злоба и гняв. Дълбоко в душата си свекърва ѝ бе вярвала, че проклятието е било предопределено за Кобен, но вместо дъщерята на Кае, бе застигнало нейната.

След смъртта на Окацу отношенията между двете бяха станали още по-студени. Кае, вече почувствала какво е да си майка, мислеше, че разбира страданията на Оцуги. Тя дори бе готова да забрави ревността и враждебността, съществували между тях, и да се опита да утеши Оцуги в скръбта ѝ. Но отношението на свекърва ѝ беше съвсем различно от нейните великодушни чувства. Безутешната ѝ скръб се изроди в омраза, насочена изцяло към Кае. Двете не си казаха нито дума по време на погребението и траурните церемонии. След това, когато трябваше нещо да си предадат, за посредник им служеше

Корику. Минала времето за женитба, Корику, вече тридесетгодишна, остана в бащиния дом.

Ръоан Шимомура, който често ги навестяваше, откакто се бе преместил в храма Мьоджи, дойде веднага щом научи за смъртта на Окацу. Той помота на разстроените близки да уредят погребението. В онези дни Сеишу беше особено потиснат. Отслабнал, блед, сякаш тежко болен, той изглеждаше много по-стар за своите тридесет и три години. На Ръоан за миг се стори, че вижда покойния Наомичи в последните му години. След като траурната церемония свърши и външните хора се разотидоха, той се опита да поговори със Сеишу, който бе останал замислен край ковчегата на сестра си.

— Разбирам колко ви е тежко... — дръпна го той настрана. — Но ако не се успокоите, ще се разболеете, а може и нещо по-лошо да се случи. Сам знаете... така е устроен животът...

— Какво искаш да кажеш? — извика с променен от болка глас Сеишу. — Че един лекар трябва да се теши с мисълта за човешката орис като някой будистки монах? Щом една болест, каквато и да е тя, води до смърт, причината е, че не е била излекувана! Аз убих Окацу! Оставих я да умре! Нищо не можах да направя като лекар! Не разбираш ли какво ми е да съзнавам всичко това?

Ръоан и останалите в стаята ученици излязоха. Единият от тях, Шутеи Накагава, доскоро бе твърдял зад гърба на учителя си, че когато болният е обречен да умре, операция може да се направи и тя ще е в интерес на науката. Но сега той бе разбрал — лекарят трябва да предприеме операция само ако е сигурен, че тя ще удължи живота на човека.

---

[1] Гъста зеленчукова супа с месо или риба. — Б.пр. ↑

Х

Беше топъл пролетен ден, в градилата пееха птички. Кае переше край кладенеца и развеселена от хубавото време, не се притесняваше като друг път, че пръска наоколо вода.

За годините на глад и оскъдица бе останал само спомен. Не се говореше вече и за предишния владетел на провинцията Кагенин Харусада. От десет години управляваше неговият наследник Харутоми. Кае си спомняше покойния Кагенин Харусада, нали му бе прислужвала, когато отсядаше в бащиния ѝ дом. За новия владетел бе чувала само, че обичал разкоша и животът в замъка сега бил низ от веселби.

У хората сякаш несъзнателно живее желанието да подражават на по-високостоящите. Селяните също поразвързаха кесиите. Разбира се, това бе възможно, защото през последните години земята даваше богата реколта. Благополучието се почувства и в дома на доктор Ханаока.

Корику вече се бе отказала от мисълта за женитба, но двете по-малки дъщери бяха тъкмо на възраст да се задомят. Положението на семейството значително се беше подобрило, но пак се наложи да пестят известно време, за да посрещнат разноските по двете сватби. Те станаха почти едновременно. Сякаш разкайвайки се за горчивата съдба на големите си дъщери, Оцуги се съгласи да омъжи по-малките веднага щом се получиха предложения. Благодарение на доброто име на Сеишу и двете влязоха в уважавани семейства, само че едното бе от далечния град Курое в провинция Умигучи.

В старата къща останаха само петима от семейството. Вторият син — Джихеи — отвори свой магазин в Чономачи, след като бе свършил чиракуването си при търговеца. Другият скоро щеше да стане настоятел на будисткия храм Шочиин в планината Коя. А най-малкият — Ръохеи — замина за четири години в Киото да учи медицина. Неговото учение не създаваше такива затруднения на семейството, както бе с Умпеи.

Но всъщност сега в къщата живееха много повече хора. Дошли бяха още ученици, които плащаха такса за обучението си. Наложиха се да направят пристройка с много спални и наеха прислужница, за да им готви и пере. Ако пожелаеше, Кае можеше да не върши никаква работа и да се грижи само за външността си, както правеше свекърва ѝ. Но тя не понасяше бездействието. Пък и прането беше любимата ѝ работа, с него сякаш си почиваше. Приятно ѝ бе усещането от галещата ръцете ѝ вода, успокояваше я и я караше поне за малко да забрави постоянната вражда с Оцуги.

Кае беше в този дом вече петнадесет години — достатъчно време, за да се чувства много по-уверена. Нито свъсените вежди, нито усмивчиците на свекърва ѝ, ѝ действаха както по-рано, пък и вече знаеше как да избягва конфликтните положения. Понякога си казваше, че такива отношения между снаха и свекърва са нещо естествено и всъщност други не съществуват. Ако чуеше, че някъде снаха и свекърва се разбирали добре, решаваше, че те мамят и себе си, и другите. В дома Ханаока отношенията бяха само привидно добри. Двете жени бяха пълна противоположност — хитрата, притворна Оцуги и Кае, която никога не успяваше навреме да отговори на място или да избегне клопката. Те оставаха задълго във властта на чувствата, породени от всеки нов сблъсък, а неприязънта помежду им се подклаждаше отново и отново. Единственото, което им донесе времето, беше, че вече бяха свикнали и не се вълнуваха чак толкова.

Кае изплакна дрехите и тъкмо започна да излива водата, дотича Кобен:

— Мамо, мамо, ела да видиш как татко си играе с Мафуцу! — и веднага се затича обратно.

Чуха се възторжените викове на учениците. „С котката ли си играе?“ — зачуди се Кае, избърса си ръцете и забърза към другия край на двора. Сеишу стоеше усмихнат, наобиколен от учениците с котка в ръце. След смъртта на Окацу тя не бе го виждала да се смее така щастливо.

Йонеджиро, също усмихнат, каза на Кае:

— Ама как скача тази котка!

Сеишу забеляза жена си и извика:

— Гледай, гледай!

После подхвърли котката високо във въздуха. Тя се преметна, измяука силно, но се приземи ловко на краката си. Нищо особено за една котка, но не и за Мафуцу, която бе спала упоена три дни и нощи! Тя нямаше да падне от чардака като Бякусен. Кае се развълнува — разбра, че опитите на Сеишу с упойващото средство, продължили толкова години, отиват към успех.

После дойдоха Оцуги и Корику и той отново показва как скача котката.

— Това е голям успех, нали? Поздравявам те! Колко щеше да се радва баща ти, ако бе доживял този ден! — Гласът на Оцуги трепереше.

— Не, мамо, далеч съм още от успеха. Постигнах нещо само с една котка, а животните и хората не са едно и също. Ако бях дал тази доза на човек, резултатът щеше да е друг. Всъщност аз не зная какво количество трябва да поеме човек, така че упойката да му подейства, но да няма други, странични ефекти. Това е въпросът, който стои пред мен отсега нататък... — По лицето му премина сянка, сигурно защото смяташе, че тази цел ще остане неосъществена.

Майка му разбра, че нещо по-дълбоко го вълнува. Обърна се да си тръгне, но погледът ѝ спря върху още щастливо усмихнатата Кае. Намръщи се и се прибра, без да каже дума.

Кае така и не разбра промяната в настроението на свекърва си. Беше свикнала вече да не си задава въпроси, но този път държанието ѝ я озадачи.

Отговорът дойде скоро. Една късна вечер, когато Кае и Сеишу си лягаха, вратата на спалнята им ненадейно се дръпна и влезе Оцуги. Точно в този момент Сеишу бе прегърнал жена си.

Кае застина, сякаш я бяха хванали на местопрестъплението. Но Оцуги мина покрай нея, без да я погледне, седна срещу сина си и заговори с твърд, решителен тон.

— Умпеи, изслушай ме. Това, което ще ти кажа, обмислям от дълго време.

— Какво е то?

— Днес отидох на гроба на баща ти и му доверих какво съм решила. Чух го да казва, че и той би направил същото, ако беше жив!

— За какво става дума?

— Опитай упойващото средство върху мен.

Кае ахна. Вторачи се в Оцуги, после бързо премести поглед към мъжа си. Сеишу се разсмя:

— Чуден човек си, мамо! Как можеш да предлагаш такова нещо, и то посред нощ! Не се тревожи за това. Аз те моля — избий си тази работа от главата и отивай да си легнеш!

— Не, Умпеи — отговори тя твърдо. — Всеки, който е до теб... освен ако не е съвсем без мозък, разбира, че ти ще постигнеш целта си само ако изпробваш упойващото средство на човек. Аз съм тази, която ти е дала живот, и затова повече от когото и да е разбирам каква задача си си поставил.

Думите ѝ жилеха Кае. „Освен ако не е съвсем без мозък...“ — това, разбира се, се отнасяше за нея. „Аз съм тази, която ти е дала живот, и затова повече от когото и да е разбирам...“ За кой ли път вече свекърва ѝ си приписваше първенстваща роля в живота на мъжа ѝ!

— О, не! Аз много отдавна бях решила да предложа себе си за опит. — Кае сама не разбра как думите излетяха от устата ѝ. — Върху мен опитайте упойката, моля ви! — обърна се тя към Сеишу.

— Това е невъзможно — обади се студено Оцуги. — Ако нещо се случи със скъпата ми снаха, как ще гледам хората в очите? Не се чувствай задължена само защото аз... И не се намесвай в тази работа. Ти се грижи за себе си, мисли за семейството си!

— Какво говорите! Аз като ваша снаха не бих могла да се покажа пред хората, ако позволя на обичната си свекърва да пие от упойката! Бих ли могла да живея спокойно после? Не, аз съм готова да се подложка на опита, каквото и да стане!

— В никакъв случай! На мен и без това не ми остава да живея много. Надживях съпруга си... Когато Окацу умря, исках да си ида заедно с нея, защото в живота не остана радост за мен. Пък и няма вече за какво да живея. Всичките ми деца пораснаха и се подредиха. Умпеи има прекрасна съпруга. Сега мястото ми е при мъжа ми, а не в тази къща — тук вече се разпореждат младите. Ако тялото ми може да бъде от полза на сина ми, ще бъда благодарна. А ти — ти имаш да изпълняваш дълг. Да родиш наследник на това семейство! Докато не изпълниш това свое задължение, не трябва да се излагаш на опасност!

Ако някой слушаше отстрани, би помислил, че думите им преливат от благородство. Но Кае не се остави да я залъжат приказките на Оцуги. С какъв тон изрече свекърва ѝ „скъпата ми снаха“! И как

намери начин отново да я засегне, че е родила само едно момиче! Кае не можа да забременее през тези десет години след раждането на Кобен и много страдаше от това. Оцуги нарочно ѝ го припомни, за да я заболи.

— Хората казват, че снаха, която няма дете до три години, или не е родила наследник, трябва да си върви. Аз съм безполезна жена — родила съм само едно момиче. За какво да живея? Нека аз послужа за опита. Как мога да допусна една жена на години да се подложи на такова нещо?

Наред с думите, с които нарочно се унижаваше, Кае дръзна да каже в лицето на Оцуги, че е стара — добре пресметнат удар по най-голямата гордост на свекърва ѝ, младоликия ѝ вид.

— Наистина аз съм стара и ненужна. Но дори и след като съм родила осем деца, тялото ми е здраво. Мога да издържа подобно изпитание — отговори Оцуги.

— Не, не мога да допусна това. Съвестта ми на снаха не позволява. Нека аз да опитам упойката!

— Ако твоята съвест остане спокойна, моята няма да ми даде мира! Пък и аз първа пожелах, така че имам право да бъда първата, която ще опита упойващото средство!

Колко продължи това — и двете не помнеха. Накрая Сеишу, който повече не можеше да издържа, удари с юмруци по постелята и извика така, че събуди цялата къща:

— Няма ли да престанете най-после!

Смъмри жена си, после се обърна към майка си:

— Мамо, ти тук наговори какво ли не — че не ти оставало много, че нямало за какво да живееш. Защо си толкова сигурна, че ако пиеш от моята упойка, ще умреш?

Очите му горяха от гняв. Двете жени поразени мълчаха. Увлечени в търсенето на нови и нови доводи в словесната престрелка, те бяха засегнали неговото честолюбие.

— Прости ми — помоли го веднага Кае.

— Глупаво беше от моя страна — каза и майка му. — Моля за прошка.

Сеишу бързо се успокои и заговори с обичайния си мек, ласкав глас:

— Хайде сега, стига толкова. Нека да спим! Много съм уморен.

Но на тях още не им беше минало. Нито една от двете не се помръдна. Оцуги отново се обърна към сина си с надеждата да го убеди:

— Щом си толкова сигурен в упойката си, защо не я изпробваш върху мен?

— Не, не, с мен трябва първо да опита — прекъсна я Кае.

— Аз не мога да позволя това на снаха си!

— А какво ще говорят хората за мъжа ми, ако научат, че е използвал за опит собствената си майка?

— Нищо не биха могли да кажат, щом разберат, че аз сама съм пожелала.

— Въпреки това — на мен трябва да я изпробва!

— Ти какво — противоречиш на свекърва си?

— Зависи от случая! Сега аз не мога да не изпълня дълга си!

Кае и Оцуги все повече се разпалваха. Като че всяка се грижеше да не пострада другата, предлагаше да жертва своя живот и... вмъкваше нови и нови стрели в думите си. Двете съвсем се увлякоха в надпреварата по великодушие и забравиха всичко наоколо.

Сеишу вече не знаеше ще има ли край тази престрелка между майка му и жена му. Но разбираше, че е безсмислено да се намесва. Неизличимата вражда между жената, която го бе родила, и жената, която щеше да роди децата му, не можеше да се премахне с хирургически нож. Той престана да ги слуша и се замисли над онова, което от дълго време не му даваше покой. Какво би станало наистина, ако изпробва упойката върху човек? Такъв случай досега няма регистриран, опасностите несъмнено са големи и не се знае какви ефекти може да се получат, но все пак...

— Да, реших!...

Чули гласа му, двете жени сепнато се обърнаха. Очите на Сеишу блестяха, цялото му тяло се бе напрегнало. Гъстите му вежди бяха сключени в мрачна решителност. Бенката на врата му не трепваше.

— Ще опитам упойката — каза твърдо той. — И с двете ви! Ще ви кажа, когато му дойде времето.

Кае усети, че ще припадне. Като че ли някой с един замах отне всичката ѝ сила, пред очите ѝ започна да причернява. А свекърва ѝ веднага се обади:

— Щом е така, нека аз бъда първата!

Разбраха се да пазят всичко в тайна дори от учениците. На Корику казаха, че брат ѝ ще лекува Оцуги от някаква отдавнашна болест.

Сеишу се зае още по-усърдно да работи върху упойката — трябваше да определи дозата. След около месец каза на майка си да е готова за следващия ден. Оцуги започна да се приготвя. Отиде да си мие косата, но преди това дълго я разчесва с гребен, застанала до кладенеца. Кае дойде да ѝ помогне и бе удивена, когато видя, че от хубавата коса на свекърва ѝ не беше останало нищо. Гъстата черна коса, с която Оцуги се бе гордяла, изглежда, бе спряла да расте и сега стигаше само до раменете ѝ. Кае си спомни, че две години преди това, когато свекърва ѝ стана на шейсет, на главата ѝ нямаше нито един бял косъм. Тогава тя се чудеше как се е запазил цветът на косата ѝ и реши, че сигурно си изскубва белите косми. За разлика от Оцуги, нейната глава вече се прошарваше, колкото и да скубеше ненавистните предвестници на старостта. Но тя просто не бе допускала, че ще види разкошната коса на свекърва си такава къса и жалка.

Оцуги си изми главата няколко пъти. Дълго плакна косата си с топла вода, в която бе разтворила сок от червени водорасли^[1] и кадзура^[2]. На Кае всичко това изглеждаше някак злокобно, сякаш свекърва ѝ се готвеше да умира. Така си и беше — въпреки уверенията на сина си, Оцуги спокойно се приготвяше за най-лошото. Кае хладнокръвно размишляваше какво би станало, ако свекърва ѝ умре, а тя остане жива. Знаеше — съселяните ще възхваляват Оцуги, а на нея ще я съдено до края на живота си да слуша за саможертвата на свекърва си. Изведнъж си спомни, че скоро ще дойде и нейният ред, тогава и тя ще си мие косата край кладенеца. При тази мисъл по тялото ѝ полазиха тръпки. Загледана в стройния гръб на Оцуги, Кае почувства — тази жена цели снаха ѝ да я последва на оня свят. Питаше се само дали има на света друга като Оцуги, която при всичко това най-спокойно да си мие косата край кладенеца.

Зададе се Корику с още едно ведро гореща вода, а край нея подскачаше петнистото кученце, което гледаха напоследък. Бяха го нарекли Киба. Кае реши да се прибира, но в този момент Киба дотича и се разля до краката ѝ. Без да го погледне, тя направи крачка и неочаквано усети нещо меко под крака си. Киба изквича. Кае се дръпна, но беше късно. Кучето започна да вие и да се върти на място

така бързо, че петната по белия му гръб се сляха в едно. После падна на земята. Струйка кръв потече от устата му.

Корику изпищи и покри лицето си с ръце. Ведрото падна, наоколо се разля вода. Кае остана като закована на мястото си с разширени от ужас очи. Не можеше да повярва в това, което бе станало за някакви си мигове. Притича Оцуги.

— Какво си направила пак? Как можа, Кае! Такова ужасно нещо, и то точно в този ден! — От косата ѝ канеше вода, бледното ѝ лице бе изкривено от суеверен страх, но това не ѝ попречи да се възползва от случая да укори снаха си. От несправедливите ѝ упреци Кае бързо се съвзе и стиснала устни, се прибра.

На следващата утрин тя нареди постелята на свекърва си в кабинета на Сеишу. Оцуги легна и зачака. Облякла бе долно кимоно, а косата си бе прихванала със светлосиня копринена панделка, която минаваше и през челото. Обикновено така се връзваха болните, за да не им се разпиляват косите. Лентичката се връзваше на лявото слепоочие, краищата падаха свободно.

Сеишу приготви разтвора. В стаята бяха само тримата — той, Оцуги и Кае. Оцуги пое голямата чаша и тихо попита:

— Кога ще започне да действа?

— Може би след около час — отговори Сеишу.

Той и Кае гледаха, докато Оцуги, с тържествен израз на мъченица, изпи цялата чаша.

— Мислех, че ще горчи — обади се тя накрая.

— Аз я подсладих, за да се пие по-лесно — обясни Сеишу.

— Чудесно е човек да може да заспи така... само като изпие една чаша отвара.

— Моля те, мамо, сега легни и не говори. Упойката е силна и ще започне да действа.

— Добре, добре, лягам. Но преди това искам да те помоля нещо.

— Да?

— Когато Ръохеи се върне от Киото, искам да го осиновиш.

— Да осиновя брат си?

— Да! Това, че нямаш наследник, не ми дава покой. Слушай, слушай — знам, че няма да умра от тази драгоценна смес! Но тая мисъл отдавна ме мъчи и... Моля ти се, направи Ръохеи свой наследник!

— Добре, мамо. Ръохеи учи медицина и ще бъде добър мой наследник.

— Е, сега вече съм спокойна.

Тя остана известно време неподвижна, после дълго наглася косата си и панделката — за да бъде хубава и в постелята! Накрая затвори очи, както ѝ нареди Сеишу.

— Ако почувстваш болки в стомаха, веднага се обади. Кае и аз ще се редуваме да седим до теб.

Оцуги само кимна, сякаш искаше да пази силите си и затова бе решила дори да не говори. В очите на Кае тя беше смешна, вживяла се като актриса в ролята си. Тази жена, внушаваща почит дори от постелята, изглеждаше съвсем различна от разярената жена с разбъркани мокри коси предишния ден. Вгледаше ли се по-внимателно, Кае откриваше малките бръчици около очите ѝ, но дълбоко в сърцето си не можеше да отрече, че и на тези години свекърва ѝ все още беше хубава. Винаги бе изглеждала по-млада от майка ѝ. Кае така и не разбра тайната на нейната красота и младеене.

Вън пристигнаха болни и Сеишу остави двете жени сами. Упойката още не беше започнала да действа. В стаята се възцари тишина. Оцуги лежеше, без да отваря очи, а Кае мълчеше. Огледа се наоколо — доскоро тук, върху покрития с татами под, се търкаляха по няколко кучета и котки. В стаята бе останал някакъв постоянен мирис — смесица от смрад на животни, лекарства, кръв, повръщано. Задушаваща миризма като от разлагащ се труп. Оцуги заспа. Кае се вгледа в лицето ѝ и равнодушно се запита дали като умре Оцуги, смрадта на тялото ѝ ще се смеси с всичката тая миризма.

От ума ѝ не излизаше „последното желание“ на свекърва ѝ, колкото и да се стараеше да не мисли за него. Знаеше — по този начин Оцуги иска изцяло да я отпише от рода Ханаока. Колко съжеляваше сега Кае, че така лекомислено, сама се бе нарекла безполезна жена през онази съдбоносна нощ. Та Сеишу би могъл да вземе за наследник бъдещия съпруг на Кобен, това често се правеше. Тя си спомни далечните дни, когато Оцуги толкова я бе искала за снаха. А сега! Колко я ненавиждаше сега свекърва ѝ! Кае стисна устни и с омраза се вторачи в лицето на спящата. Сигурно беше — свекърва ѝ пожела да пие упойката само за да я постави в неблагоприятно положение пред Сеишу. А може би и за да я накара да сподели съдбата ѝ...

Но Кае имаше за какво да живее — Кобен. „Кой ще се грижи за това дете, докато порасне, докато се омъжи, ако нещо се случи с мен?“ Тази мисъл я ужаси.

Бледото лице на Оцуги се зачерви и тя започнала диша учестено. Отвори за миг очи, видя Кае до себе си и пак ги затвори.

Изглежда, имаше болки. Сеишу бе наредил на жена си да му съобщава, ако забележи промяна в състоянието ѝ, затова Кае отиде да го извика.

Той премери пулса на майка си и я попита чувства ли някъде болка.

— Не, но усещам, че съм гореща цялата — отговори тя.

— Това е нормално, не се безпокой.

— Аз не се безпокоя. И не съм те викала! Кае побърза да те извика!

Целият двор бе пълен с чакащи за преглед. Някои болни идваха от далечни краища, за да се лекуват при доктор Ханаока, и оставаха за дълго време в селото. Обикновено наемаха стая в някоя къща в Хираяма или в околните села, за да могат да идват всеки ден на лечение.

Сеишу се върна в приемната. След около четвърт час Оцуги започна да стене от болка. Кае хвана ръцете ѝ, но свекърва ѝ отблъсна нейните. След малко стенанията ѝ се усилиха и тя, мятайки се, изрита завивките. Когато започна да се дере с нокти по гърдите, Кае стана, за да извика Сеишу. В този момент мъжът ѝ влезе.

— Мамо! Мамо! — Той я хвана за раменете и я разтърси.

Оцуги дойде на себе си и отвори очи. Те бяха силно зачервени.

— Ти ли си, Умпей?

— Чувстваш ли болки?

— Не, не много, болките са поносими... Но ми се струва, че плувам, нося се нанякъде...

— Това може да се очаква, упойката действа.

— Умпей!

— Да, мамо?

— Ти си мой син, нали...

— Разбира се, мамо!

— Само мой, нали?

— Точно така — засмя се той така, сякаш утешаваше малко дете. Щом майка му се унесе отново, отиде при пациентите си.

Оцуги от време на време се задъхваше и тялото ѝ потръпваше.

Кае остана до нея. Не можеше да дойде на себе си от разигралата се преди малко сцена. Как Оцуги, дори със замъглено съзнание, се опитваше да получи признание, че синът ѝ принадлежи на нея, само на нея, а не на жена си!

Като наблюдаваше промените в състоянието ѝ, Кае неволно си спомни раждането на Кобен. Същите бяха резките болки, от които се гърчи цялото тяло. „Хората казват, че първото раждане е най-тежко, затова се помни цял живот. Може би защото е първороден, Умпеи ѝ е най-скъп, затова тя иска всичката му обич!“ — реши Кае поуспокоена.

Оцуги вече беше в безсъзнание. Кае се позасрами от озлоблението си и дори съжали тази нещастна жена, която вярваше, че един син принадлежи само на майка си. После продължи безучастно да си мисли, че, кой знае, Оцуги може и да умре. Или да остане малоумна и да се влачи наоколо като опитните котки и кучета. Въображението ѝ рисуваше все нови и нови картини за бъдещата участ на свекърва ѝ.

Лицето на Оцуги придоби порцеланов оттенък. Тялото ѝ не се помръдваше. Кае премери пулса ѝ — беше нормален. Този път свекърва ѝ не можа да отблъсне ръката ѝ — онази част от мозъка ѝ, в която тлееше омразата, бе приспана.

— Мамо! — Кае се наведе над ухото ѝ. Отговор не последва.

Кае се зае да оправя кимоното на Оцуги, което се беше разтворило от мятането. Видя гърдите ѝ, сбръчкани, жалки, сякаш отделни същества върху все още млечнобялата кожа на тялото ѝ. Уплашена, Кае придърпа краищата на кимоното и събра широко разтворените ѝ крака.

Към обед упойката действаше с пълна сила. Сеишу надникна само колкото да каже, че отива да обядва. Кае, учудена от спокойствието му, не се стърпя и запита:

— Сигурен ли си, че нищо ѝ няма? По едно време така се мяташе! Да не вземе да се нарани?

— Няма такава опасност — отвърна той небрежно. — Сложих в отварата малко татул, но вътре има и противоотрова. Самокитка

изобщо няма и всичко е смесено със саке. Това, което тя пи, не е нищо повече от подсладен алкохол. Сега си отспива, както правят пияните.

Кае бе смаяна. После се разсърди на себе си за съжалението, което бе изпитала към Оцуги. Без силно отровната самокитка на свекърва ѝ, разбира се, нищо нямаше да ѝ стане. Отново се ядоса, като си спомни как Оцуги настояваше, че синът ѝ бил само неин. Дори съжали, че ѝ оправи нощницата — да беше я оставила да лежи така, грозна и отблъскваща!

Сеишу обядва дълго. Като се върна, отново се надвеси над Оцуги:

— Мамо! Мамо! — викна той доста силно.

Оцуги не отговори.

— Аха, помръдна — промърмори той.

Кае още се чудеше дали отварата е била толкова безобидна, както каза Сеишу.

Той отметна завивката и повдигна нощницата на Оцуги. Кае се изненада, но впери очи, за да не пропусне какво ще стане по-нататък. Сеишу пъкна ръка между бедрата на Оцуги и силно я оципа по единия крак.

— О-о — изстена майка му и се размърда по-силно.

— Все още е замаяна, както очаквах — каза Сеишу на жена си.
— Но след около половин час сигурно ще дойде на себе си. Повикай ме тогава.

Кае бе така слисана, че не отговори. Как можеше той, нейният съпруг, да докосва друга жена по най-скритите места, и то в нейно присъствие! Повтаряше си, че жената е майка му, а той е лекар и само опитва на най-чувствителното ѝ място дали реагира, но не можеше да се примири. Как можа да го направи!

Оцуги продължаваше да спи. На Кае ѝ се стори, че лицето ѝ е някак лукаво. Може да не беше изцяло в безсъзнание! Може би знаеше, че синът ѝ я пипа по бедрата, а през това време жена му гледа. Тя просто беше убедена, че свекърва ѝ се преструва на заспала! Не можеше да бъде другояче!

Както Сеишу предрече, след близо половин час Оцуги се събуди. Огледа се наоколо, леко замаяна, и като видя Кае, попита:

— Колко време съм спала?

— Няколко часа.

— Така ли? Нямам представа. Значи упойката е подействала. —
И тя доволна затвори отново очи.

Кае изпита желание да изкрещи в лицето ѝ, че сместа не е била опасна, че опитът всъщност не е извършен и че тя се е събудила от едно ощипване. Но Сеишу бе в съседната стая. Пък и тя никога не би могла да изрече всичко това.

Като разбра, че майка му се е събудила, той дойде веднага. Носеше друга чаша.

— Мамо?

— Да... Свърши ли опитът?

— Да, мамо, свърши. Боли ли те главата?

— Не.

— Виждаш ли добре?

— Да, защо?

— Значи всичко е наред. Сега изпий това.

Оцуги се опита да седне, но не можа. Кае се приближи, за да ѝ помогне. Този път свекърва ѝ, която просто сияеше от щастие, не отблъсна ръката ѝ.

— Това лекарство ли е?

— Не, само за ободряване. То е като силен чай. Може да ти загорчи малко, но гледай да го изпиеш бързо.

Оцуги на няколко глътки изпразни чашата. След като се беше потила много този ден, сега, изглежда, усещаше силна жажда. Блажено усмихната, тя се обърна към сина си:

— Чувствам се прекрасно. Това е голям успех за теб, нали, Умпей?

— Да, мамо. Аз съм ти благодарен — той избягваше погледа ѝ.

Кае едва се сдържа да не прихне. Знаеше, че започне ли да се смее, дълго няма да спре. Но беше немислимо да се изсмее в лицето на свекърва си, и то в присъствието на мъжа си. Затова наведе глава и се постара да си придаде хрисим израз.

Сеишу нареди Оцуги да не става три дни и да яде само рядка супа, като постепенно преминава на нормална храна. Отвън се разнесоха викове и той побърза да излезе — може би имаше спешен случай. Оцуги повика Кае. От много години не беше се обръщала към снаха си с такъв кротък, благ глас:

— Сигурно и ти вече си спокойна. Нали видя, няма нищо опасно. Пък може и да не стане нужда да пиеш и ти упойката.

„Така ли мислиш?“ — за малко щеше да ѝ викне Кае. Как смееше свекърва ѝ да ѝ говори така високомерно! Тя отново изпита почти непреодолимото желание да ѝ каже: „Ти не си пила никаква упойка! Сеишу сам ми каза! Истинският опит ще бъде направен с мен, с мен!“. Но вместо това я погледна смирено и се постара да изрече колкото може по-вежливо:

— Да, мамо, вече съм спокойна и се радвам, че сте добре.

---

[1] *Gloipeltis furcata*. — Б.пр. ↑

[2] *Kadzura japonica*. — Б.пр. ↑

XI

Бяха се уговорили всичко да остане само между тях, но от радост ли, от какво — Оцуги каза на Корику, после на Йонеджиро, а след няколко дни знаеха и учениците. Храбрата майка на лекаря стана предмет на всеобща почит и възхищение. Всичко това така действаше на Кае, че останеше ли насаме с мъжа си, започваше да го моли да направи опита с нея.

— Виж какво, мама не разбира нищо и се хвали наляво и надясно с твоите успехи. Да не стане така, че да се посрамиш! Още утре може да стане това. Представи си, че те помолят да направиш операция с упойка, а? Какво ще правиш тогава?

Сеишу започна да се тревожи. Майка му беше избързала със заключението, че изследванията успешно са приключили.

— Аз съм съгласна на всичко, само и само да не пострада твоето име — продължаваше Кае. — Готова съм да изпия голяма доза. Ти също не смяташ онова за истински опит, нали? Та тя дойде на себе си от едно оципване! А аз помня — котките и кучетата не се събуждаха дори когато ги бодеше с игла. Какво ще кажеш?

— Хм... Досега съм правил отвара с една съставна част татул, без да слагам изобщо девесил, пищялка или самокитка. Мисля, че за човек ще е нужна смес от осем части татул и две части самокитка.

— Добре! Изпробвай я на мен!

Сеишу не можеше да се реши. Кае упорстваше. Това продължи много месеци, докато накрая надделя страстното му желание да осъществи мечтата си, а още повече — стремежът на учения да изведе делото докрай. Шест месеца по-късно Сеишу започна да подготвя втория — всъщност първия истински опит. Изготвеното от него упойващо средство съдържаше голямо количество татул (както цвят, така и семена), малко от отровната самокитка, по малко девесил, пищялка и от билката сенкю. Тази смес доста се отличаваше от отварата, която бе пила Оцуги. Сеишу написа названието и

количеството на всяка от съставките на нова страница от тетрадката си, а съседната остави свободна, за да отбелязва как протича опитът.

Не че Кае искаше да подражава на свекърва си, но преди уречения ден и тя отиде да си мие косата. Грееше топло есенно слънце. Докато се приготвяше, спомни си разочарованието, което се изписа върху лицето на свекърва ѝ, когато Сеишу ѝ каза, че опитът трябва да бъде повторен — този път с Кае. Кобен помагаше на майка си да разпусне косата си — дълга и гъста, но все пак далеч от прекрасната коса на Оцуги на младини. Изми я няколко пъти, а после, докато я сушеше на слънцето, чу Кобен да казва:

— Колко е дълга косата ти, мамо! Кога ще стане и моята такава?

Мина ѝ през ум, че може би няма да доживее да види дъщеря си голяма. Не можа да се сдържи и по бузите ѝ потекоха сълзи.

— Защо плачеш, мамо?

— Не, не плача... Влезе ми вода в очите...

В този момент Кае дочу шумолене някъде зад гърба си и без да се обръща, попита Кобен има ли някой наблизо.

— Да — отговори детето. — Баба стои отзад и те гледа.

Оцуги бе разбрала, че плаче! Сълзите ѝ секнаха, самообладанието ѝ веднага се възвърна. Но освен страха да не се покаже малодушна пред свекърва си, имаше още нещо — искаше ѝ се у дъщеря ѝ да остане споменът, че е имала твърда и безстрашна майка.

Кае реши да не яде вечерта преди опита. Смяташе, че на гладен стомах упойката ще действа по-бързо, пък и се страхуваше да не започне да повръща. На сутринта, преди да облече нощницата, омота глезените и коленете си с шнур и здраво го завърза на един специален възел, който знаеше от баба си. Правеше се така, че колкото повече човек се опитва да се освободи, той повече се затяга. Навремето Кае беше научила много неща от баба си, която на младини бе живяла в самурайски замък. От нея знаеше дори как да борави с малък меч, ако стане нужда. Облече си нощницата и привърза и нея здраво около краката си. Не искаше свекърва ѝ да я оправя, когато започне да се мята. Усмихна се лукаво при мисълта, че щом види как действа упойката, Оцуги ще разбере как е изглеждала и тя самата, докато е била в безсъзнание. Най-после Кае беше готова. Пое от Сеишу чашата, отпи и се намръщи. Той каза, че е подсладил сместа, но все пак нагарчаше.

— Поеми си дъх и я изпий наведнъж — посъветва я Оцуги като по-опитна.

Кае събра сили и на три глътки изпразни чашата. Едва се пребори с желанието да каже на свекърва си да не си въобразява, че това е същата смес, която тя е пила. В следния миг почувства странно парене по езика и гърлото.

— Искаш ли малко вода?

Кае кимна. Езикът и гърлото ѝ вече горяха.

— Мамо, донеси ѝ, моля ти се, чаша вода.

Оцуги веднага донесе вода, но не скри, че ѝ е неприятно да прислужва на снаха си.

„Сеишу не беше толкова внимателен към нея“ — помисли си Кае, но това вече малко я успокояваше. Ненаситно пиеше вода, стомахът ѝ сякаш изгаряше. Едва се сдържаше да не застене на глас. Почувства как пламти лицето ѝ, ставаше ѝ все по-горещо.

— Кобен... Кобен... — изрече тя с мъка, като търсеше погледа на Сеишу.

— Какво Кобен?

— Грижи се за Кобен!

— Не се безпокой, няма нищо опасно.

— Да, но все пак... Кобен...

— Разбрахте.

— Моля те, Кобен е твоето дете...

— Добре. — Сеишу се бе навел над нея.

Пред замъгления ѝ поглед се мяркаше единствено голямата му черна бенка. Не се тревожеше, че Оцуги също е там и я чува. Свекърва ѝ естествено щеше да реши, че Кае се опълчва срещу искането ѝ Сеишу да осинови Ръохей. Кае сама не знаеше дали у нея бе заговорила тревогата за дъщеря ѝ, или се бе обадило и старото съперничество.

Упойката започна да действа много по-бързо и по-силно, отколкото при Оцуги. Стоновете ѝ се чуваха в съседната стая и плашеха селяните, дошли на преглед. Но тя не знаеше това, както не знаеше още, че Сеишу бе извикал Ръоан Шимомура от храма Мъоджи да го замести, за да е неотлъчно при нея. След няколко часа във висока температура и бълнуване, Кае потъна в дълбок сън.

Тя спа три дни и две нощи, а Сеишу бе край нея през цялото време — мереше ѝ пулса, нанасяше нови и нови бележки в тетрадката, а на третия ден се зае да приготвя противоотрова. Постлал си беше да спи до нея, но така и не легна през цялото време. Оцуги също будувa през тези дни и нощи. Седеше мълчаливо отстрани и зорко следеше спящата Кае и действията на сина си, който от недоспиване получи възпаление на очите.

Рьоан не беше идвал у тях, откакто почина Окацу, и поканата да посети отново дома на учителя си го зарадва много. Но радостта му беше краткотрайна. Когато разбра какво прави Сеишу, той пребледня. Знаеше за упойващите свойства на някои растения и от онова, което чу от Йонеджиро, се досети за съдържанието на сместа, приготвена от Сеишу. Но след като Кае вече бе пила от нея, нищо не можеше да се направи. Рьоан бе поразен от куража и готовността за саможертва на тази обикновена, тиха жена, която познаваше, откакто бе влязла в дома на семейство Ханаока. Особено го смая това, че тя сама бе пожелала да се подложи на опита.

Сутринта на третия ден, измъчван от безпокойство, Рьоан спря Оцуги, която тъкмо излизаше от стаята на Сеишу.

— Тя спи от доста време — започна той, решен да изрече онова, което не се решаваше да каже на изнервения и напрегнат Сеишу. — Човешкият организъм не може толкова дълго без храна. Кае трябва да бъде събудена и нахранена — в противен случай може да се случи нещо лошо.

— Тя навярно би се чувствала щастлива да умре, макар че ако това се случи, най-опечалена бих била аз. Никой не се моли повече от мен за нейното спасение. Умпеи си знае какво прави и аз не мога да му се меся... Но ще ти кажа — има нещо, което ме тревожи. — Оцуги снижи глас. — Когато аз пих упойката, събудих се след около час. А Кае... изглежда, е прекалено чувствителна към упойващото средство... Това ще му провали опита! Ах, само да не ѝ стане нещо... Нямах сега да страдам толкова, ако опитът беше повторен с мен, както настоявах. Но тя не искаше и да чуе. Рьоан, моли се за успех, моли се и за нея! Моли се да оживее след всичко това! Стучи ли се нещо със снахата, която самата аз поисках, и то от най-личното семейство в Нате, не знам как ще живея! Макар тя да не се окаже добра съпруга на сина ми, все пак — какво ще кажат хората?

Рьоан остана единствено с впечатлението, че Оцуги се тревожи за съдбата на Кае. Неведнъж свидетел на вечните дразги между майка си и жена си, той се възхищаваше на съгласието и разбирателството, които — струваше му се — съществуваха между жените в семейство Ханаока. Колко благородна бе надпреварата между свекърва и снаха да се подложат на този опит! Рьоан се поклони на Оцуги и я посъветва да иде да си почине.

— Вие сте така уморена, идете да полегнете — започна да я увещава той. — Всички се безпокоим за съпругата на доктора, но ако и вие, неговата майка, се разболеете, ще стане съвсем лошо.

— И дума да не става! Мога ли да мисля за почивка или сън? Не разбирам нищо от наука, но искам да съм редом със сина си и да се моля за неговия успех. Та аз съм негова майка! Чудя се само защо трябваше да ѝ дава такава доза, че да спи три дни, след като опитът с мен беше напълно успешен... Просто не понасям... да гледам как изпитва упойката върху нея! — Гласът ѝ внезапно изтъня и се извиси.

— Защо? — зачуди се Рьоан. — Да не би да използва онези игли? Той си спомни как Сеишу бодеше нещастните котки и кучета и сърцето му се сви.

— Н-не...

— Тогава... какво има?

— Нищо. — Оцуги стисна устни и се отдалечи.

Рьоан беше объркан, но се отказа да гадае причината за странното ѝ държание.

От вълнение и преумора Сеишу не хапна и зрънце ориз през цялото време. Ден и нощ седеше край жена си и се вглеждаше напрегнато в лицето ѝ. Не виждаше и не чуваше учениците, когато сутрин го поздравяваха. Болните, пристигнали за преглед, не знаеха какво става, но усещаха напрежението, царящо в дома на лекаря. Надвечер на третия ден Кае отвори очи.

— Кае, чуваш ли ме? — запита Сеишу, едва сдържайки вълнението си.

Тя кимна и отново затвори очи. Все още не беше дошла напълно на себе си. Главата ѝ лежеше, отпусната върху възглавницата.

От единия ъгъл на стаята Оцуги, неподвижна като статуя, наблюдаваше сина си. През тези дни премисли всичко, което можеше да се случи. Знаеше, че ако Кае умре, нещата ще тръгнат от лошо по-

лошо. Като морски води при отлив хората щяха да се отдръпнат и нямаше да идват при Сеишу за лечение. Можеше и да го осъдят и тогава — край на семейство Ханаока. Затова Оцуги беше се молила Кае да не умре. Но грижите, които синът ѝ полагаше за жена си, и най-вече пощипванията по бедрата събуждаха у нея такава ревност, че в тези моменти желаше смъртта ѝ. Затова когато Кае се събуди, Оцуги не изпита радостта на сина си и остана безмълвна в тъгъла. Миг покъсно лицето ѝ стана мъртвешки бледо. Сеишу отпи от противоотровата, наведе се над жена си ѝ започна да пуска през устните си в нейните устни!

Кае поемаше течността, без да знае, че пие от устата на мъжа си. Когато в един момент езикът ѝ се раздвижи и допря до устните му, Сеишу го докосна със своя език, после притисна устата си към нейната, за да разтвори още повече устните ѝ. Пред очите на втрещената Оцуги тези нежности продължиха, докато Кае изпи цялата чаша. След това, успокоена, тя заспа.

Сеишу отново премери пулса ѝ. Лицето му гореше от щастие, когато се обърна към Оцуги и заговори като малко момченце, което бърза да разкаже на майка си какво е направило:

— Мамо, тя вече е добре! Всичко е наред! След около час ще дойде на себе си!

Около устата му бяха останали тъмни петна от противоотровата, в която имаше и отвара от черен боб. Вперила слисан поглед в зацапаните му устни, Оцуги не можеше да издаде звук.

— Сега, моля те, свари от онази вкусна оризова супа, както само ти я правиш! Донеси и три жълтъка, трябва да ги изпие. Та тя не е яла три дена!

— Ти също не си ял — обади се Оцуги задавено.

— О, да... Тогава аз ще ям тук с нея.

— И ти ли ще ядеш супа?!

— Защо не? След гладуване най-добре е да се почне с лека храна. Сега Кае ще трябва бързо, много бързо да възстанови силите си! А, донеси и за мен яйца. Ще ги пием сурови!

Една покрусена жена излезе от стаята на Сеишу. Тя не бе пропуснала да забележи, че синът ѝ се държа много по-различно, отколкото при нейното събуждане след упойката. Повъртя се из кухнята, пусна две шепи ориз в една съдина, а в мислите ѝ бе само

едно — защо Сеишу не покани и нея да яде с тях. Та тя също не бе яла тези три дни! Отиде до кладенеца и взе да мие ориза, като внимаваше да не падне зрънце на земята. Не можеше вече да се сдържа и заплака. Пред очите ѝ отново и отново изникваха непоносимите картини — Сеишу пъха ръка под кимоното на жена си, притиска устните си към нейните.

От другия край на двора се зададе Йонеджиро и като видя Оцуги при кладенеца, се учуди. Не се случваше тя да мие ориз — обикновено тази работа вършеха прислужниците или Корику. Оцуги не обичаше да пере и да мие, защото си пазеше ръцете, и това го знаеха всички.

Още повече се учуди той, когато забеляза, че раменете ѝ се тресат, а по бузите ѝ се стичат сълзи.

— Какво е станало? — разтревожи се Йонеджиро.

— Кае се събуди — отговори хлипаща Оцуги, която го видя чак в последния момент. — Умпеи е толкова щастлив. Каза, че ще ядат супа заедно. Заедно!

Йонеджиро хукна към пристройката, където живееха учениците.

— Съпругата на доктора се е събудила! — завика той. — Опитът е излязъл сполучлив! Сега видях майка му — плаче от радост!

Всички наскачаха. Първ се обади Рьоан Шимомура, най-старшият:

— Добра новина донесе! Достойни за преклонение са и майката, и жената на доктора — и двете рискуваха живота си, за да постигне той целта си!

Всички бяха съгласни. Когато вълнението поутихна, Шутеи Накагава изрече това, което го вълнуваше:

— Три дни в безсъзнание! Не е ли твърде много? Ще може ли тя след това да се възстанови напълно?

Никой не отговори.

Сеишу собственоръчно хранеше жена си със супата, в която бе пуснал и суров жълтък. Самият той във вълнението си едва се сецаше да отпие някоя глътка. На коленете му бе разтворена тетрадка:

— Сънува ли нещо?... Не? Да или не? — Кае още не можеше да говори и той сам си отговаряше, като следеше какъв знак ще направи тя с очи. — Боли ли те главата?... Усещаше ли болки? Наистина ли?... Как се чувстваш сега? Безсилна?... Спи ли ти се?... Можеш ли да мръднеш?... Не, недей, сигурно не можеш... Можеш ли да си вдигнеш

крака?... Не, не се опитвай... Болят ли те ръцете, краката?... Не те болят, така ли?

Макар да не ѝ се ядеше, Кае бе толкова щастлива от грижите на Сеишу, че изгълта всичката супа. Освен това искаше да покаже, че е съвсем добре на свекърва си, която, след като донесе паницата, пак се настани в ъгъла.

— А, исках да те питам, Кае — какъв е този възел? — Сеишу бе привършил със записките.

Кае очакваше този въпрос, защото знаеше, че е откривал краката ѝ, и за да прикрие смущението си, опита да заговори.

— Не, не, по-добре мълчи сега. Може да те заболи главата.

— Това е... самурайски възел... Знаем го... от баба ми — изрече с усилие тя.

— Как се нарича?

— Не знам... Но тя казваше... ако човек е завързан така... колкото повече мърда толкова възелът се затяга...

— Я да опитам.

Сеишу се извърна към майка си и поиска връв. Оцуги отначало реши да му даде шнура, придържащ пояса на кимоното ѝ, после се отказа. Тръгна да излиза, но отново промени решението си, свали шнура и му го подаде.

Сеишу протегна крака — стигаха до възглавницата на Кае — и започна да ги завързва.

— Така ли? Първо насам, после така... След това?

Едната страна на връвта се омотаваше два пъти около другата. Двата края се пъхваха изотдолу в образувалия се клуп и се издърпваха силно в противоположни посоки. Сеишу се запали по този възел и забрави всичко наоколо. Той разтвори кимоното си и започна да опитва възела около коленете и бедрата си — като дете, захласнато в нова играчка.

— Мамо, гледай! Колко е просто, а какъв възел се получава! Доктор Каспар не го е знаел. Та той може да се използва за спиране на кръвоизливи! Това е то — само потомка на самураи умее такива неща!

— Наистина — отзова се Оцуги, като се усмихваше снизходително. С нея бе станала някаква промяна — чувстваше се, че отново излъчва сила и увереност. Решила бе, че идва нейният ред за следващия опит и тя ще се представи още по-достойно.

Мина близо половин месец, докато Кае се почувства нормално. До клозета започна да ходи сама чак седмица след опита. През това време я обслужваше Оцуги. Кае страшно се измъчваше и неведнъж настоя Кобен да поеме тези грижи, но свекърва ѝ не искаше и да чуе. Започнала бе да се отнася към Кае с изключително внимание. Няколко пъти ѝ разказа как се е молила за спасението ѝ през тези дни. Отстрани изглеждаше, че няма по-добра и грижовна свекърва на света.

— Наистина ли спях три дена? — попита веднъж Кае.

— Да.

— О, колко ли тревоги сте имали с мен! Вие, мамо, спяхте само няколко часа, затова не ми създадохте никакви грижи.

Кае нарочно подхвана този разговор, за да накара Оцуги да разбере най-сетне, че върху тях двете са били изпробвани различни упойки. Но свекърва ѝ прие внимателно подбраните думи най-спокойно. Тя твърдо вярваше, че ѝ предстои да изпълни още по-важна роля от снаха си при следващия опит.

И докато всички се възхищаваха от разбирателството между двете жени, омразата помежду им, за която нямаше отдушник, растеше. За това, без сами да знаят, допринасяха околните. Учениците на Сеишу идваха да посетят Кае и не се скъпяха на възторжени изрази и похвали в присъствието на Оцуги — дотогава единствен обект на тяхната почит. Кае, която чувстваше прикритата студенина в отношението на свекърва си, мечтаеше само по-скоро да се освободи от грижите ѝ.

Веднъж в клозета тя огледа внимателно краката си и видя синините и ожулената кожа на местата, където бе минавала превръзка. Значи и тя беше се мятала като Оцуги. Като нея имаше и синини от вътрешната страна на бедрата — сигурен знак, че Сеишу бе проверявал по познатия ѝ начин дали реагира. Естествено беше я щипал пред майка си!

В този момент Кае почувства, че ѝ става лошо от миризмата в клозета. Започна да повръща, после ѝ се зави свят и политна към стената. Удари си силно главата и падна. Чула шума, Корику се притече и я изведе навън. Кае се посвести и дори ѝ се усмихна благодарно, без да забележи уплашения поглед на зълва си. През тези дни тя се чувстваше щастлива и не обръщаше внимание на слабостта. Мина още много време, докато се почувства съвсем здрава.

XII

Беше първият истински пролетен ден. Кае переше край кладенеца. След мразовитите зимни месеци допирът на студената вода сега беше приятен. Докато търкаше и извиваше дрехите, тя от време на време се усмихваше при спомена за разговора с Оцуги същата сутрин. Сеишу бе отишъл в странноприемницата при някакъв болен и само Кае седеше в стаята, когато Оцуги се събуди след упойката, която беше пила предишния ден.

— Колко спях? — попита тя.

— А, събудихте ли се вече? Как се чувствате? — запита Кае.

Но Оцуги, сигурна, че е била под упойка по-дълго от снаха си, повтори въпроса:

— Колко дни минаха?

Кае се поколеба какво да каже. Голямо удоволствие щеше да е за нея да отговори: „Само една нощ“. Но успя да се сдържи. Знаеше, че упойващото средство, което Сеишу приготви този път, целеше да даде бърз ефект, но само толкова. В него нямаше от отровната самокитка. Оцуги наистина заспа веднага, но всеки път, когато Сеишу я оципеше по ръката, тя се размърдваше.

И тъй като нямаше нищо опасно, той спокойно бе излязъл. Майка му естествено не подозираше, че беше пила просто една по-силна доза приспивателно. Според Кае мъжът ѝ отстъпи да направи нов „опит“ само защото му омръзнаха настояванията на Оцуги.

Като подбираще внимателно думите си, Кае отговори:

— Не знам колко спяхте. Много съм уморена, защото бях на крак през цялото време. Наистина не си спомням колко дена минаха, простете ми.

Оцуги не се задоволи с този отговор. Погледът ѝ говореше: „Как може да си толкова глупава, че да не помниш!“. Но изрече любезно:

— Колко съжалявам, че съм ти причинила тревоги. Иди да поспиш. Сега се чувствам добре.

— О, не се безпокойте за мен. Ето, пийнете от този чай. Той е за премахване въздействието на упойката.

— Къде е Умпеи? — попита Оцуги строго, защото си спомни как синът ѝ даваше противоотровата на Кае. А тя трябваше да държи чашата сама!

— Той отиде в странноприемницата, извикаха го по спешност.

Оцуги отблъсна ръката на Кае и сама изпи горчивата течност. Полегна отново, но след малко пак се обади:

— Този опит сигурно ще е по-успешен от предишния, защото не се чувствам слаба като теб и сигурно няма да лежа толкова дълго.

— Как се чувствате?

— Малко съм немощна, но сигурно защото не съм яла. Все пак имам повече сили, отколкото ти след онзи опит...

— Да, така е. Само вие, мамо, можете да издържите такова нещо. Просто ме е срам от себе си!

— Не, не исках да те обидя! Според мен понесохме опита различно, защото Умпеи този път приложи по-добра упойка. Трябва да се радваш за успеха му.

— Радвам се... И той ще бъде доволен, сигурна съм. Все пак, мамо, не трябва ли да си починете малко?

— Наистина не подхожда на човек, минал такова изпитание, да е бърлив — каза със задоволство Оцуги. Затвори очи и скоро се унесе в спокойна дрямка.

Малко след това Сеишу се върна. Кае чу стъпките му и се измъкна от стаята.

— Хубаво, че се връщате. Мама току-що се събуди.

— А, добре.

— Тя се радва, че опитът излязъл толкова успешен.

— Защо мисли така?

— Защото се чувства много по-добре, отколкото аз тогава.

— Това е естествено.

— Какво да ѝ приготвя за ядене?

— Оризова супа, няма нужда от нищо по-специално.

Кае приготви супата, после излезе навън да пере. Цяла нощ бе седяла край постелята на Оцуги и само от време на време задремваше. А Сеишу, след като Оцуги заспа, се изтегна на пода до нея и не мръдна до сутринта. Кае знаеше, че свекърва ѝ ще пита Сеишу колко време е

била под упойка и той няма да съобрази веднага да я излъже. Известно беше, че не щади много чувствата на пациентите си. Кае просто си представяше как ще отговори най-спокойно: „Мамо, та ти вчера пи упойка“.

Тя взе да пори едно кимоно на Кобен, за да изпере отделните парчета, и видя да минава Корику.

— Корику, занеси, моля те, на мама оризовата супа, малко туршия от сливи и едно яйце. Аз ще трябва да свърша с прането, докато не се е стъмнило съвсем.

— Докато не се е стъмнило ли? — повтори учудено Корику. Денят бе ясен, а слънчевата светлина дори прекалено ярка за началото на пролетта. Толкова ли беше голямо прането на Кае? Надникна в легена и видя, че би го свършила до обед.

— Да, мислех, че денят ще е хубав. Но сега нещо притъмнява, та бързам да привърша тази работа. — Кае не забеляза как я гледа Корику — сякаш не вярва на ушите си.

— Аз... — започна зълва й, после се овладя и побърза да попита: — Какво казваш — супата, туршия и един жълтък, така ли?

И тя забърза към къщата. Но този ден й беше писано още едно тягостно преживяване.

— Кога пих упойката? — попита я майка й, когато Корику влезе с подноса.

— Вчера следобед.

— Така ли? — Оцуги беше озадачена.

— Че защо ще те лъжа?

— Не само ти — и Умпеи каза, че е било вчера, значи сигурно е така.

— Защо питаш, мамо?

— Кае каза, че съм спала дълго, толкова дълго, че е объркала дните.

Корику премълча. По бузите на майка й потекоха сълзи на обида и гняв.

XIII

Няколко месеца по-късно, в началото на лятото, умря Кобен. Една обикновена настинка се обърна на пневмония и докато разберат какво става, детето си отиде. Изчезна, сякаш подгонило пеперуда в полето, се изгуби от поглед някъде в далечината. Кае, с разяждана от тревога душа, не се откъсваше от постелята на дъщеря си. Понякога усещаше спускащия се около нея мрак, но като виждаше как животът напуска крехкото телце, струваше ѝ се, че очите ѝ помръкват, защото гасне светлината на нейния живот. Раздялата бе непоносима. Когато зърна Кобен в мъничкия ѝ ковчег, Кае бе обзета единствено от мисълта да умре и тя, за да си отиде от този свят заедно с детето си. Малката урна с праха положиха в земята редом с надгробните плочи на другите членове на семейство Ханаока край Езерото на перуниките. Церемонията по кремацията и погребението Кае изкара в някакъв унес. Сълзите ѝ рукнаха, когато всичко беше свършило.

— Никой не знае какво е да останеш жива, а детето ти да умре! Само който е загубил рожба, може да разбере мъката на майката... — нареждаше Кае, опряла глава на рамото на Оцуги.

— Плачи, Кае, щом можеш да плачеш, плачи... Сълзите облекчават... Страшното идва, когато очите ти пресъхнат... Тогава мъката те сграбчва с такава сила, че душата ти се къса... Откакто се помина Окацу, няма ден да не съм пожелала да я последвам...

— Това искам и аз... Като си помисля, че дъщеричката ми остана там... сама... под ирисите...

— Злочеста съдба...

— О, мамо...

Двете плачеха прегърнати. На Кае се струваше, че сълзите им сякаш измиват дългогодишната неприязън между тях. Трогната от съчувствието на Оцуги, тя се разкая за омразата си към нея. Дали смъртта на Кобен не бе наказание за това, че ненавиждаше свекърва си? При тази мисъл сълзите ѝ рукнаха с нова сила.

Двете не забелязаха Корику, която с недоверчив поглед ги наблюдаваше отстрани.

Корику, вече тридесет и пет годишна, бе поела изцяло от майка си домакинските задължения. В дома прииждаха все повече ученици и се наложи да направят още една пристройка. Корику надзираваше прислужниците, разпределяше работата им — пране, чистене, готвене. Но всичко вършеше така тихо и незабележимо, че никой не усещаше присъствието ѝ и не придаваше значение на ролята ѝ в къщата.

Както предрече Оцуги, с течение на времето мъката започна да разяжда душата на Кае още по-силно. Но за разлика от свекърва ѝ, сълзите ѝ не пресъхнаха. Минаха близо три месеца, а тя не спираше да плаче. Зачервените ѝ очи пареха, непрекъснато я болеше глава. Денем гледаше да се залиса с домакинската работа и само от време на време спираше, за да избърше ненадейно бликналите сълзи или да притисне с длани слепоочията си. Но нощем и скръбта, и болките се усилваха. Започна да усеща, че заедно със сълзите от очите ѝ тече някаква жълтеникава гъста течност, но не ѝ обърна внимание.

По едно време Кае забеляза, че Сеишу спи много дълбоко и няколко пъти едва го разбудиха за спешни случаи.

— Да не взимате нещо за сън? — обърна се тя към мъжа си веднъж.

— А, досетила си се. Понякога пия от една смес, която действа като приспивателно. Иначе не мога да спя, не мога да си почина...

— Не можете ли без приспивателно? — разтревожи се Кае. — Ами ако... нещо ви стане, както спите, какво ще правим? Няма и да разберем, нали спите сам в стаята си... А ако не се събудите за някой спешен случай? Какво ще кажат хората?

Сеишу не отговори. Разбираше, че жена му е права, но го изненада тревогата ѝ. Сълзите напиреха в очите ѝ. Неочаквано тя каза:

— Искам пак от... онази упойка...

— Слушай, сместа, с която правихме опита, беше много силна. След като видях как ти подеиства, разбрах, че трябва да намалая дозата, и това ми стига. Повярвай, Кае, ти направи достатъчно!

— Да, но мама два пъти...

— На нея давах най-обикновено приспивателно!

Всъщност Кае вече не изпитваше никакво желание да си съперничи с Оцуги. Просто след смъртта на Кобен собственият ѝ

живот загуби всякаква стойност. Струваше ѝ се, че би могла да е полезна единствено за опитите на мъжа си. Имаше и още нещо, което таеше дълбоко в себе си. Тя жадуваше да изпита отново забравата, която даваше упойката. Да потъне отново в онзи унес, да не си спомня нищо! Понякога дори си мислеше, че по някакъв необикновен начин упойката ще я излекува завинаги от мъката ѝ.

От този ден Кае започна отново да настоява. Отначало Сеишу не искаше и да чуе. У него дълго се бореха противоречиви чувства. Мъчеха го угризения на съвестта, че ѝ е дал толкова голяма доза, но, от друга страна, знаеше, че през двете години оттогава е отишъл далеч в изследванията си. Сега се чувстваше много по-уверен в себе си. Накрая желанието да извърши истински опит отново взе връх. Един ден той хвана ръцете ѝ, стисна ги и каза:

— Добре, Кае.

— Да — промълви тя.

Сълзите ѝ отново потекоха. В последно време се разплакваше от най-незначителния повод. И всеки път усещаше все по-остра болка в очите.

Когато Оцуги научи, свъси вежди и от устата ѝ се отрони само едно:

— А, така ли?

Думите ѝ прозвучаха на пръв поглед безучастно, в тях липсваше топлотата, която се прокрадваше в тона ѝ към Кае, откакто умря Кобен.

— Значи така... — повтори Оцуги след малко, като се опитваше да прикрие недоволството си. Пред Сеишу не трябваше да се показва лоша!

Когато дойде уреченият ден, тя си мълча през цялото време. Обади се чак когато Кае, вече готова, седеше в очакване в постелята.

— Сега Кае мисли същото, което и аз... след смъртта на Окацу... — промърмори Оцуги.

Нито снаха ѝ, нито синът ѝ обърнаха внимание на думите ѝ. Сеишу приготвяше разтвора — взе чаена чаша, напълни я донякъде с топла вода, размеси я с малко sake и накрая изсипа някакъв тъмночервен пращец.

— Не е ли малко? — обади се пак Оцуги.

Остана неподвижна и с каменно лице наблюдаваше как синът ѝ хвана Кае за брадичката и изсипа в устата ѝ част от сместа, която той

наричаше цуненсан. Въпреки озлоблението си тя предчувстваше, че именно този опит ще бъде най-сполучливият. Зае се да пресмята наум колко години бяха нужни на Сеишу, докато изнамери най-подходящия разтвор, и отсега ликуваше за бъдещия успех на сина си. Докато седеше все така чинно и дори грациозно за своите шестдесет и осем години, се замисли за своя живот. Знаеше, че всички ученици на Сеишу, които, разбира се, бяха чули историята от нейната младост, я смятаха за необикновено хубава. Но съзнаваше и друго — нито един от тях не би отрекъл, че е стара жена. А от старостта тя се страхуваше повече, отколкото от смъртта.

Кае постепенно се унасяше. Новата упойка действаше по-бавно от предишната и не предизвикваше болки в гърдите. Затова когато изстена няколко пъти, Сеишу разтревожен се надвеси над нея:

— Какво има?

Кае само поклати глава. В замъгленото ѝ съзнание неочаквано се бяха възстановили и придобили смисъл думите на Оцуги. Струваше ѝ се, че разбира какво бе накарало свекърва ѝ да поиска упойката преди три години и че сега тя изпитва същите чувства. Дали пък Оцуги не искаше да изтъкне отново, че ѝ принадлежи заслугата първа да се подложи на опит? Не ѝ се вярваше. Навярно свекърва ѝ просто искаше да сподели чувствата си с друга майка, изгубила детето си. Каквото и да бе искала да каже Оцуги, Кае усещаше как постепенно всичко ѝ става безразлично. Какъв смисъл имаше целият този техен спор? Единственото, което Кае сега желаше бе да заспи и да сънува Кобен... Скоро упойката започна да действа с пълна сила и тя изпадна в безсъзнание.

Въпреки увещанията на Оцуги Сеишу не се помръдна от постелята ѝ. Към полунощ премери пулса на жена си и подробно описа състоянието ѝ в тетрадката. Когато я щипеше за крака, тя не помръдваше, нито издаваше звук. Шнуровете, които бе оплела около тялото си, не се врязваха в кожата ѝ. Сеишу беше доволен от наблюденията си. От другия край на стаята го следеше неотлъчно погледът на майка му.

Рано сутринта Кае дойде на себе си. Единственото, което усещаше, бе нетърпима болка в очите.

— Кае, будна ли си?

— Да...

— Можеш ли да седнеш?

— Ще се опитам...

Опряна на ръката на Сеишу, тя полека се изправи и седна. Той си отбеляза наум, че предишния път Кае въобще не можеше да помръдне. С треперещи ръце тя пое чашата с противоотровата. На вкус напомняше много отварата от черни бобови зърна, която ѝ бе дал след първия опит. Докато пиеше, болката в очите така се усили, че повече не можеше да сдържа. Тя покри лицето си с ръце и падна възник на постелята.

— Кае, какво ти е?

— Извинете ме, но не мога...

— Какво чувстваш? Боли ли те нещо? Каж ми!

— Очите ми...

— Какво?

— Очите... много ме болят... И главата също...

Тревогата, която се изписа на лицето му, не остана незабелязана за Оцуги.

— Откакто умря Кобен, Кае плаче толкова много, че очите ѝ са все възпалени — побърза да се обади тя. — Сигурна съм, че болките ѝ нямат нищо общо с упойката. Един студен компрес ще оправи работата.

Тя пъргаво стана и излезе. Намери една кърпа за лице и отиде да я намокри. Край кладенеца Корику и прислужниците миеха зеленчуци за обета.

— Как е Кае? — попита Корику.

— Току-що се събуди.

— Наистина ли? Този път всичко е свършило по-бързо.

— Хм, сигурна съм, че каквото изпитва тя, понесох и аз предишния път. Но тя вдига толкова шум около себе си!

— Защо? Какво има?

— Оплаква се, че я болели очите! Един студен компрес и ще ѝ мине!

— Какво ѝ е на очите? — лицето на Корику се изкриви от страх.

— Ами нали толкова плаче, откакто умря Кобен... От това я болят очите! А Умпеи е седнал да се тревожи, защото мисли, че нещо ѝ е станало от неговата упойка. Ама и тя пък, не може малко да потърпи! Толкова е несъобразителна!

— Мамо! — извика Корику.

Сепната от тона ѝ, Оцуги вдиша поглед и видя вместо хрисимата си дъщеря една разгневена жена. Прислужниците също спряха работа смаяни.

— Това няма нищо общо със сълзите! Очите ѝ започнаха да отслабват още преди да умре Кобен! Как не си забелязала, мамо? Всичко започна много по-отдавна... Тя е толкова търпелива, мислиш ли, че ще вземе да се оплаква от нищо? Трябва веднага да кажеш на Умпеи. Ако не искаш, аз ще му кажа! Очите я болят от упойката, която пи преди две години!

Оцуги остана поразена. Думите на дъщеря ѝ я шибаха като камшик. Та тя наистина не беше забелязала, че нещо не е наред с очите на снаха ѝ! Внезапно мислите ѝ се насочиха съвсем другаде и Оцуги така се развълнува, че не забеляза как Корику се упъти към стаята на Сеишу. Опита се да се разсее с нещо и взе да топи кърпата във вода, но ръцете ѝ започнаха да треперят. „Ако това, което казва Корику, е истина — а тя не е от тези, дето лъжат, — какво излиза тогава? — напирарах въпроси в главата ѝ. — Защо упойката не е повлияла така и на мен? Излиза, че аз съм просто една безчувствена твар! Така ще мислят всички... И ще възхваляват само Кае за саможертвата ѝ!“ Повече от когато и да било досега тя се почувства нещастна и... стара жена.

Направиха на Кае компрес за очите — парче коприна и отгоре мократа кърпа. Постепенно болките ѝ намаляха, тя спря да стене и заспа.

Сеишу седеше, поразен от това, което чу.

— Как е станало? Защо никой не ми е казал? Вие трябваше да ми кажете! — възкликаваше той.

Единственото, което му носеше утешение, бе увереността, че новата упойка не може да има толкова вредно въздействие. Сърдеше се на Кае, че е мълчала, ядосваше се на майка си и на сестра си, че не са му казали толкова време.

— Но аз не знаех... Кае никога не ми казва нищо... — изстена Оцуги и отново започна да трепери, като виждаше как Сеишу се гневи все повече и повече.

Корику се разтревожи за майка си и я изведе от стаята. Докато я подкрепяше, тя забеляза изтънелите ѝ ръце, попревития ѝ гръб и за

първи път разбра колко е остаряла. Двете не си размениха нито дума.

Към обед Кае се почувства по-добре и Сеишу я накара да похапне.

— Простете, че ви накарах да се тревожите — обърна се тя виновно към мъжа си.

— Опитай се да ядеш сега. Боли ли те някъде? — В гласа му се долавяше странна нежност.

Кае се опита да сравни състоянието си след първия и сегашния опит. Общо взето, сега не се чувстваше много зле, само дето шията, ръцете и краката ѝ бяха като изтръпнали.

— Ето тук малко ме боли, като че ли съм се ударила — през завивките тя посочи коляното си.

— О, аз те ощипах там, силно те ощипах. Но ти не се помръдна — отговори Сеишу. Двамата се засмяха.

— Къде е мама? — попита след малко Кае.

— Тя беше уморена и отиде да си почине.

— Благодарна съм за грижите ѝ... Сега трябва да е към полунощ, а?

Стаята беше залята от ярка слънчева светлина. Кае премигна няколко пъти с влажни очи, но не можа да види Сеишу.

— Кае — той внимателно я сложи да легне отново. — Болят ли те очите?

— Вече не толкова...

— Сигурна ли си?

Той повдигна клепачите ѝ, за да провери зениците — никаква реакция на светлината! Сърцето му се сви. Изчезна и последната искрица радост от успеха, която още таеше у себе си. Сеишу осъзна случилото се и вместо лекаря, у него заговори съпругът. Кае не можеше да види как той се опитва да се пребори със сълзите и голямата черна бенка на шията му се движи нагоре-надолу...

Минаха дни, месеци. Кае се възстанови изцяло от опита, но остана сляпа. Постоянно терзан от жестоко разкаяние, Сеишу все гледаше да е край жена си и само тя беше в мислите му. Мъката за нея не го напусна дори в деня, когато погребяха майка му. Когато удари часът ѝ, Оцуги угасна тихо и незабелязано, както лист се отронва и пада на земята.

Преди да умре, тя лежа известно време болна. Кае не можа да се грижи за свекърва си, нито да види колко беше остаряла в залеза на годините си. Оцуги издъхна през една нощ, толкова мразовита, че цялата градина бе покрита със скреж. Кае седеше край постелята ѝ и се молеше, но през цялото време се опитваше да надвие гаденето — свекърва ѝ си отиде от този свят, без да узнае, че снаха ѝ пак е бременна.

Най-малкият брат на Сеишу — Ръохеи, още учеше за лекар в Киото. Джихеи не можа да дойде навреме. На погребението бяха само Сеишу, Корику и Кае. Прахът на покойната бе положен в земята редом с гробовете на другите членове на семейство Ханаока край Езерото на перуниките.

XIV

През първата година на периода Кьова^[1] Кае роди син, когото нарекоха с детското име на Сеишу — Умпеи. Когато Корику ѝ каза, че детето изцяло прилича на баба си, тя ни най-малко не се подразни. Неприязънта към Оцуги, загнездила се в нейната душа, изглежда, се бе стопила със смъртта ѝ.

— Значи Умпеи ще бъде красиво дете, Корику — отговори спокойно Кае.

Сега, когато Сеишу вече имаше свой син, тя не се тревожеше, че може да осинови Рьохеи. Знаеше, че малкият Умпеи ще наследи баща си дори ако Рьохеи бъде осиновен. Появил се бе дългоочакваният наследник, за когото бленуваха и тя, и Оцуги — всяка посвоему. Колко бе щастлива Кае, когато го роди! Тя вече не се надяваше, че ще има деца. За него гърдите ѝ бяха пълни с мляко — повече мляко, отколкото му беше нужно, и тя се чудеше на това, защото навремето изобщо не бе имала кърма за Кобен. Когато Корику го донасяше гладен и разплакан и го слагаше на скута ѝ, Кае бързаше да поднесе налятата си гърд към устицата му. В тези мигове тя беше щастлива.

Сеишу вече бе прочут лекар, пръв в провинция Кишу. Умпеи беше на две годинки, когато владетелят на провинцията покани Сеишу на аудиенция и го удостои със самурайско звание, което му даваше правото да носи меч. Макар той да бе равнодушен към такива почести, по настояване на учениците — вече над тридесет — отпразнуваха тържествено случая в семеен кръг. Тогава му дойде идеята в чест на паметното събитие да построи отделна къща за жена си и сина си. Скоро къщата беше готова — малка, но много удобна.

Въпреки слепотата Кае прекарваше дните спокойна и радостна, защото чувстваше обичта на околните. Тя като че ли бе платила за сегашното щастие с цената на зрението си. Разбира се, страдаше, че не може да види лицето на детето си, но не съжаляваше за миналото. Научи се по поведението на гостите да различава кои се отнасят към нея с истинско уважение. Когато, съпроводена от прислужница, се

разхождаше из полята около Хираяма, знаеше, че щом я видят, селяните спират работа и казват: „Ето, това е съпругата на доктора“. Най-важното за нея беше, че в легендата за семейство Ханаока централното място вече не принадлежеше на Оцуги — сега главната героиня бе тя. Имаше още една промяна, която Кае не осъзнаваше, макар да бе станала именно с нея. Откакто се премести в новата къща, тя сякаш стана друг човек — по-сигурна и спокойна в движенията си, по-грациозна дори. Онези, които идваха да я посетят, намираха една зряла, уверена в себе си жена. Без сама да знае, Кае все повече заприличваше на покойната си свекърва.

— Хайде да идем малко на минерални бани, а? — подхвана един ден Сеишу. — Какво ще кажеш?

— Не знам ще намерите ли време, нали имате толкова работа...

Сеишу се бе излегнал на новите татами, а Кае седеше чинно с ръце на коленете. Както и при други техни разговори, тя повече мълчеше и го оставяше да каже докрай какво е намислил.

— Не че ми е омръзнало да преглеждам болни, но... Как да ти кажа, тази работа не ме задоволява! След като определя от какво е болен един човек и как трябва да се лекува, загубвам всякакъв интерес. Разбира се, има и случаи, които остават неразрешими за мен... Но казвам ти искрено, омръзна ми да режа циреи!

Кае си спомняше добре времето, когато мъжът ѝ бе погълнат от работата над упойката и знаеше що за човек е той. Ако работата не разпалваше интереса му, ако не го въодушевяваше, не беше удовлетворен. Сега, след като бе свършил изследванията, нямаше къде да насочи вниманието си и беше станал раздражителен и капризен — също като малкия Умпеи, който се развеселяваше само като получи нова играчка. Да, сега Кае разбираше мъжа си много добре.

— Освен това има още нещо... Краката ми...

— Какво ви е на краката?

— Схващат ми се. Това е, защото... правих някои опити със себе си...

Кае поразена мълчеше. Значи той също бе опитвал упойката! И нещо му беше станало на краката! Сега разбра защо напоследък Сеишу все гледаше да легне и избягваше да седи на колене.

Неочаквано от двора долетяха възбудени викове. Сеишу се надигна. Докато Кае напрягаше слух да разбере какво става, в стаята се

втурна Йонеджиро.

— Учителю! Докараха една жена, намушкана от бик! — събщи той развълнувано.

— Къде е прободена?

— В гърдата.

Очите на Сеишу блеснаха.

— В гърдата ли казваш?

— Да, така я е мушнал с рога, че гърдата ѝ виси цялата разпрана, едва се държи! Всичко отвътре се вижда! Ако беше мъж, да го е пробол направо в сърцето. И тая женица сигурно няма да я бъде, ама на, още диша...

— Сега ще видим! — възкликна Сеишу, вече при вратата. — Досега само са повтаряли, че ако се отреже гърдата на жена, тя ще умре. Никой не се е и опитал да докаже! Но ще видим! Бързо пригответи инструментите и дезинфекцирай всичко!

Сърцето на Кае силно заби. Тя разбра — от стаята излезе един нов човек. Знаеше, че Сеишу винаги се е стремил да направи такава операция — спомни си какво разказваше първата вечер, след като се върна от Киото, и колко страдаше по времето, когато се разболя Окацу, от това, че не му достигат знания и умение да я оперира. В паметта ѝ изникна картина от онова време — Окацу, вече на смъртно легло, с чудовищно уголемена гърда, а край нея, безпомощен и отчаян, седи мъжът ѝ... „Како!“ — промълви Кае и събра молитвено ръце. Тя се молеше за прошка на покойната от десет години Окацу, защото разбра, че чак сега дойде времето Сеишу да проучва законите, но които функционира човешкото тяло, и да намери отговор на въпроса дали наистина гърдите са неделима част от организма на жената. Представи си го, напрегнат и съсредоточен, надвесен над полуживата жена. Налива в устата ѝ упойката, с точни, отмерени движения попива кръвта, изчиства раната и зашива разкъсаната плът. Молитвата на Кае продължи дълго. Тя се моли не толкова за наранената жена, колкото за успеха на мъжа си — Сеишу отново да намери своя цел в живота, да се посвети на дело, което ще е от такова значение за него, каквото бе изнамирането на упойката. През онези дни, погълнат от работата си, той не беше забелязал дори враждата, разгоряла се между майка му и жена му!

Минаха няколко дни, а Сеишу все не идваше. Кае сякаш го виждаше как седи неотлъчно, като каменна статуя, край постелята на оперираната. Разбра, че той беше възложил и на учениците да наблюдават отблизо как се възстановява тя. Намина Корику и ѝ разказа какво става.

— Жената е жива и както казват всички, щом досега не умря, сигурно ще оживее.

— Наистина ли?

— Да! Ама тая жена се случи много издръжлива! Сигурно щото е селянка, калена е от тежък труд. Но какви болки има сега! Аз, дете съм навикнала на какви ли не степания и вопли, не издържам на нейните! Една обикновена жена според мен не би издържала. Понякога си мисля, че дори батко да беше оперирал навремето Окацу, тя нямаше да преживее болките...

Корику напоследък бе станала по-разговорлива, по-уверена в себе си. Дали защото Кае остана настрана от всекидневните грижи и на нейните плещи изцяло легна голямото домакинство, но тя вече не се изчервяваше от звука на собствения си глас. И този ден говореше спокойно и уверено, без да крие, че събитието, с което живееха всички вкъщи през тези дни, вълнува и нея.

Малко след Корику дойде Сеишу, възбуден и нетърпелив да сподели с жена си своята радост:

— Знаех си аз! — възкликна той. — Винаги съм знаел, че това са само предразсъдъци! Не е вярно, че гърдите са неотделима част от организма на жената! Сега, ако дойде болна от рак на гърдата, аз съм готов!

— Много съм щастлива, Сеишу! Аз се молих на Окацу през тези дни. И без това с нищо друго не можех да помогна.

— Окацу... — по лицето му премина сянка. — Не бих могъл да я спася дори сега...

— Но защо?

— Нали знаеш — лекарите не могат да излекуват нито себе си, нито роднините си... Такова е поверието открай време...

Думите му останаха задълго в паметта ѝ. Кае често размишляваше над тях, особено когато Сеишу нощуваше в кабинета си и тя прекарваше сама дългите нощи. Тези думи наведоха мислите ѝ в нова насока и тя започна да си задава въпроса: „Дали гледа на мен като

на кръвните си роднини?“ Не се съмняваше в любовта му, но чувстваше — макар и не така чужда в този дом, както в деня, когато пристъпи прага му за първи път, никога нямаше да бъде равна на родителите на мъжа си или на братята и сестрите му.

Знаеше също, че и Сеишу мисли така.

Откакто ослепя, слухът ѝ стана много остър, затова тя първа долови тревожните признаци у Корику. Зълва ѝ бе започнала да диша тежко и учестено, а в гласа ѝ се долавяха някакви стържещи звуци.

— Струва ми се, че нещо не е наред, Корику, и сигурно не е само от преумора — поде тя един ден. — Каж ми какво ти е.

— За какво говориш?

— Е, не можеш да ме убедиш, че не знаеш. Не е хубаво да криеш така...

— А ти, како, не си ли и ти потайна? — отговори закачливо Корику. — Защо не казваш, че пак ще имаш бебе?

Кае се изчерви и млъкна. Сега, три години след раждането на Умпеи, отново бе бременна и се срамуваше, защото смяташе, че ѝ е минало времето за тези работи. Беше вече на четиридесет и четири години. Но Корику сама продължи разговора:

— Струва ми се, че както беше и с кака, при моята болест нищо не може да се направи... Дай си ръката — усещаш ли подутината тук, на врата ми? Непрекъснато се чувствам без сили... Отначало мислех, че това е, защото напълнях напоследък...

Кае усети под пръстите си подутината, голяма и твърда като неузряла слива. Беше на същото място, където Сеишу имаше черна бенка, и постоянно пулсираше.

— Това сигурно е морав оток^[2] — каза Корику в момента, в който и Кае си помисли същото.

Двете замълчаха. Кае бе чувала от Сеишу, че моравият оток непрекъснато расте, сякаш изсмуква кръвта на човека. Знаеше също, че както ракът, и тази болест е неизлечима. Виждаше много такива болни в приемната — един с огромен оток под мишницата, наподобяващ зряла ябълка, друг с такава подутина на тила, сякаш имаше две глави, и какво ли не още. Но всички имаха нещо общо —

дишаха много трудно. Еднакво бе и отчаянието, изписано на лицата им, когато излизаха от кабинета на лекаря.

Когато Сеишу научи, извика Корику и потънал в мрачно мълчание, я прегледа. После ѝ заръча престорено строго:

— Йонеджиро ще ти приготви едно лекарство, което ще взимаш три пъти на ден. Но ще внимаваш да не пропускаш, чу ли!

— Добре, батко.

Тя излезе и Сеишу остана дълго замислен. По-късно се отби при Кае, но така не му се говореше, че едва отговаряше с „да“ и „не“ на въпросите ѝ.

— Това не е ли морав оток? — реши се тя най-послед да го попита направо.

— Не, както ми се струва... Изглежда е рак, от този вид, който се образува в артериите^[3].

— Тогава, значи, както стана с Окацу...

В този момент детето в нея се размърда. Кае млъкна, поразена от странното съвпадение — докато говореха за един обречен човек, друго същество вече напомняше, че ще се появи на този свят. Без да иска, още едно сравнение ѝ дойде наум — как седеше бременна с Умпеи край постелята на Оцуги и едва се сдържаше да не повърне, докато свежърва ѝ умираше. Побиха я тръпки при мисълта как в този свят смъртта и появата на нов живот вървят ръка за ръка...

— Да-а, медицината е безкрайна като море... — въздъхна Сеишу, после смени темата: — Знаеш ли, днес при мен дойде една жена с рак на гърдата.

— И какво?

— Смела жена — настоява да я оперирам, колкото и да е голям рискът. Готова е на всичко. Реших да направя операция. Това ще ми е за първи път! Само че има берибери, та ѝ дадох някои лекарства — първо да се излекува. Знаеш ли, Кае, сигурен съм, че ще успея! Вероятността е поне девет на десет. Дойде времето да опитам... Затова дойдох, да ти кажа...

— Каква упойка ще използвате? Цуненсан ли?

— Ще видя. Много се безпокоя... Не, невъзможно е да не успея! Трябва да ти призная, че докато седях там, така се развълнувах, чак се разтреперих! Дойдох да ти кажа, че съм решен да опитам... и да се успокоя малко.

— А аз ви заговорих за Корику...

— Тя е голямата ми мъка... Там се чувствам победен отсега. Разбираш ли, медицината е такова нещо... Ето например, дори да излекувам тази жена с рака, какво ще докажа? Че жените не умират, ако им се отреже гърдата! А при хемангиосаркома дори не може да се оперира. Чувал съм, че някои жени с хемангиосаркома на шията се самоубивали, като пробождали с нож отока...

— Да, и аз съм чувала.

— На Корику подутината е също на шията...

Кае не намери какво да отговори. Сеишу също замълча. След малко заговори отново:

— Да, още много ще трябва да се уча... Медицината добре пази тайните си! — В гласа му се чувстваше озлобление.

Няколко години преди Сеишу да се роди, Тойо Ямаваки бе започнал да прави дисекции на умрели и екзекутирани затворници. Когато беше на петнадесет години, Генпаку Сугита бе превел прочутия „Анатомически атлас“^[4] и използвайки знанията, почерпани от холандската медицина, също бе изследвал трупове на затворници. Но оттогава не бяха направени никакви важни изследвания или открития. Сеишу си спомняше как бе говорил на Кеидзан Асакура в Киото, че ще намери лечение за всички болести, пред които медицината е безсилна. Колко самонадеян се беше показал тогава! Сега самият той често се чувстваше безсилен — може би защото ракът се проявяваше в толкова различни форми. Дори да направеше някоя успешна операция, нямаше да се гордее. Болестта скоро щеше да оспори победата му и да напомни за себе си под друга форма. До този момент Сеишу бе постигнал немало успехи: изнамерил бе едно мазило, което служеше като местна упойка при малки операции, брой нямаха случаите, когато бе поставил точна диагноза и бе довел лечението докрай, майсторството му в хирургията беше ненадминато, открил бе някои нови лекарства. Но тъкмо сега, когато му предстоеше да осъществи голямата си мечта — да оперира рак на гърдата, узна за болестта на сестра си. Хемангиосаркома! Та тя бе по-страшна и от рак на гърдата. Действителността отново му напомни колко ограничени са познанията и уменията му и не остави място за радостно вълнение от предстоящия двубой с болестта. Ами слепотата на Кае! Сеишу се чувстваше виновен за случилото се. Колко мъчително бе за него да стои със

скръстени ръце и да наблюдава отстрани безжизнения ѝ поглед! Той тежко въздъхна. Ще можеше ли някога да познае всички тайни на медицината? Не го вълнуваше славата, която щеше да му донесе предстоящата операция. Към новите случаи той вече пристъпваше със съзнанието за скромните си възможности. Предчувстваше, че и да се справи с рака на гърдата, операцията щеше да постави нови проблеми за решаване. Можеше да възникнат неочаквани странични ефекти — това бе урокът, който му даде загубеното зрение на Кае.

В началото на следващото лято Кае роди дъщеря. Нарекоха я Каме. По това време Корику вече не ставаше от постелята. Отокът на шията ѝ бе голям почти колкото главата на новороденото. Тя нямаше сили да помръдне, оплакваше се от болки в ръцете и краката. Поемаше само рядка каша и пиеше по малко вода. Кае не можеше да се грижи за Корику, но се стараше да направи каквото може, за да облекчи страданията ѝ. Прекарваше дните, седнала между нея и бебето. Кърмеше малката си дъщеря, когато огладнееше, разтриваше Корику, когато болките ѝ ставаха непоносими.

Пръстите ѝ усецаха как с всеки изминат ден болната слабееше все повече, като че ли се топеше. Понякога си мислеше от какво ли ще умре Корику — дали от това, че нищо не яде, или от огромния оток, който сякаш изсмукваше кръвта ѝ. Веднъж я вдигна на ръце, за да подмени постелките, и остана поразена. От пълната някога жена не бе останало нищо. Тя тихо заплака.

— Плачеш ли, како? — обади се Корику със слаб, хриплив глас. До последните си дни тя запази ясно съзнание.

— Очите ми не виждат, ама пускат сълзи — опита се да се пошегува Кае.

— Защо плачеш?

— Наричаш ме како, но аз не можах да направя нищо като по-голяма твоя сестра. Прости ми...

— Какво говориш? Аз за нищо не ти се сърдя...

— Ама на, ти заради мен не можа да се омъжиш. Вместо да се грижиш за свой дом, пое моите задължения вкъщи. А сега си болна... Искам да оздравееш, чуваш ли?

— Како, това, дето казваш за женитбата... — Корику говореше бавно, но съвсем ясно. — За това аз не съжالياвам... Сега, когато ще се мре, дори съм щастлива, че стана така. Знаеш ли, аз през цялото време

гледах какво става между теб и мама. Ужасно беше! Когато по-малките ми сестри дойдоха преди няколко месеца за помена на мама, разправяха само това — колко лоши били свекървите им. Те говореха, а аз ги слушах. Надявах се, че ако изляят душата си, ще им стане по-леко... Така е, женските раздори ги има във всеки дом. И с всяко ново поколение се случва същото, каквото и с предишното — затъват в блатото! Защо ли жените обличат красиви кимона с дълги ръкави за сватбите си? Нали още на другата сутрин всичко изчезва, отлита като отнесен от вятъра дим!... Стана така, че аз ще умра от същата болест като Окацу. Но каквито и да бяха нашите страдания, по-леки са от онова, което преживя ти!

— Корику, как можеш да говориш така! Това не е вярно! Мама сама поиска да дойда във вашия дом. Твоята красива, умна майка се отнасяше с мен като със своя дъщеря!

— Няма защо да се преструваш пред мен... Аз не можех да застана на ничия страна, защото тя беше моя майка... Но виждах всичко!

— Не говори така, Корику! Пък и ти сигурно вече се умори. Почини си сега малко!

— Не, како — упорстваше Корику. — Аз зная — ти не съжаляваш, че пи от онова лекарство, макар че ослепя от него! Ти знаеше, че е много опасно! Но пи от него, само и само да не останеш по-назад от мама! И защо беше всичко това? За да ви хвалят и двете хората, когато батко се прочу!

— Какво говориш, Корику?! — Кае бе потресена. Думите на болната така я поразиха, че не намираше какво да отговори. Опита се да отклони някак темата. — Мама беше жена, достойна за възхищение. Наистина мисля така! Благодарение на нея станах истинска лекарска съпруга. Разбира се, аз често я огорчавах. Нали не бях нейна родна дъщеря... И неведнъж проявявах упорство... Но тя беше прекрасна жена! За нас не може да се каже, че сме затънали в блатото!

— Наистина ли мислиш така?

— Наистина — кимна Кае, която бе започнала сама да си вярва.

Върху изпитото лице на Корику горяха само очите, големи като на Сеишу. Кае не я виждаше и не можа да предугади какво ще последва.

— Така ти се струва, защото победи ти!

Кае остана като поразена от гръм. Застина на мястото си, дори дъхът ѝ секна. Думите на умиращата Корику бяха удар за нея, но когато дойде на себе си, разбра — това беше истината.

В стаята за дълго се възцари тишина. Корику притвори клепачи и се опита да диша по-равномерно. Но след време, без да отваря очи, заговори отново. Личеше, че едва надвива болките — гласът ѝ се губеше, на моменти спираше, за да си поеме дъх:

— Ама и мъжете... какви са само! Ето брат ми, толкова е умен! Човек като него би трябвало да разбере какво става между теб и мама... Но той през цялото време... се преструваше, че нищо не забелязва! И се стигна дотам, че вие и двете пихте упойката!... Не беше ли така?... От такова съперничество между жените мъжете само печелят... И никой от тях не се наема да реши спор между жени... — Корику се закашля. — А ако някой по-слаб се поддаде и се намеси, той ще се погуби, както загива мандариновото дърво, когато е прекалено наторено...

Тя замълча, после направи ново усилие и продължи:

— Като си помисли човек... колко жестоки са роднинските връзки между хората! Единственото, което братя искат от сестрите си, е те да се омъжат. Иначе сестрите не са им нужни за нищо... Така е било в миналото, така ще бъде винаги... Наистина не бих искала да се родя отново жена. Единственото, в което ми провървя в тоя живот, беше, че не се омъжих и не трябваше да ставам ничия снаха или свекърва!

Кае вече не се опитваше да я прекъсне. Пък и да бе понечила, Корику сигурно нямаше да спре, докато не изрече всичко, което искаше да каже. Отстрани изглеждаше, като че ли ако млъкне, животът ще напусне крехкото ѝ тяло. Кае я слушаше в някакво вцепенение, съзнавайки само едно — всичко, което тя казва, е истина!

Сеишу рядко идваше да навести Корику. Като не можеше да я излекува, за него беше особено мъчително да гледа как умира родната му сестра. Но той беше и непрекъснато зает с болната от рак, която подготвяше за операция. Самият Сеишу също се готвеше — преглеждаше записките си от другите операции и наблюдения, дори

препрочете „Основи на познанията за билките“. Кае си го представяше как седи, наведен над свитъците, ден и нощ.

Болната, която щеше да оперира, беше майка на някой си Рихеи, собственик на голяма бояджийска работилница в провинция Ямато. Казваше се Кан и беше на шестдесет години.

Преди време почувствала в гърдата си някаква твърда буца и отишла при местния лекар. Той разбрал, че това е рак, не ѝ дал никакви лекарства и направо ѝ казал, че болестта ѝ е неизлечима. Рихеи, който покрай занаята си се срещал с хора от цяла Япония, чул за прославения лекар от провинция Кишу, който лекувал какви ли не болести. И един ден доведе при Сеишу майка си, след като бе пропътувал с нея дълъг път до Нараяма. Старата жена настояваше Сеишу да я оперира — тя нямаше друга надежда и се уповаваше само на прочутия доктор. От самото начало, докато той още се колебаеше, тя се зае да го убеждава с неподозиран жар и наивно въодушевление, сякаш не ставаше дума за опасна операция с неизвестен изход.

На 13 октомври от втората година на периода Бунка^[5] доктор Сеишу Ханаока започна операцията. Болната лежеше в кабинета му. Под нея бе постлана маслена хартия. Сеишу ѝ даде да пие цуненсан. Когато се убеди, че упойката е започнала да действа, подпомаган от един ученик, той облече дрехата, с която щеше да оперира — оранжево ленено хаори, върху което бяха изобразени кръгове, наподобяващи фамилен герб. В центъра на всеки кръг — един на гърба и по два на ръкавите — имаше илик, през който минаваше плетен шнур. Сеишу сам бе измислил тази дреха. Като се дръпнеше връвта, ръкавите се вдигаха нагоре и даваха свобода за движение на ръцете. Самите кръгове пък бяха избродирани на възелчета, изобразяващи самурайския възел, с който Кае бе пристегнала краката си при първия опит. По-късно Сеишу взе изображението на този възел за семеен герб и с гордост го носеше върху официалните си кимона, за да покаже, че не е забравил как жена му е допринесла за неговите успехи. Стария фамилен герб — пауловнията — той предаде на по-малкия си брат Рьохеи.

За това как е протекла операцията може да се съди по неговите „Записки за лечението на рака на гърдата“. Следва откъс от тях:

Зима. Тринадесети октомври. Сутринта дадох на болната една доза от упойката мафуцусан. Тя започна да се унася и скоро изпадна в пълно безсъзнание. Тялото ѝ стана съвсем безчувствено. Използвайки скалпел тип коромушицусу (показан на рисунка номер две), направих вертикален разрез около три суна над тумора. Започна обилно кървене. Спрях кръвта. Пъхнах пръсти в разреза и успях да разгранича тумора от останалата тъкан. Открих мускула и го разрязах със скалпела. Отново започна обилно кървене, но не беше трудно да го спра. Отстраних тумора. След това измих раната със спирт и спрях кръвта. Заших разреза с конец и го намазах с мехлема, който се слага при рани от меч. Налях в устата на оперираната солена отвара от ориз, за да излезе лесно от упойката. По-късно ѝ дадох екстракт от сладник^[6], а след време тя започна да приема и рядка супа.

Когато дойде изцяло на себе си, болната погледна раната на гърдата си и учудено възкликна: „Все едно че не го е имало! А аз дори не усетих! Никаква болка не почувствах. И отока, и тумора ги няма!“.

В началото на записките Сеишу съобщава: „*Пристъпвам към отстраняване на тумор на гърдата, което ще извърша, следвайки метода на Хуа Ту*“. С това може да се обясни защо Сеишу нарича приложената от него упойка не цуненсан, а мафуцусан („упойваща вода“), както е било името на упоителното средство, употребявано от китайския лекувател. Но за дейността на великия Хуа Ту, живял седемнадесет века преди Сеишу, не са останали никакви исторически документи. Затова, макар доктор Ханаока да твърди, че следва неговия опит, с пълно право може да се смята, че той пръв е направил такава операция. Споменаването на Хуа Ту вероятно се дължи на дълбокото преклонение, което Сеишу още от детските си години изпитва към големия лекувател на древността.

Постижението на доктор Сеишу Ханаока е от световно значение. Това е била всъщност първата в света операция, направена с пълна упойка. Американецът доктор Ланг прави такава операция с етер през

1842 година, а британският гинеколог доктор Симпсън използва хлороформ през 1847 г. Но двата случая са съответно тридесет и седем и четиридесет и две години след операцията, направена от доктор Ханаока. Неговият успех допринася главно за най-големия скок в развитието на хирургията, която дотогава била закостеняла област на медицината и в която нямало открития от историческо значение. Постижението на японския лекар открива перспективи и за успешното извършване на така наречените трудни операции.

Корику се помина един месец преди брат ѝ да направи операцията. Един ден огромният оток на гърлото я задуши. Умря на четиридесет и две години и до самия край беше в пълно съзнание. На мястото, където почиваха в мир други членове на семейство Ханаока, се издигна още един надгробен камък. Корику умря, без да подозира, че след сто и петдесет години на международна конференция по хирургия ще бъде отдадено дължимото признание на постиженията на брат ѝ, а в прочутия Музей на славата^[7] в Чикаго ще бъдат изложени инструменти и вещи на големия лекар и ще виси картина, изобразяваща Оцуги и Кае при опитите с упойката.

Сред всеобщата залисия около предстоящата операция само Кае има време да пали благовония за Корику и да се моли дълго пред домашния олтар. Тя вярваше, че сега, когато се осъществи мечтата на Сеишу, душите на Оцуги, Окацу и Корику ще почиват в мир. Но у нея завинаги остана горчилката от думите на Корику: „Така е, защото победи ти“.

Когато се поосвободи от грижите около оперираната, Сеишу дойде при Кае:

— Ти вече разбра, нали? — лицето му грееше от щастие. — Това е благодарение на теб и на мама! Сега всички лекари в Япония ще има да се чудят!

Пред учениците Сеишу бе сдържан, но пред жена си не криеше радостта си. Кае също се чувстваше щастлива, макар дълбоко в себе си да се съмняваше, че е допринесла чак толкова за успеха му.

— Поздравявам ви от все сърце! Колко ли би се радвала мама! — изрече тя и в този момент сякаш отново чу обвиняващия глас на Корику.

В дома на доктор Ханаока се стичаха все повече ученици и след време станаха над сто души. Успешната му операция направи малкото село прочуто. От Цугару на север до Сацума на юг прииждаха младежи и домът на Ханаока, превърнал се в средище на японската медицина, скоро не бе в състояние да побере всички желаещи да се учат. Наложиха се Сеишу да купи един съседен парцел, където бе построена нова голяма сграда. Централната част на зданието, в която се помещаваха приемни за болните и операционни, бе свързана с коридор със старата къща. Наблизо се издигна още една постройка — там настаняваха тежко болните. В новата сграда, освен спални за учениците и помощниците, имаше склад за лекарства и аптека. Построени бяха още помещения за слугите, конюшня и склад за ориз и други храни. Новите сгради заемаха площ от двеста и двадесет цубо^[8] — десет пъти по-голяма от старото дворно място на Ханаока с малката градина, където цъфтеше татулт. Когато бе готов и керемиденият покрив, къщата блесна с цялата си красота. Всички идваха да ѝ се възхищават. Сеишу нарече „Шунринкен“ — „Домът на пролетната гора“ — заради свежия мирис на дърво, който се разнасяше от нея. Сам написа името на табелка и го окачи на входа. Учениците я наричаха „Шунринкен на знанието“. Там поеся пътя към медицината мнозина от тях.

В новата къща настаняваха и пациенти, но тя не можеше да побере всички. От всички краища на страната пристигаха болни, съпроводжани от свои близки. След „Какаидо“ и „Хотеия“ в Хираяма изникнаха още странноприемници, а и много от селяните започнаха да приемат пришълци под наем. Малкото уединено селце заживя нов живот.

Владетелят на провинцията Харутоми Токугава се бе посветил на делото на образованието. Той канеше в Кишу известни учени, сред които и прочутия Норинага Мотоори^[9] от Исе, да осъществят идеите му за просветното дело и да разпространяват науката. Естествено не забрави и доктор Ханаока, който разнасяше славата на провинцията из цялата страна. Навремето, когато го удостои с почетно самурайско звание, феодалният владетел го покани да стане негов личен лекар. Сеишу много вежливо отклони височайшото предложение, като се извини с това, че не би могъл да изпълнява основното си задължение — да лекува обикновените хора.

Както гласи легендата, по същия начин постъпил и великият Хуа Ту, който отказал да стане лекар на Цао Цао^[10], основателя на царство Вей. Но сега владетелят пожела да почете големия лекар и да го удостои с официална длъжност. Най-после, през десетата година на периода Бунка, Сеишу склони да бъде назначен за медицински съветник при двореца на феодала, като си запази правото да остане в Хираяма. След седем години бе повишен в ранг държавен лекар, а през четвъртата година на епохата Темпо^[11] получи длъжността главен лекар на провинция Кишу. Високият пост изискваше Сеишу да обръсне главата си, но той настоя да си остане с дългата коса, както са се носели в древността китайските лекари. И успя да се наложи. Такава нечувана дотогава свобода му бе дадена само защото бе величие в медицината.

След като славата на Сеишу се разнесе навред, той започна да получава купища писма. Един ден пристигна писмо и от Генпаку Сугита, прочутия лекар и познавач на холандската медицина. От почтителния начин, по който се обръщаше към него и искаше съвет, личеше преклонението му пред постиженията на Сеишу:

Нямам честта да бъда сред Вашите познати, но, вярвам, ще ми позволите да се обърна към Вас и с тези няколко думи. Дните сега стават все по-топли.^[12] Вярвам, че писмото ми ще ви завари в добро здраве.

Вашето име е добре известно в Едо. Джунтацу Миякава, родом от Кага, който е бил ваш ученик миналата година, пристигна в столицата и ми разказа за Вас и за Вашия ревностен и неуморен труд — както при изпълнение на ежедневните задължения, така и в изследователската Ви дейност.

Макар да служа като личен лекар на едоския владетел, бих желал да давам своя принос и за лечение на болестите, от които страдат обикновените хора. Но времето минава, а аз не съм направил нищо от полза за хората. Вече съм на осемдесет години. Все пак, макар и твърде стар, готов съм да бъда в помощ, ако възникне необходимост.

Често се сблъсквам с въпроси, на които не може да даде отговор никой от работещите в полето на медицината, на която съм се посветил и аз. Затова бях безмерно щастлив, когато узнах за Вас. Джунтацу описа Вашето превъзходно изкуство при извършване на операции. Свеждам глава пред Вашите успехи.

Получавате ли новини от Едо? Тук са чести случаите, когато е необходима намесата на хирург, но няма човек в тази област на медицината, достатъчно смел да се наеме с трудно разрешимите задачи. Бих искал да съм полезен в такива случаи, но както споменах по-горе, и аз самият често съм безпомощен, за което дълбоко съжалявам. Затова бих бил много признателен, ако ми дадете възможност да искам понякога съвет от Вас с писмо. Надявам се, че ще удостоявате с отговор моите въпроси. И тъй като съм вече в залеза на живота, бих Ви помолил да пренесете Вашата любезност и върху синовете ми, ако те някога Ви помолят за съвет.

Още веднъж моля да ми простите за волността да Ви пиша това писмо, но всичко стана по настояване на Джунтацу. За мен ще бъде най-голямо щастие да вляза в кръга на Вашите познати.

С дълбоко уважение

Генпаку Сугита

По времето, когато Генпаку Сугита бе писал това писмо, той по собствените му думи бил на осемдесет години. Сеишу Ханаока бе само на петдесет и три. Но почитта, с която Сугита се обръщаше към по-младия селски лекар, свидетелстваше за благородството на известния учен. За Сеишу това писмо бе скъпоценност, която пазеше заедно с другите семейни реликви.

От старинната история за Оцуги и Наомичи се роди нова легенда за семейство Ханаока. Това бе легенда за всеотдайността на майката и съпругата на Сеишу и за тяхната дан в пътя му към успеха и славата, чийто символ за хората бе станал „Домът на пролетната гора“. Рьоан Шимомура и Йонеджиро Имосе, които сега ръководеха училището,

често разказваха тази легенда. Сеишу също никога не пропускаше да изтъкне какво дължи на майка си и на жена си. Отнасяше се с внимание към Кае, която все така обичаше, и дори канеше вкъщи актьори от Бунраку^[13], които пееха за нея своите балади. Кае си остана тиха, каквато си бе по характер. Живееше в уединение и с годините присъствието ѝ като че ли още по-малко се чувстваше. Но хората забелязаха — тя не обичаше да слуша разказа за жертвоготовността на съпругата и майката на лекаря. Всички го отдаваха на скромността ѝ... Без самата Кае да желае, слепотата ѝ правеше цялата история още по-трогателна.

Тя умря на осми декември от дванадесетата година на периода Бунсей^[14] на шестдесет и осем годишна възраст. Направиха ѝ богато погребение. Дойдоха и съселяните, и учениците на Сеишу, и всички, които за едно или друго бяха идвали в „Дома на пролетната гора“. Когато и нейният прах бе положен в земята недалеч от Езерото на перуниките и сложиха надгробния камък, върху който бе изписано само посмъртното ѝ име^[15], стана ясно, че е малко по-висок от стоящия зад него паметник на Оцуги. Може би бяха купили за Кае по-висок паметник, защото семейството се беше замогнало.

По-голям и от двата надгробни камъка е паметникът на Сеишу, починал шест години след жена си. Той е изправен върху масивен постамент и се извисява доста над останалите. Върху лицевата страна на покрития със зелен мъх камък е само посмъртното му име, а върху страната, която гледа на запад, пише „Починал на 2 октомври от шестата година на периода Темпо^[16] на седемдесет и шест годишна възраст“.

Застане ли човек с лице към паметника на Сеишу, другите два зад него — на Кае и на Оцуги — не се виждат. Толкова голям е неговият паметник...

---

[1] 1801–1804 г. — Б.пр. ↑

[2] Аневризма. — Б.пр. ↑

[3] Хемангиосаркома. — Б.пр. ↑

[4] „Анатомическият атлас“, написан през 1732 г. от немския лекар Я. А. Кулмус, се появява в Япония в превод на холандски. През 1774 г. е публикуван в Едо под заглавие „Нова книга за дисекцията“. Преводът от холандски е бил дело на известния японски медик и

познавач на „холандската наука“ Генпаку Сугита и на негови съратници. През 1984 г. тази книга за първи път бе преведена на съвременен японски език от професора по медицина в град Нагоя Хисаши Сакаи. Професор Сакаи заявил, че бил поразен от прецизността на превода от XVIII в., както и от точността на медицинските сведения, съдържащи се в книгата, която според него може да служи за учебник на днешните студенти. — Б.пр. ↑

[5] 1804–1818 г. — Б.пр. ↑

[6] *Glycyrrhiza glabra*. — Б.пр. ↑

[7] Музей на науката и промишлеността, създаден през 1933 г. Експонатите в него са примери за постиженията на човечеството в областта на науката и техниката през различни епохи. — Б.пр. ↑

[8] Мярка за повърхнина, равна на 3,3 кв.м. — Б.пр. ↑

[9] Японски филолог и езиковед (1730–1801). — Б.пр. ↑

[10] Китайски държавен деец и пълководец, поет и автор на съчинения по военно изкуство. Влязъл е в историята и със славата на жесток властелин. Вей е едно от царствата по времето, известно като епоха на Трицарствието. — Б.пр. ↑

[11] 1830–1844 г. — Б.пр. ↑

[12] Особености на японския епистоларен стил — няма обръщение и задължително се споменава времето или сезонът. — Б.пр.

↑

[13] Японски куклен театър. — Б.пр. ↑

[14] 1818–1830 г. — Б.пр. ↑

[15] Според будистката религия на починалия се дава друго име и то се пише на надгробния паметник. — Б.пр. ↑

[16] 1835 г. — Б.пр. ↑

ЗАСЛУГИ

Имате удоволствието да четете тази книга благодарение на *Моята библиотека* и нейните всеотдайни помощници.

МОЯТА БИБЛИОТЕКА

<http://chitanka.info>

Вие също можете да помогнете за обогатяването на *Моята библиотека*. Посетете **работното ателие**, за да научите повече.